

ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : กรณีศึกษา
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2546

ISBN 974-04-3406-1
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : กรณีศึกษา
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลคู้้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

นายสถาพร จินคาเดช
ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อึ้งบุทช์ บุราสิทธิ์ ศศ.บ., ศศ.ม.
ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์เรืองเดช ปิ่นเขื่อนขันธ์
พร.บ., M.A., Ph.D

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์รัศมีดารา หุ่นสวัสดิ์ Ph.D
คณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอี่ยม ทองดี ศศ.บ., ศศ.ม.
ประธานคณะกรรมการประจำหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

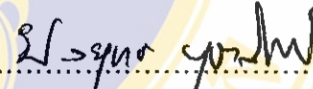
ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : กรณีศึกษา
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลกึ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา

วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2546

นายสถาพร จินดาเดช

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยงยุทธ บุราสิทธิ์ ศศ.บ., ศศ.ม.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โกวิท พวงงาม Ph.D

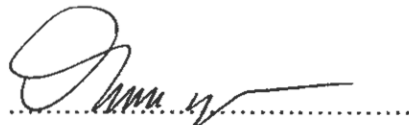
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์เรืองเดช ปิ่นเชื่อนชิตย์

พธ.บ., M.A., Ph.D

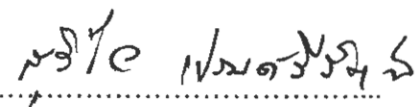
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์รัศมีดารา หุ่นสวัสดิ์ Ph.D

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์สุวิไล เปรมศรีรัตน์ อ.บ., อ.ม., Ph.D

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ผ.ศ.ยงยุทธ บุราสิทธิ์ ร.ศ.ดร.เรืองเดช ปิ่นเขื่อนขัตติย์ ผศ.ดร.โกวิท พวงงาม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ของการวิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ ผ.ศ.เอี่ยม ทองดี ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน แนะนำ และให้กำลังใจ คอยเคียงข้างกระตุ้นเตือนอยู่ตลอดเวลา ด้วยความเมตตา และไม่เบื่อหน่าย รวมทั้งคณาจารย์สาขาพัฒนาชนบทศึกษาทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ระหว่างการศึกษาเล่าเรียน

ขอขอบคุณคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) ผู้ดูแลเด็ก (ผดค.) สมาชิก อบต. กรรมการบริหาร อบต. ปลัด อบต. และเจ้าหน้าที่ในสำนักงานปลัด อบต.กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ของตำบลคิ่งพยอม รวมทั้งท่านเจ้าอาวาสวัดโพธิ์บัลลังค์ ตลอดจนผู้ปกครองเด็กทุกคน พัฒนาการและข้าราชการสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง เป็นอย่างสูงที่เสียสละเวลาให้ข้อมูล และต้อนรับด้วยความเอื้ออารี

ขอขอบคุณสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดราชบุรี สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดราชบุรี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี ที่กรุณาสนับสนุนเอกสาร ข้อมูลเกี่ยวกับ ศูนย์พัฒนาเด็กตำบลคิ่งพยอม ที่ใช้ประกอบในการศึกษาครั้งนี้

และสหายผู้เคยร่วมบ้านพักอาศัยยามเรียน ชัย เกตุ ขวัญ โต สมศักดิ์ ที่เคยร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมอดอยากมาด้วยกัน พร้อมด้วยบรรดา พี่ๆ น้องๆ และเพื่อนร่วมรุ่น สาขาพัฒนาชนบทศึกษาทุกคน รวมทั้งความช่วยเหลือทางเทคนิคหลายประการจาก เอนก และ หลวงพิชูศักดิ์ ส่วนในช่วงปลายที่เกิดความท้อแท้ใจในบางครั้งก็มี น้องเจ้ที่เป็นเพื่อนคอยให้กำลังใจเสมอมา

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ พ่อ แม่ ญาติพี่น้องทุกท่าน ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา และอีกบุคคลหนึ่งที่มีบุญคุณกับผู้วิจัยมาก เพราะหากขาดบุคคลผู้นี้ไป งานศึกษานี้คงสำเร็จได้ยากบุคคลนั้นคือ คุณนพดล เกษตรเวทิน หรือ โจ้ ซึ่งยอมสละเวลาลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลกับผู้วิจัย และช่วยพิมพ์และจัดทำเอกสารบางส่วน และคอยกระตุ้นเตือนมิให้ย่อท้อ จนกระทั่งงานศึกษาครั้งนี้บรรลุผลสำเร็จ

สถาพร จินดาเดช

พฤษภาคม 2546

ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (THE STUDY ON THE FACTORS AFFECTING THE OPERATIONS OF CHILD DEVELOPMENT CENTERS : A CASE STUDY OF TAMBON KHUNG PHAYOM CHILD DEVELOPMENT CENTERS AT BANPONG DISTRICT OF RATCHABURI PROVINCE)

สถาพร จินดาเดช 4137654 LCRU/M

ศศ.ม. (พัฒนาชนบทศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : ขงยุทธ บุราสิทธิ์ ศศ.บ.,ศศ.ม., เรื่องเลข ป็นเชื่อนชติย พธ.บ., M.A.,Ph.D

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม มีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) ผู้ดูแลเด็ก (ผดค.) สมาชิก อบต. ข้าราชการ นักพัฒนาองค์กรเอกชน องค์กรเอกชนที่ให้การสนับสนุน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของศูนย์ฯ 2) การดำเนินงานของศูนย์ฯ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ 4) ลักษณะการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ประชาชน และเอกชน ในการพัฒนาศูนย์ฯ 5) ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า

1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม ตั้งอยู่ในวัดโพธิ์บัลลังก์ หมู่ที่ 3 ตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ห่างจากอำเภอ 7 กิโลเมตร เริ่มเปิดดำเนินการรับเลี้ยงดูเด็ก เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2527 โดยการสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง

2) การดำเนินงานประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาเด็กเป็นผู้บริหารศูนย์ฯ และมีผู้ดูแลเด็ก เป็นผู้อบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยรับเด็ก อายุ 2-6 ปี อาจจะมีอายุต่ำกว่า 2 ปี อาจจะเป็นเด็กพิการ บกพร่องทางปัญญา หรือเด็กในพื้นที่ใกล้เคียง โดยพิจารณาเป็นรายๆ ไป มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ที่ต้องไปประกอบอาชีพนอกบ้าน และเป็นการเสริมสร้างเด็กก่อนวัยเรียนให้มีพัฒนาการตามความเหมาะสม

3) ปัจจัยที่ทำให้ศูนย์ฯ มีความเข้มแข็ง คือคณะกรรมการพัฒนาเด็กมีความร่วมมือร่วมใจ มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ผู้ดูแลเด็กมีความตั้งใจในการเลี้ยงดูและรักเด็ก เมื่อเด็กกลับบ้านผู้ปกครองเห็นถึงพัฒนาการของเด็กและตลอดระยะเวลา 19 ปี ที่ผ่านมา ไม่เคยมีปัญหาหรือเรื่องเรียน ทั้งในด้านการบริหาร และการเลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งยังชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับประเทศ ปี พ.ศ.2539 ทำให้เกิดความเชื่อมั่นของประชาชน

4) การมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชนจะเป็นการสนับสนุนงบประมาณและมอบสิ่งของช่วยเหลือในหลายด้าน ส่วนผู้ปกครองจะช่วยเหลือเป็นค่าบำรุงการศึกษารายทอมและรายเดือน ซึ่งถูกมาก เมื่อมีงานศพที่วัดทางศูนย์ฯ จะนำพวงหรีดไปให้และขอรับบริจาคเงินบำรุงศูนย์ฯ หรือการจัดทอดผ้าป่าสมทบกองทุนพัฒนาเด็กของตำบล และร่วมจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ก็เป็นการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่ง

5) ขาดการประสานงานในการดำเนินงานจากเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ทำให้ขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารใหม่จากทางราชการ ไม่มีความเชื่อมั่นในการดำเนินงานพัฒนาเด็กไปให้ อบต. คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) ขาดการทำงานเป็นทีม และบางส่วนของขาดความกระตือรือร้น ไม่เสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ รัฐควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจน เป็นองค์รวม

คำสำคัญ : ปัจจัย / การดำเนินงาน / ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

THE STUDY ON THE FACTORS AFFECTING THE OPERATIONS OF CHILD DEVELOPMENT CENTERS: A CASE STUDY OF TAMBON KHUNG PHAYOM CHILD DEVELOPMENT CENTER AT BAN PONG DISTRICT OF RATCHABURI PROVINCE

SATHAPORN JINDADATH 4137654 LCRU/M

M.A. (RURAL DEVELOPMENT STUDY)

THESIS ADVISORS: YOUNGYUTH BURASITH, M.A., RUANGDETH PANKHUENKHAT, M.A., Ph.D

ABSTRACT

This qualitative study investigated factors affecting the operations of child development centers. Data were collected from both documents and fieldwork. The target groups included community leaders, parents, Child Development Board members, child carers, TAO members, government officials, NGO development officers and supporting non-governmental organizations. The objectives of the investigation were to study 1) background and general conditions of the center, 2) operations of the center, 3) factors affecting the operations of the center, 4) aspects of participation of private and state sectors and the public in developing the center, and 5) problems and solution guidelines.

The results revealed that

1) Tambon Khung Phayom Child Development Center is located on the ground of Pho Banlang temple of Village No.3, Khung Phayom sub-district, Ban Pong district, Ratchaburi province. It is 7 kilometers from the city center and was first operated on November 11, 1984, with support from Ban Pong District Community Development Office.

2) Regarding the operations, the child development board acted as the administrators of the center and child carers were in charge of supervising and caring for children. Children aged 2-6 years were accepted. Children under 2 years old, physically or mentally disabled children or children in the vicinity might be accepted on a case-by-case basis. The main objectives were to lessen child bearing burden on parents who had to work outside of home and to prepare pre-school children for suitable developmental stages.

3) The factors empowering the center included cooperative administration board, transparent administration and management, and attentive and loving carers. Parents could perceive the development of their children and during the 9 years of operations, there were no complaints about administration and child care. Furthermore, the center was awarded the first prize in the National Child Development Center Competition in 1996, which strengthens the trust of the public.

4) The participation of private and state sectors was in the form of budgetary support and providing necessities. Parents participated by paying monthly and quarterly educational fees, which were very cheap. When there was a funeral at the temple, the center would provide wreaths and ask for donations or organize Thod Pha Pa fund raising activity for the Tambon Child Development Fund. In addition, activities were held on important occasions.

5) Problems and obstacles included lack of continual cooperation in the operation of officers, resulting in lack of new information from the state. There was also a lack of trust in transferring child development work to Tambon Administration Organization and Child Development Board. Furthermore, there was no teamwork, enthusiasm in work and devotion in carrying out the work. Consequently, the state should define a clear and holistic policy.

KEY WORDS : FACTOR/OPERATION/CHILD DEVELOPMENT CENTER

145 pages. ISBN 974-04-3406-1

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
คำอธิบายคำย่อ	ฐ
บทที่ 1 : บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	2
1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตในการศึกษา	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
บทที่ 2 : แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนาเด็ก	7
2.1.1 แนวคิดพัฒนาการของวัยเด็ก	7
2.1.2 แนวคิดเรื่องการพัฒนาเด็กของกรมการพัฒนาชุมชน	12
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องบทบาท	14
2.2.1 ความหมายของบทบาท	14
2.2.2 แนวคิดเรื่องบทบาท	15
2.3 แนวคิดทฤษฎี “การบริหาร”	18
2.3.1 ความหมายของการบริหาร	18
2.3.2 องค์ประกอบทางการบริหาร	19
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	25

สารบัญ

	หน้า
2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	25
2.4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	28
2.5 แนวคิดการรวมกลุ่ม	32
2.5.1 ความหมายของกลุ่ม	32
2.5.2 ประโยชน์ของการอยู่รวมเป็นกลุ่ม	32
2.5.3 แนวคิดในการจัดตั้งกลุ่ม	33
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3 : วิธีการศึกษาวิจัย	
3.1 รูปแบบการศึกษา	38
3.2 การเลือกพื้นที่ศึกษา	38
3.3 ประชากรเป้าหมาย	38
3.3.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	39
3.3.2 เอกชน	39
3.3.3 ประชาชน ผู้ปกครอง	39
3.3.4 เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	39
3.3.6 พระสงฆ์	40
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	40
3.4.2 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร	41
3.4.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม	41
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	42
บทที่ 4 : ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	
4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดราชบุรี	44
4.1.1 ประวัติและความเป็นมาของจังหวัดราชบุรี	44
4.1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต	45
4.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ	46
4.1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.4 ทรัพยากรแหล่งน้ำ	47
4.1.5 เขตการปกครองและจำนวนประชากร	48
4.1.6 ศาสนา	49
4.2 ข้อมูลทั่วไปของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	49
4.2.1 ประวัติและความเป็นมาของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	49
4.2.2 ลักษณะที่ตั้ง อาณาเขต และภูมิอากาศ	50
4.2.3 เขตการปกครองและจำนวนประชากร	50
4.2.4 สภาพทางเศรษฐกิจ	51
4.3 ข้อมูลทั่วไปของตำบลคุ้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	52
4.3.1 ประวัติและความเป็นมา.....	52
4.3.2 ลักษณะที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ และอาณาเขต	52
4.3.3 เขตการปกครองและจำนวนประชากร	53
4.3.4 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจโดยทั่วไปของตำบลคุ้งพยอม	53
4.3.5 ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานทางด้านสังคม	54
บทที่ 5 : ผลการศึกษา	
5.1 ประวัติและความเป็นมาและสภาพทั่วไป	56
5.1.1 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง	57
5.2 การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	59
5.2.1 เด็ก	59
5.2.2 ผู้ดูแลเด็ก	62
5.2.3 คณะกรรมการพัฒนาเด็ก	66
5.2.4 อาคารเรียน	68
5.2.5 กิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	69
5.2.6 กิจกรรมระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน	71
5.3 บทบาทของหน่วยงานรัฐในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	71
5.3.1 กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย	72
5.3.2 กรมอนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.3.3 กรมการศึกษานอกโรงเรียน	80
5.3.4 สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	80
5.3.5 สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดราชบุรี	80
5.3.6 สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล	80
5.4 การถ่ายโอนงานพัฒนาเด็กให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	80
5.4.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้	81
5.4.2 ความสำคัญของการพัฒนาเด็กและกิจกรรมในงานพัฒนาเด็ก	83
5.4.3 การสนับสนุนของกรมการพัฒนาชุมชน	84
5.5 บทบาทขององค์กรเอกชนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	84
บทที่ 6 : วิเคราะห์ผลการศึกษา	
6.1 วิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้มพยอม	85
6.2 วิเคราะห์ลักษณะการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้มพยอม	86
6.2.1 องค์ประกอบการบริหารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	86
6.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน.....	91
6.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลกับภาครัฐ	97
6.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้มพยอม	98
6.3.1 ปัจจัยภายนอก	99
6.3.2 ปัจจัยภายใน	99
6.4 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของ ภาครัฐ เอกชน ประชาชน ในการพัฒนาศูนย์.....	101
6.4.1 การมีส่วนร่วมของกลุ่ม/องค์กร/สถาบันต่างๆ ในชุมชน	101
6.4.1 การมีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ	102
6.5 วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน	102
6.5.1 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน	102
6.5.2 ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา	103
บทที่ 7 : สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
7.1 สรุปผลการศึกษา	105
7.1.1 ประวัติความเป็นมา	105

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7.1.2 การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	106
7.1.3 บทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีต่อชุมชน	107
7.1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก	108
7.1.5 ความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็ก	108
7.1.6 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	109
7.1.7 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน	110
7.2 สิ่งที่พบในการศึกษา	110
7.3 ข้อเสนอแนะ	111
7.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย	111
7.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป	112
บรรณานุกรม	114
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก	117
ภาคผนวก ข แบบสอบถามผู้ปกครองเด็ก	120
ภาคผนวก ค ภาพแสดงสภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และกิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์ฯ	125
ภาคผนวก ง แสดงแผนที่	129
ภาคผนวก จ ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม	133
ประวัติผู้วิจัย	137
Executive Summary	138

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	แสดงจำนวนเด็กตั้งแต่เปิดทำการถึงปี พ.ศ. 2545	61
ตารางที่ 2	แสดงลักษณะการประกอบอาชีพของผู้ปกครองเด็ก	93
ตารางที่ 3	แสดงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองเด็ก	93
ตารางที่ 4	แสดงเหตุผลที่ผู้ปกครองนำเด็กเข้ารับการเลี้ยงดู	94
ตารางที่ 5	แสดงแหล่งข้อมูลที่ทำให้ประชาชนรู้จักศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	96

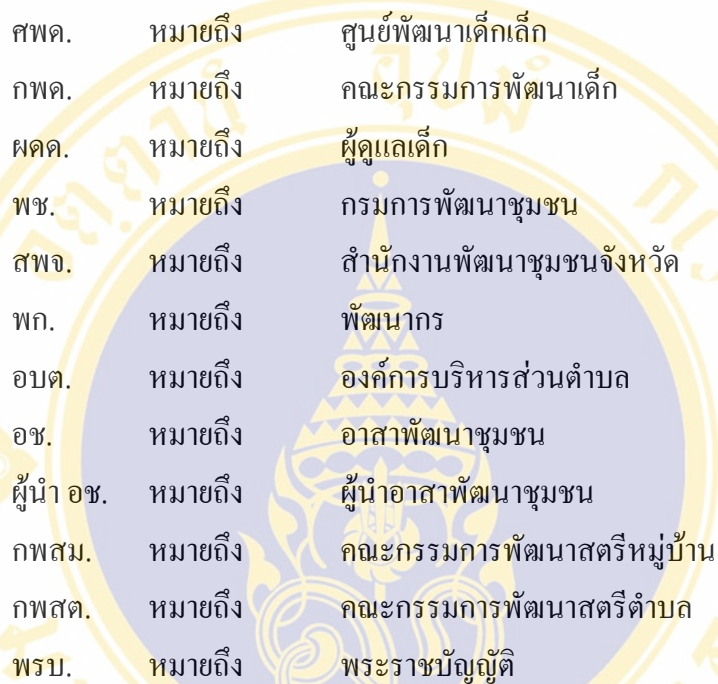
สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
แผนภูมิที่ 2	แสดงแผนผังอาคารศูนย์พัฒนาเด็กตำบลคู้งพยอม	69

คำอธิบายคำย่อ

ศพด.	หมายถึง	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
กพด.	หมายถึง	คณะกรรมการพัฒนาเด็ก
ผดค.	หมายถึง	ผู้ดูแลเด็ก
พช.	หมายถึง	กรมการพัฒนาชุมชน
สพจ.	หมายถึง	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด
พก.	หมายถึง	พัฒนากร
อบต.	หมายถึง	องค์การบริหารส่วนตำบล
อช.	หมายถึง	อาสาพัฒนาชุมชน
ผู้นำ อช.	หมายถึง	ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน
กพสม.	หมายถึง	คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน
กพสต.	หมายถึง	คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล
พรบ.	หมายถึง	พระราชบัญญัติ

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า และมีความมั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองนั้น ปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาก็คือประชากรในประเทศ เพราะฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพของประชากรจึงเป็นรากฐานสำคัญ และเด็กก็ถือว่าเป็นประชากรช่วงวัยหนึ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาปลูกฝังทางความคิด เริ่มตั้งแต่วัยแรกเกิดจนถึง 5 ปี เพราะเป็นวัยที่ต้องวางรากฐานของการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญาให้เจริญงอกงาม ซึ่งจะมีอิทธิพลในการเสริมสร้างฐานะความพร้อมทางความคิด และเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต (ทัศนีย์ภัทรนาวิก, 2534)

วัยเด็กเป็นวัยเริ่มแรกของชีวิต ที่เริ่มมีการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้ต้องมีการวางรากฐานของการพัฒนาในหลายๆ ด้านพร้อมกัน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญาและจริยธรรม ทำให้รัฐบาลมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2524-2529) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาเด็ก โดยมุ่งให้เด็กได้รับสารอาหารที่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย และมีการป้องกันรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ เพื่อมุ่งให้เด็กมีความพร้อมเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาเด็กมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และแผนพัฒนาฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) จึงได้กำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาคนโดยกำหนดกลุ่มอายุต่างๆ เป็นแผนในการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลในแต่ละช่วงวัยของชีวิต ซึ่งรัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาเด็ก และเยาวชน โดยมีรองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นประธานในการวางแผนการพัฒนาเด็กแก้ไข ปัญหา และตอบสนองความต้องการของเด็กวัยแรกเกิดจนถึง 5 ปี ในสังคมชนบท ได้แก่ ปัญหาโภชนาการ ปัญหาสุขภาพกายและจิต ปัญหาด้านสติปัญญา ปัญหาด้านสังคม วัฒนธรรม และจริยธรรม ปัญหาด้านการเมือง การปกครอง เป็นต้น (ทัศนีย์ภัทรนาวิก, 2532)

จากการกล่าวมาข้างต้นจึงทำให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจัดทำโครงการเพื่อการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก ดังนี้

1) สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จัดสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อแบ่งเบาภาระมารดาที่ออกไปทำงานนอกบ้าน และเพื่อส่งเสริม ปลูกฝังสุนทรียะที่ดีให้กับเด็ก

2) กรมการพัฒนาชุมชน จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อเสริมสร้างการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กที่ถูกต้องและเหมาะสมให้กับท้องถิ่น

3) กรมการฝึกหัดครู จัดโครงการเพื่อเตรียมความพร้อม และเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับเด็ก และเผยแพร่ อบรมแนวทางการเลี้ยงดูเด็ก

4) กรมการศาสนา จัดศูนย์เด็กเล็กโดยใช้วัดเป็นสถานที่เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียน

รัฐบาลได้ขยายงานภายในศูนย์ต่างๆ เหล่านี้ออกไปเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กก่อนวัยเรียน โดยให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท และได้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท เพื่อรับเด็กในช่วงอายุระหว่าง 3-5 ปีเข้าอบรม และเลี้ยงดูภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม ร่างกายและสติปัญญาของเด็กให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศไทย จำนวน 3,204 ศูนย์ มีเด็กเข้ารับการเลี้ยงดู จำนวน 118,287 คน

ผู้วิจัยได้ตัดสินใจเลือกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีเป็นกรณีในการศึกษา เนื่องจากเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีกแห่งที่มีความพร้อมในการรับการเลี้ยงดูเด็กเล็ก และระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก และประสบผลสำเร็จเป็นอย่างสูงในการดำเนินงาน

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.2.2 ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.2.3 ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.2.4 ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของ ภาครัฐ ประชาชน และ เอกชน ในการพัฒนาศูนย์เด็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.2.5 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.3.1 ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.3.2 ทำให้ทราบถึงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.3.3 ทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.3.4 ทำให้ทราบถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของ ภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.3.5 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

ขอบเขตในการศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตพื้นที่การศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งศึกษาเฉพาะ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่วัดโพธิ์บัลลังค์ หมู่ที่ 3 บ้านไต้วัดโพธิ์บัลลังค์ ตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.4.2 ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะเนื้อหา ในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- 2) ศึกษาการวางแผนการดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- 4) ศึกษาการมีส่วนร่วมของ ภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- 5) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นสถานที่ที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล เพื่อเป็นสถานที่เลี้ยงดูเด็กอายุ 3-6 ปี ให้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการเตรียมความพร้อม และจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กก่อนเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับต่อไป

ผู้ดูแลเด็ก (ผดค.) หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ให้มีความประพฤติและลักษณะนิสัยดีงาม มีความพร้อมในการเข้าศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษา ผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่ต้องอยู่ใกล้ชิดกับเด็กออกจาก พ่อแม่ และผู้ปกครอง ต้องเป็นสตรีในชนบทที่อ่านออก เขียนได้ จบการศึกษาอย่างต่ำ มัธยมศึกษาตอนต้น อายุอยู่ระหว่าง 18-45 ปี รักเด็ก และยอมทำสัญญาระยะเวลาทำงานไว้อย่างน้อย 1 ปี

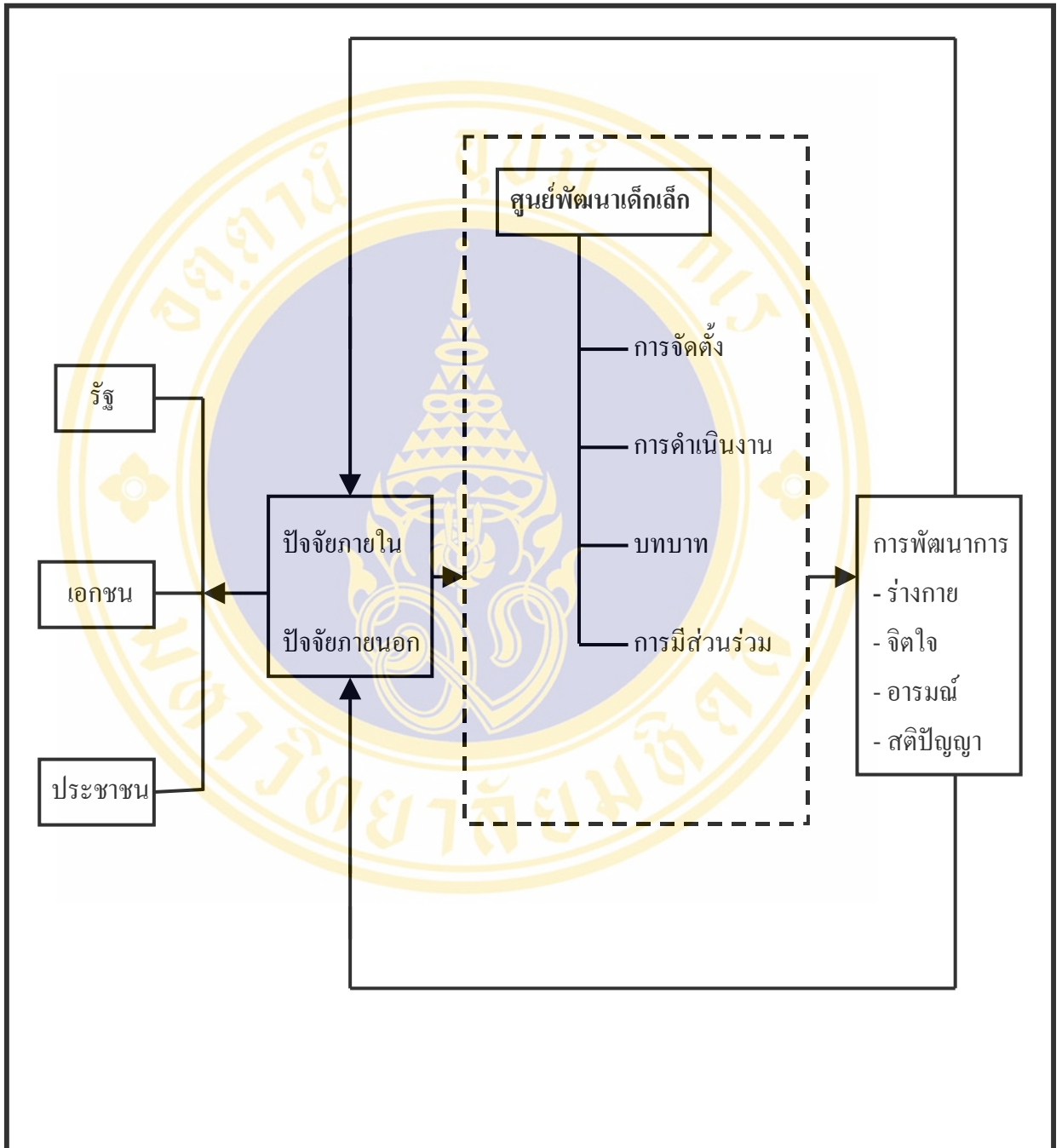
คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) หมายถึง คณะกรรมการซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานพัฒนาเด็กตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นที่ตั้ง ศพค. เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และบุคคลอื่นซึ่งควรเป็นผู้อุปถัมภ์ หรือผู้ปกครองเด็ก เป็นกรรมการพัฒนาเด็ก ศูนย์ฯ ละ อย่างน้อย 9 คน และคัดเลือกประธาน รอง ประธาน เลขานุการ เภรัญญิก กรรมการอื่นตามความเหมาะสม โดยมีพัฒนากรเป็นที่ปรึกษา อยู่ใน ตำแหน่งคราวละ 4 ปี

ปัจจัย หมายถึง เงื่อนไข โอกาส และองค์ประกอบด้านต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม ของชุมชนที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การดำเนินงาน หมายถึง องค์ประกอบ รูปแบบ และลักษณะในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็ก ทั้งในส่วนของกรดำเนินงานภายในของศูนย์พัฒนาเด็ก และการดำเนินงานที่ทำร่วมกัน กับหน่วยงานจาก ภาครัฐ เอกชน และประชาชนในชุมชน

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดทฤษฎีต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

- 2.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนาเด็ก
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องบทบาท
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการบริหารกับการพัฒนาชุมชน
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการมีส่วนร่วมกับการพัฒนา
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการรวมกลุ่ม

2.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนาเด็ก

ในการศึกษาแนวคิดเรื่องพัฒนาเด็ก สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1.1 แนวคิดพัฒนาการของวัยเด็ก

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud 1856-1939 อ้างใน รัชนี लाखโรจน์, 2531: 244) กล่าวถึงความสำคัญของประสบการณ์ในวัยเด็กเป็นสิ่งสำคัญและมีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านต่างๆ ของบุคคลเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ โดยเชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดูในวัย 6 ปีแรกของชีวิต จะมีผลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต

อีริก ฮ. อีริกสัน (Erik H. Erikson อ้างใน รัชนี लाखโรจน์, 2531: 244) กล่าวว่า เด็กจะมีความคิดริเริ่มและความรู้สึกผิด (Initiative vs.guilt) เมื่อเด็กมีอายุ 3-6 ขวบ โดยจะเริ่มพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพัฒนาความสามารถของเขาไปพร้อมๆ กัน ถ้าเด็กมีรากฐานของความไว้วางใจ

และเชื่อในความสามารถของตนเองมาก่อนจากวัยทารก เด็กจะริเริ่มทำกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ ด้วยตนเองตามลำพัง

เพ็ญศรี พิชัยสนิธ (2527: 317-319) กล่าวว่า พัฒนาการของเด็กเล็ก แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1) พัฒนาการทางอารมณ์ เด็กอายุ 18 เดือน ยังกลัวคนแปลกหน้า แต่เชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น ชอบของเล่น จะโกรธมากเมื่อไม่ถูกใจ ส่วนเด็กอายุอายุ 2 ปี อารมณ์ต่างๆ เริ่มอยู่ในสมดุลขึ้น อารมณ์รุนแรงต่างๆลดน้อยลง เด็กจะดูน่ารักขึ้น มีการแสดงออกทางสีหน้า กลัวเสียงเช่น ฟังร้องกลัวพ่อแม่ออกห้อง ชอบอยู่กับครอบครัว เริ่มอยากเล่นกับคนนอกครอบครัวที่อายุเดียวกัน และเด็กอายุ 3 ปี สามารถควบคุมอารมณ์ได้มากขึ้น ฟังอย่างมีเหตุผลและมองสิ่งต่างๆอย่างใช้ความคิดถึงเหตุถึงผลมากขึ้น ลักษณะความกลัวจะเปลี่ยนไปเป็นการกลัวสิ่งที่เห็นมากกว่าเช่น กลัวสัตว์ กลัวความมืด ฯลฯ

2) พัฒนาการทางสังคม เด็กวัยนี้เริ่มออกห่างจากพ่อแม่ และเที่ยวไปตามที่ต่างๆ ในบ้านเริ่มมีความต้องการเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเองและช่วยตัวเอง พ่อแม่จึงควรสนับสนุนและเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นหาทดลอง ใช้ความคิดและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตัวเองให้มากที่สุด เพื่อเป็นการสร้างสรรค์สำนึกของความเป็นอิสระและการช่วยตัวเองให้เกิดขึ้น เป็นการสนับสนุน และปูพื้นฐานให้เด็กได้มีพัฒนาการทางสังคมที่ดีและกว้างขวางขึ้นด้วย เด็กวัยนี้ชอบมีเพื่อนเล่น แต่การเล่นยังเป็นลักษณะต่างคนต่างเล่น โดยนั่งเล่นอยู่ใกล้ๆ กัน ในตอนปลายของวัยนี้เด็กจะเริ่มสนุกกับการรวมกลุ่ม เริ่มเล่นกับเพื่อนบ้าง หากมีเด็กหลายกลุ่มก็จะเปลี่ยนเข้ากลุ่มไปเรื่อยๆ ตามที่ตัวสนใจโดยไม่รบกวนกลุ่ม เป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ให้ความร่วมมือดี มีความเป็นมิตรมากขึ้น อยากทำดี รู้จักรอคอย

3) พัฒนาการด้านสติปัญญา แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

3.1) พัฒนาการทางภาษา เมื่ออายุ 1 ขวบ คำที่เด็กเปล่งออกมาจะค่อยๆมีความหมายขึ้นเรื่อยๆ โดยเด็กจะพยายามเลียนแบบจากที่ได้ยินมา เด็กจะพูดได้มากขึ้น แต่เป็นลักษณะการพูดเรื่อยเปื่อย อาจแปลความหมายใดๆ ไม่ได้ และเมื่ออายุ 2 ขวบ เด็กจะพูดได้ประมาณ 200 คำ และเมื่ออายุ 3 ขวบ คำที่พูดได้จะเพิ่มเป็นประมาณ 2,000-3,000 คำ โดยปกติเด็กหญิงจะพูดได้เร็วกว่าเด็กชาย

3.2) พัฒนาการทางด้านความจำ เมื่อเด็กอายุระหว่าง 18 เดือนถึง 2 ขวบ สามารถเลียนแบบผู้ใหญ่ และจำถ้อยคำที่คล้องจองกันได้ แต่อาจจะไม่เข้าใจความหมายที่เด็กต้องการสื่อสาร จากที่กล่าวมาสามารถแบ่งเป้าหมายการพัฒนาของเด็กเล็กที่ควรกระทำได้ ดังนี้

- 1) การเรียนรู้และการจัดการให้เกิดความสมดุลของการเล่น และการพักผ่อนในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
- 2) มีอุปนิสัยการกินที่ดี ยอมรับอาหารใหม่ๆ และกินเองได้ดีขึ้น
- 3) ควบคุมการขับถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะได้ดีขึ้น สามารถบอกได้เมื่อต้องการและกระทำได้สะดวก โดยโอนอ่อนผ่อนตามแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงของสถานที่ เครื่องใช้ และบุคคลผู้ดูแล
- 4) สามารถเคลื่อนไหวร่างกายอย่างชำนาญเหมาะสมกับระยะพัฒนาการของประสาทรยนต์ เช่น การปีนป่าย กระโดด ตะครุบ โยน ฯลฯ
- 5) ควบคุมความต้องการของตนเองได้ดีขึ้น และปฏิบัติตามที่ผู้อื่นต้องการได้มากขึ้น เล่นกับเพื่อนได้
- 6) เข้าร่วมกิจกรรมของครอบครัวเสมอ
- 7) สามารถแสดงความรู้สึกของตนออกมาได้อย่างเหมาะสมพอควรเพื่อให้เข้าได้กับคนอื่น
- 8) เรียนรู้จักการคบหาและสามารถพูดสื่อความหมายกับคนอื่นๆ ได้กว้างขวางขึ้น และกับหลายคนขึ้น รู้จักฟัง
- 9) เรียนรู้จักระมัดระวังตนเองในสถานการณ์อันตรายต่างๆ เช่น บ่อน้ำ ที่สูง ไฟ สัตว์ ฯลฯ รู้จักรับความช่วยเหลือเมื่ออยู่เหนือความสามารถของตนเอง
- 10) เรียนรู้จักที่จะเป็นตัวของตัวเอง เริ่มมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 11) เริ่มเข้าใจความแตกต่างของเพศ (เพ็ญศรี พิชัยสนธิ์, 2527: 317-319)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ในปี พ.ศ.2533 และประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารรับอนุสัญญา เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กถือเสมือนพันธกรณีของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ที่ได้แสดงเจตนารมณ์ว่าจะปกป้องและส่งเสริมสิทธิเด็กด้วยความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของเด็กร่วมกัน (กรมการพัฒนารวมชน, 2542: 1)

ภายใต้อนุสัญญาสิทธิเด็ก อันประกอบด้วยสาระรวมทั้งสิ้น 54 มาตรา จะผูกพันให้ประเทศที่ลงนามในอนุสัญญาฯ จะต้องมีการดำเนินงานเพื่อปกป้องและส่งเสริมสิทธิเด็กพื้นฐาน 4 ประการคือ

- 1) สิทธิในชีวิต (Right to life) สิทธิที่จะได้รับการบริการทางด้านสาธารณสุข สิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียน และมีชื่อทันทีนับแต่แรกเกิด ฯลฯ
- 2) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Right to be protected) เช่น ได้รับการคุ้มครองจากการทำร้าย ทารุณกรรม ทอดทิ้ง การแสวงหาประโยชน์ การลักพา ฯลฯ

3) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Right to be participates) เช่น การแสดงความคิดเห็น การได้รับข้อมูลข่าวสาร การแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อของตน รวมถึงการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่หนังสือหรือสื่ออื่นๆ เพื่อเด็กอีกด้วย

ในการดำเนินการเพื่อให้เด็กได้รับสิทธิทั้ง 4 ประการข้างต้น ผู้ปฏิบัติควรต้องคำนึงถึงหลักสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) การไม่เลือกปฏิบัติ เด็กทุกคนต้องได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยก เพศ วรรณะ ศาสนา ผิว ภาษา เชื้อชาติ ภูมิภาค อาชีพ ฯลฯ
- 2) ประโยชน์สูงสุดของเด็ก การดำเนินงานตามกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุกประเภทจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ
- 3) การเคารพความคิดเห็นของเด็ก เด็กย่อมมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ซึ่งสามารถแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นได้อย่างเสรีในทุกๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้งนี้ความคิดเห็นดังกล่าวจะต้องได้รับการพิจารณาตามสมควรแห่งอายุและวุฒิภาวะของเด็กนั้นๆ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้กำหนดกรอบแนวความคิด และการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2542: 2)

มาตรา 30 กล่าวถึงความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยไม่มีความแตกต่างทางด้านอายุ เด็กจึงมีฐานะเท่าเทียมกันบุคคล อื่นในสังคม

มาตรา 43 กำหนดให้ทุกคนมีสิทธิเสมอกันที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

มาตรา 53 เด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองโดยรัฐ จากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม และเด็กที่ไม่มีผู้ดูแล มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและศึกษาอบรม จากรัฐ

มาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน

มาตรา 86 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการคุ้มครองแรงงานเด็ก

มาตรา 190 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ที่มีสาระเกี่ยวกับเด็ก ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภาหรือให้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้น พิจารณา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กล่าวถึงการพัฒนาเด็กไว้ในส่วนที่ 2 ของบทที่ 4 เรื่อง การพัฒนาสติปัญญา ทักษะ และฝีมือแรงงาน และการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัย โดยมีเนื้อหา ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2542: 3)

1) ส่งเสริมให้ พ่อแม่ คู่สมรส มีความรู้เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว และการเลี้ยงดูลูกที่ถูกต้องเหมาะสม

2) ส่งเสริมให้เด็กก่อนวัยเรียนได้รับการเตรียมความพร้อมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการร่วมกันระหว่างรัฐ เอกชน ชุมชน และครอบครัว

3) สนับสนุนให้เด็กทุกคนได้รับการส่งเสริมด้านโภชนาการอย่างเพียงพอและมีคุณภาพ นอกจากนี้ในส่วนที่ 3 ยังได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมของสังคมให้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเด็ก โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ด้วยวิธีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนในครอบครัว และชุมชน การใช้สื่อเพื่อพัฒนาศักยภาพของครอบครัว และชุมชน และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นระบบ ตลอดจนส่งเสริมให้ธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชีวิตครอบครัว

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาเด็ก ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2542: 3)

มาตรา 4 ได้กำหนดนิยามของคำว่าการศึกษาไว้ครอบคลุมกว้างขวาง คือหมายถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีพ

มาตรา 15 การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

มาตรา 18 กำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการจัดการศึกษาปฐมวัยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน เอกชนและครอบครัว ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเข้มแข็ง การดำเนินงานและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน (มาตรา 29 และ 41) งานพัฒนาเด็กส่วนหนึ่งคือ การให้การศึกษาแก่เด็กด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบไว้กว้างมาก โดยเฉพาะประเด็นการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจาก

การจัดสภาพแวดล้อม และการสืบสานทางวัฒนธรรม น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของกรอบแนวคิดของการพัฒนาเด็ก ซึ่งกรมฯ น่าจะมีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้องค์กรท้องถิ่น ครอบครัวยุ และชุมชนได้พิจารณาดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นแต่ละแห่งต่อไป

2.1.2 แนวคิดเรื่องการพัฒนาเด็กของกรมการพัฒนาชุมชน

แนวความคิดในงานพัฒนาเด็กของกรมการพัฒนาชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2542: 7) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่าเด็กวัย 0-6 ปี นั้น เป็นช่วงวัยสำคัญของการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิต และพฤติกรรม เมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท จึงถือว่าเด็กวัย 0-6 ปี นั้น เป็นทรัพยากรที่มีค่าและเป็นเป้าหมายหลักสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง งานพัฒนาเด็กในช่วงที่ผ่านมา กรมการพัฒนาชุมชนได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและส่งเสริมการพัฒนาเด็กนอกศูนย์โดยหน่วยพัฒนาเด็กเคลื่อนที่ในพื้นที่ที่ไม่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร เพราะสามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเห็นผลได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม ในขณะที่งานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาเด็กยังไม่ได้รับการเน้นย้ำเท่าที่ควร

ในสถานการณ์ปัจจุบันที่รัฐเน้นการกระจายอำนาจและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาแนวความคิดและยุทธศาสตร์ของกรมการพัฒนาชุมชน ดังนั้นทิศทางการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน ก็จะปรับเปลี่ยนจุดเน้นในงานพัฒนาเด็กโดยลดการสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมให้องค์กรท้องถิ่นเข้ามาดำเนินการแทน เช่น การสนับสนุนการก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็ก อาหารกลางวัน อาหารเสริม (นม) อุปกรณ์การเรียนการสอน ฯลฯ ทิศทางงานพัฒนาเด็กของกรมฯ จะมุ่งไปสู่การทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาเด็กและการพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนเพื่อให้มีขีดความสามารถในการริเริ่มและบริหารกิจกรรมงานพัฒนาเด็กด้วยตนเอง อันจะเป็นรากฐานของการพัฒนาเด็กที่ยั่งยืนในอนาคต

2.1.2.1 ความหมายของเด็กตามแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน

คำนิยามของเด็กอาจกำหนดโดยใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กอาจพิจารณาปรับเกณฑ์อายุให้ตรงกับภาระหน้าที่และบทบาทของหน่วยงาน แต่ในหลักสากลทั่วไป อาจจะใช้เกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติในการอ้างอิง คือ เด็ก หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่บรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้น ตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น

ในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งมีกลุ่มบุคคลเป้าหมายในการพัฒนาค่อนข้างหลากหลาย รวมทั้งเด็กและเยาวชนด้วย เด็กซึ่งเป็นเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มเด็กแรกเกิด - 6 ปี แต่อย่างไรก็ตามผลของการดำเนินงานกิจกรรมกับกลุ่มเด็กดังกล่าวนั้นก็อาจส่งผลดีครอบคลุมถึงเด็กอายุ 7 – 18 ปีด้วย

2.1.2.2 ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเด็กของกรมการพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานการพัฒนาเด็กไว้ดังนี้

1) การสร้างเครือข่ายองค์กรประชาชน องค์กรที่สนับสนุนและเกี่ยวข้องกับงานพัฒนาเด็กในพื้นที่ เช่น สภาตำบล องค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล อาสาพัฒนาชุมชน คณะกรรมการพัฒนาเด็ก และผู้ปกครองเด็ก เป็นต้น ซึ่งการจัดสร้างองค์กรเครือข่ายต่างๆ เหล่านี้ จะทำให้การสนับสนุนงานพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กตามศักยภาพและบทบาทหน้าที่ของตน

2) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กแบบพหุภาคี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก นั้นมีทั้งภาครัฐและเอกชน และมีอยู่ทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ดังนั้นการประสานความร่วมมือทั้งในแนวนอนและแนวตั้งก็เพื่อเป็นการลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน

3) การพัฒนาระบบสารสนเทศ ซึ่งข้อมูลในการพัฒนาเด็กนั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินงานพัฒนาเด็กอย่างน้อย 2 ประการ คือ

3.1) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่ถูกต้องตรงกับสภาพปัญหาที่แท้จริง รวมทั้งทั้งนำไปสู่การวางแผนสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

3.2) ทำให้องค์กรชุมชนได้เรียนรู้แก้ไขปัญหาในงานพัฒนาเด็กอย่างเป็นระบบ

2.1.2.3 เป้าหมายในการดำเนินงานพัฒนาเด็กของกรมการพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชนได้วางเป้าหมายในการพัฒนาเด็กไว้ดังนี้ คือ เพื่อให้ครอบครัว องค์กรชุมชนและชุมชน เกิดความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาเด็ก และร่วมมือกันจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเหมาะสมตามศักยภาพ

2.1.2.4 แนวทางในการดำเนินงานการพัฒนาเด็กของกรมการพัฒนาชุมชน

1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่ครอบครัว องค์กรชุมชนและชุมชน เพื่อให้เกิดความตระหนักในความสำคัญของเด็ก และสามารถจัดกิจกรรม บริหารงานพัฒนาเด็กได้ด้วยตัวเองอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

2) สนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิควิชาการ

3) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชน และการจัดตั้งกองทุนท้องถิ่น การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนนี้จะทำให้งานพัฒนาเด็กสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องบทบาท

ในการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเรื่องบทบาท สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.2.1 ความหมายของบทบาท

นักสังคมวิทยา นักการศึกษา นักจิตวิทยา ได้ให้ความหมายของคำว่าบทบาทไว้ดังนี้

สุพัตรา สุภาพ (2540: 30) ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท (Role) คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาทคือ ต้องเลี้ยงลูก เป็นคนไข้ บทบาทคือ ปฏิบัติตามหมอสั่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2540: 73) ได้อธิบายความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทคือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร (Role Expectation) เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อให้ผู้สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ผู้มีตำแหน่งเป็นพ่อ จะได้รับการคาด

หวังจากสังคมให้แสดงบทบาทหรือหน้าที่ต่างๆ ของพ่อ เช่น เลี้ยงลูก ส่งเสียให้ได้รับการศึกษา เป็นต้น ตำแหน่งอื่นๆก็เช่นเดียวกัน ต่างก็มีบทบาทที่คาดหวังจะต้องทำในฐานะที่ครองตำแหน่งต่างๆเหล่านั้นอยู่

สุชา จันทรเอม (2539: 241) ได้กล่าวถึงบทบาทไว้ว่า บทบาทของบุคคลในสังคมจะขึ้นอยู่กับสภาพของผู้นั้นด้วย เช่น บทบาทของนายกรัฐมนตรี บทบาทของบุคคลทั่วไป เป็นต้น บุคคลจะมีบทบาทที่มีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น บุคลิกภาพที่เหมาะสม การอบรมที่ได้รับมา ความพอใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สภาพของจิตใจ แรงจูงใจและอื่นๆ ในบางกรณีจะพบว่า บุคคลที่มีบทบาทขัดแย้งในตัวเอง เช่น บุคคลที่เป็นทั้งพ่อบ้านแม่บ้านและอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย ต้องรับผิดชอบหลายๆด้าน อาจจะมี ความขัดแย้งในงานที่ต้องปฏิบัติ

2.2.2 แนวคิดเรื่องบทบาท

แนวคิดในเรื่องบทบาทสามารถพิจารณาเป็น 3 แนวคิด คือ แนวคิดในทัศนะของนักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา ซึ่งมีทัศนะที่แตกต่างกันดังนี้

2.2.2.1 แนวคิดบทบาทตามทัศนะของนักจิตวิทยา

นักจิตวิทยาสังคมยอมรับว่า สถานะตำแหน่งและบทบาทเป็นสิ่งที่มียู่ก่อนที่ตัวคนจะเข้าไปสวมตำแหน่งนั้น และไม่มีตำแหน่งใดที่จะอยู่แยกเฉพาะตามลำพังได้ แต่ละบทบาทจะต้องมีคู่บทบาทซึ่งหมายถึงผู้ที่แสดงบทบาทเกี่ยวข้องเสมอ โดยคู่บทบาทนั้นอาจมีได้มากกว่าหนึ่งบทบาทก็ได้ บทบาทและคู่บทบาทนี้จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นวงจร รวมตัวกันเป็นระบบขึ้น

การศึกษาบทบาท ทางจิตวิทยาเป็นการศึกษาถึงปฏิกิริยาซึ่งเกิดขึ้นระหว่างตัวบุคคลกับ “บทบาท” และพฤติกรรมของคนเราจะถูกต้องหรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1) ความถูกต้องแน่นอนในการคาดหวังบทบาท ซึ่งอยู่กับการคาดการณ์ของตำแหน่งตัวเอง และผู้ที่จะมีปฏิกิริยาต่อ โดยนับได้ว่าเป็นส่วนสำคัญของการแสดงบทบาทจริง

2) ความสันทัดในการดำเนินบทบาท ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ในขณะที่มีปฏิกิริยา เช่นเดียวกับผู้แสดงละครที่เคยแสดงบทบาทใดบทบาทหนึ่งแล้วย่อจะสามารถแสดงได้ดีกว่าบทบาทที่ตนไม่เคยแสดง

3) สภาพของตัวบุคคล ของคนๆนั้น ซึ่งหมายถึงจิตใจ อารมณ์ ในขณะที่มีปฏิกิริยาสัมพันธ์ อันจะเป็นผลต่อการคาดหวังและความสันทัดในการดำเนินบทบาท

2.2.2.2 บทบาทตามทัศนะของนักมานุษยวิทยา

นาเดล (S.F.Nadel อ้างใน วาสนา นรลักษณ์, 2540: 16-17) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ กล่าวว่า บทบาท คือ พฤติกรรมจริงๆซึ่งไม่เหมือนกับสถานภาพหรือตำแหน่งที่มีลักษณะอยู่กับที่ บทบาทมีลักษณะเป็นพลวัต หรือการปฏิบัติที่เป็นไปตามบรรทัดฐาน (Norms) ของสังคม สถานภาพสามารถเพิ่มรายละเอียดต่างๆให้แก่บทบาท ในขณะที่เดียวกันบทบาทก็มีส่วนในการกำหนดสถานภาพ ซึ่งแบ่งส่วนประกอบของบทบาทออกเป็น 3 ชนิด

- 1) ส่วนประกอบที่อยู่ภายนอก เป็นส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท แม้จะขาดหายไปบ้างก็ไม่ทำให้บทบาทผิดไปจากที่ต้องการ คือส่วนประกอบของบทบาทสามารถจะเลือกได้
- 2) ส่วนประกอบที่กำหนดให้แน่นอน เป็นส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทที่จะขาดไม่ได้ เพราะขาดไปแล้วจะทำให้บทบาทนั้นผิดไปจากฐานะตำแหน่ง และจะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้องให้มีการปฏิบัติให้ถูกต้องตามบทบาท
- 3) ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้ชัดเจน ถ้ามบทบาทขาดส่วนประกอบนี้ จะทำให้บทบาทที่เกิดจากฐานะตำแหน่งเปลี่ยนรูปเป็นบทบาทในฐานะตำแหน่งอย่างอื่น

กล่าวโดยสรุป นักมานุษยวิทยาถือว่าบทบาทเป็นส่วนที่แยกไม่ออกจากฐานะตำแหน่ง มีลักษณะเป็นพลวัต ซึ่งถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมของแต่ละสังคมและทุกสังคมยังมีวิธีการที่ใช้บังคับสมาชิกทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อให้ประพฤติปฏิบัติต่อกัน และแสดงบทบาทให้เป็นไปในแนวเดียวกัน

2.2.2.3 บทบาทตามทัศนะของนักสังคมวิทยา

ทัลคอตต์ พาร์สัน (Talcott Parson อ้างใน สุรเกียรติ์ ฉืดะฐาน, 2538: 28) นักสังคมวิทยามีความเห็นที่เห็นว่า ฐานะตำแหน่งและบทบาทของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว บุคคลผู้อยู่ในฐานะตำแหน่งย่อมจะทำหน้าที่ที่จะให้ฐานะตำแหน่งนั้นมีบทบาทเป็นไปตามแบบฉบับ นอกจากนั้น Parson ยังถือว่าระบบของสังคมคือ ระบบของการปฏิบัติต่อกัน และถือว่าบุคลิกภาพกับผู้มีพฤติกรรมหรือผู้กระทำทางสังคมไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะบุคลิกภาพเป็นรูปแบบของพฤติกรรมของคนใดคนหนึ่งที่มีความสอดคล้องกันอยู่เสมอ ส่วนผู้กระทำทางสังคมมิได้คำนึงถึงรูปแบบของพฤติกรรมที่สอดคล้อง นอกจากนั้นยังถือว่าบทบาทและฐานะตำแหน่งเป็นเพียงนิติกรรมของพฤติกรรมของคน ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกจริงของคน

โรเบิร์ต เค. เมอร์ตัน (Robert K. Merton อ้างใน ประชญา ศรีภา, 2540: 53) เป็นผู้เพิ่มแนวคิดเรื่องฐานะ ตำแหน่งและบทบาท โดยได้นำเอาเวลาและสถานที่เป็นตัวแปรเปลี่ยน (Variable) เข้ามาใช้ ทำให้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับชุดของเรื่องฐานะตำแหน่ง และชุดของบทบาท กล่าวคือ คนๆ หนึ่งจะต้องมีฐานะตำแหน่งที่จะต้องเข้าดำรงเป็นชุด ส่วนจะมีมากน้อยแค่ไหนแล้วแต่คนๆ นั้น และชนิดของสังคมที่คนๆ นั้นเป็นสมาชิกอยู่ และเมื่อเวลาแปรเปลี่ยนไป ฐานะ ตำแหน่งและบทบาทอาจเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จึงสรุปได้ว่าคนเราตลอดชีวิตจะมีฐานะ ตำแหน่งและบทบาทแตกต่างกันไปตามกาลเวลาและสังคมที่คนๆ นั้นอยู่

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516: 28) ได้สรุปสาระสำคัญของบทบาทตามแนวคิดทางสังคมวิทยาไว้ว่า

- 1) บทบาทมีประจำในทุกสถานภาพของสังคม
- 2) วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคม เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดบทบาท
- 3) การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้ ต้องทราบสังคมกรรม (Socialization)

จากทัศนะของนักสังคมวิทยาพอสรุปได้ว่า ฐานะและบทบาทมีประจำในทุกสถานภาพของสังคม ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกจริง นอกจากนี้ฐานะ ตำแหน่งและบทบาทของคนเรา จะแตกต่างกันไปตามกาลเวลาและสังคมที่คนๆ นั้นอยู่

2.2.3 ลักษณะของบทบาท

บรูม และเซลซ์นิก (Broom and Selznick อ้างใน วิมลชัย คำปู้ย และศักดิ์ดาว ลออโรจน์วงศ์, 2536: 8) กล่าวว่าบทบาท เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสถานภาพทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย

- 1) บทบาทที่กำหนดไว้ในสังคมหรือบทบาทตามอุดมคติ (Socially prescribed or ideal role) เป็นบทบาทที่สังคมจะกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้กับตำแหน่งทางสังคม
- 2) บทบาทความรู้สึกที่ได้รับรู้ (The perceived role) เป็นบทบาทที่แสดงออกโดยการวินิจฉัยของตน คือ บุคคลแต่ละคนจะมีความเชื่อแตกต่างกัน มีการรับรู้ต่อสถานภาพต่างๆ แตกต่างกัน ภาพพจน์ที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคลก็แตกต่างกัน ดังนั้นบทบาทที่แสดงออกจึงเป็นในทิศทางที่อาศัยสิ่งที่ตนรับรู้เป็นพื้นฐาน

3) บทบาทที่กระทำจริง (The performed role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้ปฏิบัติจริง ซึ่งบางครั้งการแสดงบทบาทก็เป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือจากความคาดหวัง และการรับรู้ ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพเฉพาะตัวและประสบการณ์ในอดีต

สงวน สุทธิเลิศอรุณ และฐิติพงษ์ ธรรมานุสรณ์ (2522: 34-35) ได้แบ่งการแสดงบทบาทออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

- 1) บทบาทที่เป็นจริง (Actual Role) คือ บทบาทที่เจ้าของสถานภาพได้แสดงออกมาเอง
- 2) บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived Role) คือ บทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้เองว่าตนสมควรจะมีบทบาทหน้าที่อย่างไร
- 3) บทบาทตามความคาดหวัง (Ideal Role) คือ บทบาทที่จะต้องแสดงให้เป็นที่ไปตามความคาดหวังของผู้อื่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของบทบาทข้างต้น พอสรุปได้ว่า บทบาทเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสถานภาพทางสังคม โดยแบ่งการแสดงบทบาทเป็น 4 ลักษณะ คือ

- 1) บทบาทที่กำหนดไว้ในสังคมหรือบทบาทตามอุดมคติ (prescribed or ideal role) หมายถึง หน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าโดยกฎหมายว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง
- 2) บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (perceived or subjective role) หมายถึง บทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้เองว่า ตนควรมีบทบาทหน้าที่อย่างไร ซึ่งบทบาทที่แสดงออกจะเป็นไปในทิศทางที่อาศัยสิ่งที่ตนรับรู้เป็นพื้นฐาน
- 3) บทบาทที่ถูกคาดหวังจากผู้อื่น (expected role) หมายถึง บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังในตัวผู้แสดงบทบาท
- 4) บทบาทที่กระทำจริง (performed or actual role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้ปฏิบัติจริง

2.3 แนวคิดทฤษฎีการบริหาร

ในการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหารสามารถแบ่งได้ดังนี้

2.3.1 ความหมายของการบริหาร

สมยศ นาวิการ (2525) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า เป็นกระบวนการวางแผน การจัดการ และการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกองค์การ และใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ

แฮร์โรลด์ คูนตซ์ และปีเตอร์ เอฟ ดรักเกอร์ (Harold Koontz and Peter F. Drucker อ้างใน สมพงษ์ เกษมสิน, 2526) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ เพื่อนำทรัพยากรการบริหาร มาประกอบตามกระบวนการ โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานนั้น

สมพงษ์ เกษมสิน (2526) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานไว้ว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหาร มาประกอบตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทองหล่อ เดชไทย (2538) ให้ความเห็นว่า การบริหารถือเป็นการจัดการ (Management) อย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล

จากความหมายของการบริหารข้างต้น พอสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การวางแผน การจัดการ และควบคุมกำกับ ด้วยการใช้ศาสตร์และศิลป์ เพื่อนำเอาทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ มาประกอบตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล

2.3.2 องค์ประกอบทางการบริหาร

สมพงษ์ เกษมสิน (2526) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบทางการบริหารที่ใช้ในการบริหารงาน อันสำคัญ 4 ประการ คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีจัดการ (Method) หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า 4 M's โดยให้เหตุผลว่า ในการบริหารงานเกือบทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัย คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการจัดการ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ไม่ว่าจะบริหารนั้นจะเป็นการบริหารราชการ หรือการบริหารธุรกิจ

สัมพันธ์ ภูโพนบูลย์ (2540) ให้ความเห็นว่า การจัดการจะสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้ จำเป็นต้องมีปัจจัยในการจัดการ 6 ประการ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า 6 M's คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) วิธีการ (Method) ตลาด (Market) และเครื่องจักร(Machine)

ทองหล่อ เดชไทย (2528) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบทางการบริหารว่าประกอบด้วย คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการบริหาร และสำหรับทรัพยากรการบริหารงานสาธารณสุขนั้น ได้แก่ บุคลากรสาธารณสุข งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ และวิธีการบริหารที่เหมาะสมกับระบบงานสาธารณสุข

ดิน ปรัชญพุทธิ (2532) กล่าวถึงทรัพยากรหรือปัจจัยทางการบริหารว่า ประกอบไปด้วย 4 M's คือ Man Money Material and Management

ปิยะธิดา ศรีเดช (2530) กล่าวถึงทรัพยากร (ปัจจัย) ทางการบริหารว่า ในปัจจุบันนี้ ทรัพยากรในการบริหารนั้น ประกอบไปด้วย 7 ประการ คือ คน (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) การจัดการ (Management) การตลาด (Marketing) ขวัญของผู้ปฏิบัติงาน (Morale) และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ (Machine) รวมเป็น 7 M's ซึ่งผู้บริหารบางคนอาจจะใช้ทรัพยากรทางการบริหารไม่ครบทั้ง 7 ประการก็เป็นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะ และความเหมาะสมขององค์การนั้นๆ

จากแนวคิดเรื่ององค์ประกอบทางการบริหารของนักวิชาการนั้น มีความแตกต่างในองค์ประกอบบางประการ แต่จะเห็นได้ว่า มีองค์ประกอบพื้นฐานในการบริหารงานหลักๆ ที่เหมือนกันอยู่ 4 ประการ คือ คน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการบริหารจัดการ (Management) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้องค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้ ในการพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งองค์ประกอบของการบริหารดังกล่าว สามารถกล่าวถึงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

2.3.2.1 องค์ประกอบด้านกำลังคน (Man)

ศศิวิมล ปุจฉากการ (2534) ได้ให้ความหมายของกำลังคน ว่าหมายถึง จำนวนคนในตำแหน่งต่างๆ ที่หน่วยงานหนึ่ง ๆ มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีความสามารถใช้แรงงาน และกำลังสมองในการประกอบการงานของหน่วยงานนั้นๆ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า “คน” เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

ที่สุดในการบริหารงาน เพราะคนเป็นผู้ใช้องค์ประกอบการบริหารอื่นๆ และคนมีชีวิตจิตใจมีความรู้ สึกนึ้กคิดเป็นของตนเอง มีความต้องการที่แตกต่างกัน หากหน่วยงานหรือองค์การใดสามารถหาคนที่มีความรู้ ความสามารถมาปฏิบัติงานได้ ก็เป็นที่แน่ใจได้ว่า การบริหารงานในหน่วยงานนั้นจะ เจริญก้าวหน้า และสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด

สมยศ นาวิการ (2525) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า ทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดขององค์การใด องค์การหนึ่ง คือ ทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้น หน้าที่ของผู้นำที่อาจจะนับได้ว่ามีความสำคัญของผู้บริหาร คือ การคัดเลือก การฝึกอบรม และการพัฒนากำลังคน ถ้าหากปราศจากกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับผู้บริหารแล้วนั้น องค์การหรือหน่วยงานก็จะประสบกับความยุ่งยากทางด้านความสำเร็จของเป้าหมายที่ได้กำหนดขึ้นมา

2.3.2.2 องค์ประกอบด้านงบประมาณ (Money)

ธงชัย สันติวงษ์ (2539) กล่าวว่า เงินทุน นับเป็นปัจจัยที่สำคัญในการให้การสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากร เพื่อหล่อเลี้ยงและเอื้ออำนวย ให้กิจกรรมขององค์การดำเนินไปโดยไม่ติดขัด ซึ่ง เงินทุนนี้ มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงราคาต้นทุนของเงิน คือ ดอกเบี้ย

ศศิวิมล ปุณณาการ (2534) ให้ความเห็นว่าการเงิน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญประการหนึ่งต่อการบริหารงาน เพื่อให้เป็นค่าจ้างตอบแทนกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงาน และใช้ในการซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการดำเนินงานของหน่วยงาน เพราะมีประโยชน์ทั้งด้านการวางแผน และการควบคุมการใช้จ่ายต่าง ๆ ให้อยู่ในขอบเขตแห่งอำนาจที่ กฎหมายกำหนดให้ เพราะงบประมาณมีประโยชน์หลาย ๆ ด้าน จึงมีส่วนช่วยในการดำเนินงาน คือ

(1) คาดคะเนให้ทราบถึง ความต้องการและทรัพยากรที่จะต้องใช้ในขนาดของหน่วยงาน

(2) จัดสรรและวางแผนระบบการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมในช่วงระยะเวลาที่กำหนด ซึ่ง เป็นการป้องกันการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ประหยัดทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และทำให้เกิดการประสานงานที่ดี

2.3.2.3 องค์ประกอบด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)

ธงชัย สันติวงษ์ (2539) ได้กล่าวถึง วัสดุอุปกรณ์ ว่าเป็นปัจจัยที่มีปริมาณและมูลค่าสูงไม่ต่างไปจากปัจจัยตัวอื่น ๆ เพราะวัตถุดิบและวัตถุดิบของเหล่านี้ จะต้องมีการจัดหามาใช้ดำเนินการผลิต หรือสร้างบริการตลอดเวลา

ศศิวิมล ปุจฉาการ (2534) กล่าวว่า วัสดุอุปกรณ์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะขาดไม่ได้ประการหนึ่งในการบริหารงาน เพราะเป็นสิ่งที่คนใช้เป็นเครื่องมือดำเนินงานไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้

ทองหล่อ เดชไทย (2532) กล่าวถึง องค์ประกอบด้านวัสดุอุปกรณ์ ไว้ว่า อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อาจเรียกรวมกันว่า “พัสดุ” ซึ่งหมายถึง สิ่งที่เป็นทั้งปวง ที่จัดหาไว้ในหน่วยงานเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน โดยแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ตามอายุการใช้งาน คือ

(1) ครุภัณฑ์ หมายถึง เครื่องใช้และสิ่งของต่างๆ ที่มีอายุการใช้งานนาน มีความคงทนถาวร และส่วนใหญ่มีราคาค่อนข้างแพงเมื่อเทียบราคาต่อหน่วย

(2) วัสดุ หมายถึง เครื่องใช้และสิ่งของสิ้นเปลืองต่างๆ ที่มีอายุการใช้งานสั้น และมีราคาถูกเมื่อเทียบราคาต่อหน่วย

2.3.2.4 องค์ประกอบด้านวิธีการบริหาร (Management)

ในส่วนของวิธีการบริหารงานนั้น มีนักวิชาการกล่าวถึงหลายวิธี ดังนี้

1) วิธีการบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Management by Objective)

สมยศ นาวิการ (2529) ได้กล่าวถึง การบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (MBO) ไว้ว่า เป็นกระบวนการบริหารงานโดยยึดเป้าหมายของการปฏิบัติงาน ที่กำหนดล่วงหน้าร่วมกันระหว่าง ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา (ผู้ปฏิบัติ) การบริหารงานตามวัตถุประสงค์เป็นหลักนี้เป็นระบบการบริหารระบบหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถเชื่อมโยงเครื่องมือ และวิธีการทำงานให้สอดคล้องเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับวัตถุประสงค์ของงาน โดยได้เสนอข้อดีและข้อเสียของการบริหารงานแบบ MBO ไว้ คือ

ข้อดี

- ทำให้บุคคลต่าง ๆ ในองค์กรรู้ว่าพวกเขาถูกคาดหวังให้ทำอะไรบ้าง
- ช่วยให้การวางแผนโดยผู้บริหารต้องกำหนดเป้าหมาย และระยะเวลาของเป้าหมาย
- ปรับปรุงการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหาร กับผู้ใต้บังคับบัญชาให้ดีขึ้น
- ทำให้บุคคลต่าง ๆ ในองค์กร ตระหนักถึงเป้าหมายขององค์กรได้ดีขึ้น
- กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานมีความยุติธรรมมากขึ้น

ข้อเสีย

- จะไม่ได้รับความสนใจจากผู้บริหารที่ชอบใช้วิธีเผด็จการ
- ขาดการสนับสนุนที่ดีพอจากผู้บริหาร
- มีความยุ่งยากในการกำหนดเป้าหมาย
- เกิดความสับสนของทั้งผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติ ในการกำหนดเป้าหมายที่ท้าทาย

2) วิธีการบริหารงานแบบการทำงานเป็นทีม (Team Working)

ดักกลาส แมกเกรเกอร์ (Douglas McGregor อ้างใน วิลาวรรณ ทรัพย์พิศาล, 2542) ได้กล่าวถึงลักษณะการทำงานเป็นทีม ดังนี้

- บรรยากาศในการทำงานเป็นแบบสบาย ไม่ตึงเครียด ไม่มีท่าทีของความเบื่อหน่าย
- มีการอภิปรายกันอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของแต่ละคน
- ทุกคนเข้าใจและยอมรับในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม มีความอิสระในการอภิปรายปัญหา
- สมาชิกในกลุ่มยอมรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน
- แม้จะมีการขัดแย้งกัน คนในกลุ่มก็ยังมีความรู้สึกที่จะร่วมทำงานด้วยกันต่อไป
- มีการตัดสินใจโดยความเห็นร่วมกันเป็นส่วนใหญ่
- การวิจารณ์เป็นไปอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา เป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์ เพื่อแก้ปัญหาในการทำงานให้สำเร็จ แก่องค์กร
- ทุกคนมีอิสระในการแสดงความรู้สึกและแนวคิด ที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา
- สมาชิกมีการยอมรับเป็นอย่างดี เมื่อมีการมอบหมายงานจากกลุ่มทีมงาน

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (อ้างใน นภดล เลียงพรหม, 2543) ได้กล่าวถึงการทำงานเป็นทีมว่าหมายถึงการประสานงานที่ดี และสามารถประสานกลมกลืนกันอย่างมีประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน และยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ว่าประกอบด้วย

- ผู้นำ ผู้บริหาร หรือหัวหน้า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ความเป็นคนมีหลักการ มีเหตุผล และความเป็นเพื่อนร่วมงานของผู้นำ สามารถส่งเสริมการทำงานเป็นทีมได้ดียิ่งขึ้น
- การสื่อสาร จะทำให้สมาชิกของทีมได้รับรู้การทำงานของทีม นโยบายการทำงาน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานได้อย่างทั่วถึง
- โอกาส หมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พัฒนาทักษะ และความสามารถในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และให้โอกาสได้ตัดสินใจเกี่ยวกับงานมากที่สุด
- การกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน ตลอดจนขอบเขต อำนาจหน้าที่ของแต่ละคน
- การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของทีมได้มีส่วนร่วมในการทำงานให้มากที่สุด ซึ่งจะทำให้เกิดความผูกพัน และเกิดการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วย
- การประชุมปรึกษาหารือ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างความเข้าใจในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบาย การวางแผน หรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในทีมงาน

3) การบริหารงานโดยคณะกรรมการ

จุมพล สวัสดิยากร (อ้างใน นกคต เลี้ยงพรหม, 2543) ได้กล่าวถึงวิธีการบริหารงานโดยใช้คณะกรรมการว่า ถ้าเป็นการประสานงานก็จะทำให้งานนั้นเกิดประโยชน์ เพราะบางครั้งงานที่จะทำในทีเดียวกัน แต่มีหลายหน่วยงาน ซึ่งอาจทำพร้อมกันได้แต่ไม่ได้ทำพร้อมกัน ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ เสียเวลา ดังนั้น การตั้งคณะกรรมการขึ้นมา จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ประหยัด และเป็นไปโดยรวดเร็ว

4) วิธีการบริหารงานโดยการมอบหมายงาน

สมยศ นาวิการ (2538) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับบุคคลอื่น เพื่อให้ปฏิบัติกิจกรรมเฉพาะ การมอบหมายอำนาจหน้าที่โดยผู้บังคับบัญชาเป็นกลไกที่จำเป็นต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพขององค์กร ซึ่งการมอบหมายงานของผู้บริหารขึ้นกับปัจจัยต่างๆ เป็นจำนวนมาก เช่น แบบขององค์กร สถานการณ์ บุคลิกภาพ และความสามารถของบุคคลภายในสถานการณ์นั้นๆ

5) การบริหารงานแบบ TQM (Total Quality Management)

สุรศักดิ์ นานานุกูล (อ้างใน นกคต เลี้ยงพรหม, 2543) ได้ให้ความหมายว่า เป็นระบบการบริหารงานที่เน้นคุณภาพเป็นหลัก โดยเป้าหมายของกิจการนั้น คือ คุณภาพ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

- ยึดคุณภาพ หรือความพอใจของลูกค้าเป็นเป้าหมายหลัก
- มีการวางแผนกลยุทธ์ เพื่อกำหนดเป้าหมายและนโยบายรวมของกิจกรรม
- มีการกำหนดนโยบาย และบริหารนโยบายให้เกิดการดำเนินงานตามนโยบายนั้น ซึ่งนอกจากจะต้องอาศัยความเป็นผู้นำของผู้บริหารระดับสูงแล้ว ยังต้องมีผู้บริหารระดับกลางที่สามารถแปลนโยบาย ให้มีประสิทธิภาพ แล้วนำไปปฏิบัติได้ในทุกระดับ
- การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ดี
- มีผู้บริหารที่รับผิดชอบต่อหน้าที่การงานและเป้าหมายในงานของตน ตามระบบการบริหาร โดยร่วมกำหนดเป้าหมาย หรือการบริหารงานโดยร่วมทบทวนผลงาน
- มีกลไกการบริหารงานที่มีคุณภาพ
- มีพนักงานเข้าร่วมในกระบวนการสร้างคุณภาพทุกๆ ระดับ

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การพัฒนาซึ่งมุ่งผลสำหรับคนส่วนใหญ่ไม่น่าจะเกิดขึ้นหรือสืบทอดต่อเนื่องไปได้อย่างจริงจัง หากปราศจากการมีส่วนร่วมของคนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือชุมชนจึงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมนี้เกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ หลายรูปแบบ หลายวิธีการ หลายกิจกรรม และหลายวัตถุประสงค์ แตกต่างกันไปตามมิติต่างๆ เช่นนี้ มีผลให้ไม่สามารถนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมได้อย่างครอบคลุมครบถ้วน (ปรัชญา เวสารัชช์, 2538: 1-3) ซึ่งในการศึกษาเรื่อง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

2.4.1.1 ความหมาย การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การตัดสินใจ เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมวางแผน และดำเนินกิจกรรมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา เพื่อแก้ไขให้บรรลุเป้าหมาย และดำเนินการต่อไป ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

อคิน รพีพัฒน์ (2527: 320) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่างไม่ใช่หน่วยงานภายนอกกำหนดไป แล้วให้ประชาชนมาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องคิดขึ้นเอง

โคเฮน และอัทซอพ (อ้างใน ประมาณ ตันตกุล, 2538: 10) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปว่า หมายถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควบคู่ไปกับการดำเนินงาน มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผลในการพัฒนาด้วย

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 177-205) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์ กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น และทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มด้วย

จ้านง แรกพิณี (2540: 11-13) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การสร้างกระบวนการเรียนรู้และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแล้วนี้จะช่วยให้ประชาชนมีศักยภาพเพียงพอในการ

ดำเนินงานพัฒนาต่อไปด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการนี้จะมีอย่างต่อเนื่อง ไม่สิ้นสุดเมื่อนำองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้มาเปรียบเทียบกับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมทำให้สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม และกระบวนการเรียนรู้แท้จริงคือ กระบวนการเดียวกัน

วิลเลียม ดับบลิว ริดเคอร์ (อ้างใน เพ็ญศรี รัตนะ, 2536: 19) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

รูดอล์ฟ สเตาเฟนฮาเกน(Rodolpho Stavenhagen อ้างใน ปรัชญา เวสารัชช์ 2528: 3) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในแง่ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมว่าเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยกลุ่มสังคมที่มีฐานะต่ำ สามารถแสดงความต้องการ หรือเสนอข้อเรียกร้อง เพื่อปกป้องผลประโยชน์รวมของกลุ่ม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์บางประการทางสังคม เศรษฐกิจการเมือง

สหประชาชาติ (อ้างใน เพ็ญศรี รัตนะ, 2526: 19) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นกระบวนการเกี่ยวกับ การกระทำ และเกี่ยวข้องกับมวลชนในระดับต่างๆ ดังนี้

- 1) ในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม และการจัดสรรทรัพยากร
- 2) ในการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ

2.4.1.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

โกเฮน และฮ็อบบ์ (อ้างใน เพ็ญศรี รัตนะ, 2536: 22) ได้สร้างกรอบพื้นฐานเพื่อการอธิบายและการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ระยะเริ่มการตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการ (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดย การให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ
- 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคม หรือโดยส่วนตัว
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุม และตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

แม็ชอัส สไตเฟล (Matthias Stiefel) และแอนดรูว์ เพียร์ส (Andrew Pearse) อ้างถึงในปรัชญา เวสารัชช์, 2528: 5-7) ได้เสนอการมีส่วนร่วม 5 มิติ คือ

1) การมีส่วนร่วมเน้นการประจันหน้า ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มสังคม กลุ่มชนชั้นต่าง ๆ เป็นการประทะกัน (Confrontation) ระหว่างผลประโยชน์ของชาวชนบท กับผลประโยชน์ของคนในเมือง หรือองค์กรอาสาสมัคร กับหน่วยราชการ

2) การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของกลุ่ม และกระบวนการในการเข้าร่วมมิตินี้ พิจารณาจากโครงสร้าง วิธิดำเนินการ และสภาพแวดล้อมของกลุ่ม และขบวนการที่เกี่ยวข้อง

3) การมีส่วนร่วมเป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคลตามนิยามทั่วไป การมีส่วนร่วม เป็นเรื่องของพฤติกรรมกลุ่ม แต่ขณะเดียวกันการตัดสินใจเข้าร่วมกับกลุ่ม เป็นการตัดสินใจเฉพาะบุคคล

4) การมีส่วนร่วมเป็นโครงการ (Programs or project) ในวงราชการหรือ องค์กรระหว่างประเทศจากมิติของโครงการนี้ แม้ว่า โครงการจะถูกกำหนดขึ้นจากแหล่งใดก็ตาม ถ้ากลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมแล้ว โครงการจะเกิดผล และการเข้าร่วมของกลุ่มเป้าหมายย่อมเกิดขึ้นได้ ถ้าใช้วิธีการเข้าถึงปัญหาที่ถูกต้อง

5) การมีส่วนร่วมเป็นนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติ มิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายด้วยเชื่อว่าจะไม่เกิดผล แต่มีบางรัฐบาลพยายามระดมความร่วมมือของมวลชนให้สนับสนุนรัฐบาล รัฐบาลจึงเน้นการมีส่วนร่วมในนโยบายของรัฐ

เจมส์ คี ปันทอง (อ้างใน เพ็ญศรี รัตนะ, 2536: 23) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม
- 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล

เจมส์ โคแมนต์ (พิมพ์พรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ, 2524: 98) กล่าวว่า โรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก โรงเรียนและชุมชนควรมีส่วนร่วมกันในการวางแผน การวางนโยบายการแก้ปัญหา และประเมินผลของโรงเรียนเอง หลักการนี้ที่ทำให้ชุมชนควรมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียนในปัจจุบันการศึกษาไม่จำเป็นจะต้องมาจากการวางแผนของนักการศึกษาเพียงฝ่ายเดียวแต่อาจมาจากสาขาต่างๆ ที่เข้าร่วมกันวางแผน

2.4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.4.3.1 ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The theory of Social Action)

แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber อ้างใน จำนวนังค์ อดิวัฒนสิทธิ์, 2523: 60-63) ได้ศึกษาเรื่องการกระทำของมนุษย์ (Human Action) โดยให้คำจำกัดความ การกระทำว่า เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผย และลึกลับ ซึ่งบุคคลผู้ทำ กำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัวตามความคิดของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ความเข้าใจในระบบความหมาย เกิดขึ้นได้ 2 ประการ คือ

1) ความหมายส่วนตัว จากการกระทำของบุคคลหนึ่ง สามารถเข้าใจได้จากการสังเกตโดยตรง

2) มีการเข้าใจถึงเร้า และสามารถแสดงความรู้สึกออกมาด้วยตัวเอง ในการให้เหตุผล ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของผู้นำ หรือถ้าการกระทำของบุคคลไม่มีเหตุผลแล้ว อาจจะเข้าใจในส่วนประกอบแห่งอารมณ์ที่มีการกระทำเกิดขึ้น โดยอาศัย การเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อมนุษย์ ผู้สังเกตไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยแนวทฤษฎีหรืออุดมการณ์สูงสุด หรือค่านิยมของผู้นำ แต่โดยสติปัญญาแล้ว เราอาจเข้าใจสถานการณ์ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องได้ อีกนัยหนึ่ง การกระทำเกิดขึ้นจากแรงกระตุ้น การเข้าใจแรงกระตุ้นสามารถถือได้ว่าเป็นการอธิบายเวลาที่แท้จริงของการกระทำเพราะว่า แรงกระตุ้นจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ ผู้กระทำ และสำหรับผู้สังเกตนั้น แรงกระตุ้นเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรม

แมกซ์ เวเบอร์ (อ้างถึงใน จำนวนังค์ อดิวัฒนสิทธิ์, 2523: 60-63) กล่าวว่า การกระทำของสังคมมี 4 ขั้นตอน คือ

1) การกระทำที่มีเหตุผล (Rational) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการอันเหมาะสมในอันที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่เลือกไว้อย่างมีเหตุผล การกระทำดังกล่าวมุ่งไปในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

2) การกระทำที่เกี่ยวกับค่านิยม (Value) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการที่เหมาะสม เช่นกันเพื่อที่จะให้ได้ค่านิยมสูงสุดในชีวิตมีความสมบูรณ์พร้อม การกระทำเช่นนี้ มุ่งไปในด้านจริยธรรม และศีลธรรมอย่างอื่นเพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

3) การกระทำตามประเพณี (Traditional) เป็นการกระทำที่ไม่เปลี่ยนแปลง โดยยึดเอาแบบอย่างที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตเป็นหลักในพฤติกรรม การกระทำตามประเพณีไม่คำนึงถึงเหตุผล

4) การกระทำที่แฝงด้วยความเสนาหา (Affective) การกระทำที่ คำนึงถึงอารมณ์ และความผูกพันทางจิตระหว่างผู้กระทำกับวัตถุที่เป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำ การกระทำเช่นนี้ไม่ได้คำนึงถึงเหตุผลอย่างอื่นใดทั้งสิ้น นอกจากเรื่องส่วนตัว

ดังนั้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำทางสังคมเป็นเรื่องของการเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มตน หรือต้องการความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

พาร์สัน (อ้างใน กิติเดช เต็งรัง, 2541: 15) ได้สร้างทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Theory of Social action) เขาได้อธิบายถึงการกระทำของมนุษย์ (Action of Human) ลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้ทางสังคมทั่วไป (A General Theory of Action) กล่าวคือ การกระทำใดๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1) บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล (Personality)

2) วัฒนธรรม (Culture) ในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ และวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวกำหนด เกี่ยวกับความคิด หรือความเชื่อ (Idea of Beliefs) ความสนใจ (Primary of Interest) และระบบค่านิยมของบุคคล (System of Value Orientation)

จากทฤษฎีดังกล่าว สรุปได้ว่า การเข้าใจให้เกิดกิจกรรมทางสังคม เพื่อให้คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม โดยต้องมีความเข้าใจในวิถีชีวิต ค่านิยม จารีต ประเพณี ทัศนคติของบุคคล การพัฒนาโดยใช้สิ่งเร้าที่เหมาะสมนำไปสู่การที่สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบของการมีส่วนร่วม และสมัครใจ

2.4.3.2 ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม (Theory of Social Psychology)

มาสโลว์ (อ้างใน กิติเดช เต็งรัง, 2541: 15) ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการ และได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้นถูกจำกัดขึ้นของความต้องการจากน้อยไปหามาก เมื่อความต้องการใดเกิดขึ้นแล้ว ไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่ และจะเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรม โน้มไปในทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ

มาสโลว์ (Maslow) ได้อธิบายว่าความต้องการพื้นฐานที่ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรม ต่างๆ ที่มีอยู่ 5 ประการด้วยกัน และแยกออกเป็นระดับต่างๆ ไว้ดังนี้

- 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Need) ถือเป็นความต้องการ ชั้นแรกสุด
- 2) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Need)
- 3) ความต้องการความรัก (Love or Belonging Need)
- 4) ความต้องการการยกย่องนับถือจากคนอื่น หรือมีเกียรติในสังคม (Esteem Need)
- 5) ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self Actualization Need)

จากทฤษฎีดังกล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่เกิดจากความพึงพอใจของมนุษย์เป็นแรงผลักดันให้มนุษย์เกิดการมีส่วนร่วม

2.4.3.3 ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร (Communication Theory)

โรเจอร์ (อ้างใน เพ็ญศรี รัตนะ, 2536: 28) ได้ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับของใหม่กับกระบวนการติดต่อสื่อสารว่า การที่บุคคลจะมีการรับของใหม่นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสารซึ่งได้แก่ ช่องทางการสื่อสาร และปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ดังนี้

- 1) ปัจจัยที่เกี่ยวกับการลักษณะส่วนตัว ซึ่งได้แก่ อายุของบุคคล สถานภาพทางสังคมฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงรายได้ ขนาดที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่างซึ่งรวมถึงระดับการศึกษา
- 2) ช่องทางการสื่อสาร ความรู้หรือกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสารหรือแหล่งกำเนิดสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร

ส่วนช่องทางการสื่อสารซึ่งเน้นวิธีการที่ผู้ส่งสารส่งไปยังผู้รับสาร แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1) ช่องทางสื่อสารมวลชน (Mass media Channel) เป็นวิถีทางในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หรือสิ่งตีพิมพ์อื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น
- 2) ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interspersion Channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้สื่อสาร กับผู้รับสาร

จึงอาจสรุปได้ว่า กระบวนการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการเพิ่มความรู้ สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้ ย่อมส่งผลให้มีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากขึ้น

2.4.3.4 ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Theory of Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะ ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้ว ผู้นำอาจมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิบัติงาน (Positive leader) คือผู้นำในทางที่ดีก่อน

ให้เกิดผลงานที่สร้างสรรค์ ผู้นำพลวัตร คือผู้นำในการทำงาน ทำให้งานมีความก้าวหน้า เคลื่อนไหว อยู่เสมอ และผู้นำที่เลว (Negative Leader) คือผู้นำในทางที่ไม่ดี ไม่มีผลงานที่สร้างสรรค์ (อำนาจ อนันตชัย, 2527: 126-130)

ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความช่วยเหลือ ความร่วมมือ ปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดี

2.4.3.5 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Theory Exchange)

โฮแมน (Homans อ้างใน กิติเดช เต็งรัง, 2541: 17) กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ประกอบด้วยองค์ประกอบ (Elements) ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) กิจกรรม (Activities) คือ การกระทำต่างๆ ของมนุษย์ในสถานการณ์ที่กำหนด เพื่อมุ่งรางวัล
- 2) การกระทำระหว่างกัน (Interaction) เป็นกระบวนการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในหนึ่งหน่วยกิจกรรมเพื่อต้องการรางวัล และหลีกเลี่ยงการลงโทษจากบุคคลอื่น
- 3) ความรู้สึก (Sentiments) เป็นสภาพจิตภายในตัวบุคคลในกิจกรรมและการกระทำระหว่างกัน เช่นความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ

นอกจากนี้แล้วในแง่พฤติกรรมการแลกเปลี่ยนยังมีตัวแปรอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอีก ได้แก่ คุณค่า (Value) เป็นระดับคุณค่าของรางวัล บรรทัดฐาน (Norm) ปริมาณ (Quality) เป็นจำนวนหน่วยกิจกรรม ราคา (Cost) เป็นลักษณะการกระทำที่ทำได้แล้วได้รับการลงโทษ หรือได้รางวัลหรือเปลี่ยนจากรางวัลหนึ่งมาสู่อีกรางวัลหนึ่ง ทุน (Investments) ได้แก่สิ่งที่บุคคลมีมาแต่เดิม เช่นทักษะ สติปัญญา ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา เพศ อายุ เชื้อชาติ เป็นต้น กำไร (Profit) การประเมิน (Distributive justice) ได้แก่ การที่บุคคลประเมินกำไร ขาดทุนแล้วจึงแสดงพฤติกรรม

จากทฤษฎีการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า บุคคล หรือผู้กระทำซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมมีความสมัครใจที่จะเข้าไปทำกิจกรรมต่างๆ ในสังคมนั้น โดยผู้กระทำแต่ละคนจะมีบทบาท สถานภาพ และประสบการณ์ต่างๆ ที่จะทำให้ผู้กระทำรู้จักควบคุมสถานการณ์และเงื่อนไขต่างๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกจุดมุ่งหมาย และวิธีดำเนินการต่างๆ ไปสู่จุดมุ่งหมายนั้นๆ รวมทั้งพฤติกรรมของผู้กระทำที่แสดงการกระทำเพื่อต้องการรางวัล หรือหลีกเลี่ยงการลงโทษ และความรู้สึกภายในตัวบุคคลที่แสดงออกมาเป็นการกระทำดังนั้น ทฤษฎีการมีส่วนร่วม จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่บุคคลจะกระทำไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

2.5 แนวคิดการรวมกลุ่ม

ในการศึกษาแนวคิดการรวมกลุ่ม สามารถแบ่งออก ได้ดังนี้

2.5.1 ความหมายของกลุ่ม

นักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยาให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความหมายของกลุ่มไว้แตกต่างกัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534: 661) ดังนี้

มาร์วิน อี ชอว์ (Marvin E.Shaw) กล่าวว่า การที่จะเรียกว่ากลุ่มได้นั้น สมาชิกของกลุ่มจะต้องมีบางสิ่งบางอย่างร่วมกันหรือเหมือนกัน สิ่งที่มีร่วมกันนั่นเองที่เป็นตัวกำหนดว่ามีกลุ่มเกิดขึ้นแล้วและความเป็นกลุ่มก็คือ สมาชิกจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อันทำให้ต้องพึ่งพากันและกันดังนั้น กลุ่มตามความคิดของ Marvin E.Shaw จึงหมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในทางที่แต่ละคนมีอิทธิพลเหนือคนอื่น และได้รับอิทธิพลจากคนอื่นพร้อมๆ กันไปด้วย แนวคิดที่ว่า สมาชิกของกลุ่มต่างมีอิทธิพลต่อกันและได้รับอิทธิพลจากกันและกันนี้ หมายถึง สมาชิกของกลุ่มจะต้องพึ่งพากันและกัน

มาบรีย์และบาร์นส์ (Mabry and Barnes) กล่าวว่า กลุ่มคือเครือข่ายของคน หลายคน ซึ่งจูงใจมอบอำนาจการตัดสินใจของตนให้กับหน่วยทางสังคม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อันปรารถนา ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นไม่สามารถบรรลุได้โดยต่างคนต่างอยู่

กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนหรือมากกว่าที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีเป้าหมายร่วมกัน โดยสมาชิกจะต้องร่วมมือกัน พึ่งพาอาศัยกัน มีความสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2541: 71)

2.5.2 ประโยชน์ของการอยู่รวมเป็นกลุ่ม

นักจิตวิทยาสังคมได้ศึกษาเรื่องความเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลกับกลุ่มและได้พบว่า การอยู่รวมเป็นกลุ่มนั้น มีคุณประโยชน์ต่อบุคคลหลายประการ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534: 662) ดังต่อไปนี้

- 1) ผลผลิตกันท์ของกลุ่ม มักจะสูงกว่าผลผลิตกันท์ของบุคคลที่ทำงานตามลำพัง
- 2) กลุ่มติดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าบุคคลที่ทำงานตามลำพัง
- 3) สมาชิกภาพของกลุ่มก่อให้เกิดความรัก ความเมตตา ความห่วงใยในสมาชิกคนอื่นๆ และสร้างความรับผิดชอบในตัวตน
- 4) ผู้เป็นสมาชิกของกลุ่มจะมีความรู้สึกในด้านมิตรภาพ ความรัก ความสนิทสนมความสำเร็จ สูงกว่าผู้ที่ทำงานอยู่ตามลำพังเพียงคนเดียว
- 5) กลุ่มเป็นแหล่งเสริมสร้างความสามารถและทักษะในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 6) กลุ่มสามารถสร้างโอกาสให้สมาชิกทำความเข้าใจรู้จักพฤติกรรมและทัศนคติที่เป็นภัยให้สมาชิกได้ช่วยเหลือเพื่อนร่วมกลุ่ม สมาชิกได้ใช้กลุ่มเป็นที่ทดลองหาแนวทางสำหรับประพฤติปฏิบัติ สร้างความนับถือคน สามารถวิเคราะห์หัดและเพิ่มขีดความสามารถในการติดต่อระหว่างบุคคล
- 7) กลุ่มให้ทัศนพิสัย (Perspective) หลากหลาย ทัศนพิสัยเหล่านี้ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกเข้าใจปัญหาตลอดจนพฤติกรรมของบุคคลได้ชัดเจน
- 8) กลุ่มเป็นแหล่งเปรียบเทียบสำหรับมวลสมาชิก ช่วยสร้างวิธีใหม่ในการแสดงความรู้สึกสมรรถนะในการมองเห็นและการประพฤติปฏิบัติ
- 9) กลุ่มเป็นแหล่งป้อนข้อมูลย้อนกลับในกลุ่ม มีโอกาสแสดงพฤติกรรมสังเกตการณ์หรือแสดงความรู้สึกตลอดจนผลที่เกิดจากการกระทำนั้น และรับฟังความคิดเห็นของคนในกลุ่มเกี่ยวกับผลกระทบของพฤติกรรมที่ตนเองแสดงออก

2.5.3 แนวคิดในการจัดตั้งกลุ่ม

มาร์วิน อี ชอว์ (Marvin E.Shaw) (อ้างใน ศรีธนา แก้วพรรณา, 2537: 14-16) กล่าวถึงมูลเหตุจูงใจที่ทำให้สมาชิกมารวมกลุ่ม ต้องประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้

- 1) เกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัว (Interpersonal Attraction) เกิดจากการติดต่อกัน บ่อยครั้งจนทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน
- 2) กิจกรรมของกลุ่ม (Group Activities) สมาชิกของกลุ่มจะมีความสนใจในกิจกรรมของกลุ่ม จึงสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่ม
- 3) เป้าหมายของกลุ่ม (Group Goal) เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลก่อรูปขึ้นเป็นกลุ่ม เพื่ออำนาจต่อรองหรือการบรรลุเป้าหมายของคนได้ง่ายขึ้น

4) ความเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Group Membership) คือ คนเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเพราะต้องการเพื่อน และสิทธิต่าง ๆ ที่สมาชิกพึงได้รับจากการเป็นสมาชิก

5) การใช้ความเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์ (Instrumental Effect of Membership) สมาชิกบางคนรวมกลุ่มเพื่อหวังผลประโยชน์บางประการจากกลุ่ม

การจัดตั้งกลุ่มมีสาระสำคัญที่ทำให้บุคคลต้องจัดตั้งกลุ่ม และเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ประกอบด้วย

1) บุคคลไม่สามารถดำรงอยู่ในสังคมเพียงลำพังได้ จึงต้องแสวงหาบุคคลที่มีลักษณะต่างๆ ที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน เช่น ในด้านความคิด ทักษะคิด แรงจูงใจ การปฏิบัติงานและค่านิยม เพื่อร่วมกลุ่มกันกระทำการกิจกรรม ซึ่งจะเป็นการตอบสนองความต้องการของตนเองทั้งในด้านการสังคมและจิตวิทยานั้นเอง

2) บุคคลจัดตั้งกลุ่ม และเข้าร่วมกลุ่มเพราะเหตุผลในเรื่องผลประโยชน์ที่จะได้รับ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2516) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเรื่องเด็กเล็ก คณะวิจัยได้ทำการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างในภาคต่างๆ ในเด็กเล็กช่วงอายุ 0-6 ปี และในตำบลทุ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ก็เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ด้านบริการสาธารณสุขโดยทั่วไป ปรากฏว่าเกิดความไม่สมดุลย์ในการกระจายจำนวนเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และอนามัยระหว่างกรุงเทพฯกับชนบท และโรงพยาบาลต่างๆในชนบทยังคงรับภาระหนักในบริการที่เกี่ยวกับป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ

2) ด้านบริการ อนามัยแม่และเด็ก ปรากฏว่าสังคมไทยมีครอบครัวชนบทและครอบครัวที่ยากจนจำนวนมากและมีขนาดครอบครัวขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นผลเสียต่อสุขภาพอนามัย ตลอดจนสวัสดิภาพของมารดาและทารก ทำให้การบริการอนามัยชนบทไม่เพียงพอที่จะสนองความต้องการของประชาชน

3) ด้านบริการด้านโภชนาการ ปรากฏว่าการเลี้ยงเด็กในครอบครัวไทยส่วนใหญ่ในชนบทยังคงล่าสมัย และการให้อาหารเด็กก็ไม่ถูกหลักโภชนาการที่เหมาะสม

4) ด้านสวัสดิภาพและพัฒนาการเด็ก ปรากฏว่าสถานเลี้ยงเด็กเล็กได้รับการตัดสินจากประชาชนทั่วไปว่าเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อการพัฒนาโครงการต่างๆให้แก่ชุมชน นอกจากนี้ยังไม่มีโครงการที่ให้บริการแก่เด็กเล็กที่มีความพิการ

5) ด้านบริการชุมชน ปรากฏว่าในเรื่องสาธารณสุขปโภคในระดับหมู่บ้าน ยังไม่มีบริการที่เพียงพอ และชาวบ้านในชุมชนก็ไม่รู้จักเสียสละแรงงานเพื่อช่วยเหลือชุมชนตนเองและไม่รู้จักจัดตั้งกิจกรรมต่างๆภายในชุมชน

ด้านความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ปรากฏว่าความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก เพื่อประโยชน์แก่สวัสดิการและพัฒนาการของเด็กเล็ก

ฉอาน วุฒิชรรมรักษา (2526) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม ที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า

- 1) ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอนในการดำเนินงานตามโครงการ โดยร่วมกิจกรรมมากที่สุด ในขั้นตอนการดำเนินงาน รองลงมาคือการติดตามงาน และขึ้นกำหนดความต้องการ
- 2) สถานภาพทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน
- 3) สถานภาพทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยส่วนมากผู้นำชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าชาวบ้านที่เป็นลูกบ้าน
- 4) ความแตกต่างเรื่องเพศ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน คือเพศชายจะเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง
- 5) ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การต้องความสะดวกสบายในการคมนาคม รองลงมาคือ การพัฒนาหมู่บ้าน และต้องการมีงานทำ

พรทิพย์ ไตรรัตน์ชัชวาล (2539) ได้ศึกษาคุณภาพสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันเอกชนในกรุงเทพมหานคร กับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โดยศึกษาจากแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับมาจากสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจำนวน 118 แห่ง จากการศึกษาพบว่าผู้ดำเนินกิจการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครอง และหวังที่จะเตรียมพัฒนาการความพร้อมที่ดีให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่สามารถรับเด็กได้จำนวน 5-50 คน และส่วนใหญ่มีเด็กมาใช้บริการในจำนวนที่มากกว่า บุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กมี 4 ประเภท คือ ครู ครูพี่เลี้ยง พี่เลี้ยงเด็ก และผู้ดูแลเด็ก ในสถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่จัดให้มีบุคลากรประเภทครู และพี่เลี้ยงเด็กทำงานร่วมกัน ซึ่งจำนวนบุคลากรมักไม่เพียงพอต่อการดูแลเด็ก นอกจากนี้พบว่า

บุคลากรเหล่านี้ยังมีความรู้และประสบการณ์ไม่เหมาะสมกับหน้าที่และความรับผิดชอบ สถานรับเลี้ยงเด็กแบ่งชั้นเรียนตามอายุ เน้นการเรียนการสอนเชิงวิชาการมากกว่าพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคมของเด็ก นอกจากนี้ผู้ดำเนินกิจการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสถานรับเลี้ยงเด็กควรมียุ่ต่อไปในสังคมไทย เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระผู้ปกครอง และลดปัญหาในการขาดพี่เลี้ยงเด็ก

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กจำนวน 75 ราย พบว่า เหตุที่ต้องใช้บริการสถานรับเลี้ยงเด็ก เนื่องจากต้องทำงานนอกบ้าน ไม่มีคนดูแลบุตร และต้องการให้บุตรได้มาเตรียมความพร้อม โดยเลือกสถานรับเลี้ยงที่ใกล้บ้าน สะดวก ปลอดภัย มีการเรียนการสอน ดูแลดี และค่าบริการพอสมควร จากการศึกษายังพบอีกว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่คาดหวังว่าสถานรับเลี้ยงเด็กจะสอนการเขียน การอ่าน และการปฏิบัติตนที่ดี ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่พอใจในบริการของสถานรับเลี้ยงเด็ก มีทัศนคติที่ดีต่อสถานรับเลี้ยงเด็ก และมีความคิดเห็นว่าจะเลือกใช้บริการของสถานรับเลี้ยงเด็กดูแลบุตรต่อไปถึงแม้จะมีโอกาสเลือกการดูแลบุตรด้วยวิธีอื่นก็ตาม

ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะการพัฒนาสถานรับเลี้ยงเด็กให้มีการดำเนินงานที่มีคุณภาพไว้ว่า รัฐควรเข้ามาสนับสนุนโดยอาจจะเป็นในรูปแบบของเงิน บุคลากร การอบรมความรู้เพิ่มเติมการลดภาษีให้แก่สถานรับเลี้ยงเด็ก นอกจากนี้รัฐควรมีมาตรการในการดูแลตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็กให้มีคุณภาพ

แพทยา แก้วพวง (อ้างใน พงศ์ชาย จำเนียรไว 2540: 15) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณีอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า กรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษาสูง มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีมาตรฐานค่าครองชีพสูง จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีการศึกษาค่ำ ซึ่งมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐน้อย มีมาตรฐานค่าครองชีพต่ำ และมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของกรรมการหมู่บ้านน้อย

วรภรณ์ วงศ์ใหญ่ (2540) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลกได้ศึกษาและเปรียบเทียบสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามที่ตั้งของโรงเรียนและการประสบความสำเร็จของโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า

1) ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างมากในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา และมีปัญหาน้อย

- 2) ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง และนอกชุมชนเมืองไม่มีความแตกต่างกัน
- 3) สภาพปัญหาและการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ และไม่ประสบความสำเร็จ ไม่มีความแตกต่างกัน
- 4) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการการศึกษาไม่เข้าใจบทบาทของตน และไม่มีความรู้เรื่องนโยบายการศึกษาใหม่ๆ จึงเสนอแนะให้มีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความเคลื่อนไหวทางการศึกษา และให้ชุมชนเลือกคณะกรรมการการศึกษาเอง

พรทิพา จุลสุคนธ์ (2542) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดคีรีนาครัตนาราม ตำบลชอนสารเดช อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า

- 1) โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์
- 2) การเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น ได้ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 2 รูปแบบ คือ โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการเชื่อมประสานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 3) ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ความสัมพันธ์ในทางเครือญาติระหว่างผู้นำชุมชนกับบุคลากรของโรงเรียน และโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)

บทที่ 3 วิธีการศึกษาวิจัย

3.1 รูปแบบการศึกษา (Methodology)

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นวิธีในการศึกษา โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) และศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้ศึกษาใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การเข้าร่วมกิจกรรม (to participant activity) และการสัมภาษณ์ (Interview) ทั้งที่เป็นการสัมภาษณ์แบบที่เป็นทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากประชากรเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informant) หลังจากเก็บข้อมูลภาคสนามแล้วจึงนำมาจัดหมวดหมู่ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ และนำเสนอผลการศึกษาเป็นลำดับ

3.2 การเลือกพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่ตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่ในการศึกษา เนื่องจากเป็นสถานที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน ที่มีความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการดำเนินงาน ทั้งจากคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ข้าราชการในพื้นที่ บริษัทเอกชนและประชาชนในพื้นที่

3.3 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งได้ดังนี้

3.3.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล

เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล สามารถแบ่งรายละเอียดได้ดังนี้

- 3.3.1.1 พัฒนาการประจำตำบลกึ่งพยอม
- 3.3.1.2 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลกึ่งพยอม
- 3.3.1.3 ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบตำบลกึ่งพยอม
- 3.3.1.4 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลกึ่งพยอม
- 3.3.1.5 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลกึ่งพยอม
- 3.3.1.6 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกึ่งพยอม
- 3.3.1.7 กำนันตำบลกึ่งพยอม

3.3.2 เอกชน

เอกชนที่เป็นกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลกึ่งพยอม และเอกชนที่สนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลกึ่งพยอม ได้แก่ ห้างร้าน บริษัท และร้านค้าท้องถิ่นที่ให้การส่งเสริม สนับสนุนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลกึ่งพยอม

3.3.3 ประชาชนและผู้ปกครอง

ประชาชนและผู้ปกครอง คือชาวบ้านในท้องถิ่นที่เป็นผู้ปกครองของเด็กในตำบลกึ่งพยอม ที่นำบุตรหลานมาให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลกึ่งพยอมอบรม เลี้ยงดูภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.3.4 เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คือผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กประจำศูนย์เด็กเล็กตำบลกึ่งพยอม หรือผู้ดูแลเด็ก(ผดค.)

3.3.5 พระสงฆ์

พระสงฆ์ในวัดที่เป็นสถานที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม คือ วัดโพธิ์บัลลังก์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ แบ่งได้คั้งนี้

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.4.1.1 เอกสารคั้งคว้า คือ หนังสือ เอกสาร บทความ วารสาร สิ่งตีพิมพ์ แผ่นพับ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งได้คั้งนี้

- 1) ข้อมูลประวัติและความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรของพื้นที่ศึกษา
- 4) ข้อมูลด้านการปกครองของพื้นที่ศึกษา
- 5) ข้อมูลด้านการศึกษาของพื้นที่ศึกษา
- 6) ข้อมูลด้านสาธารณสุขของพื้นที่ศึกษา
- 7) ข้อมูลด้านศาสนา
- 8) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษา

3.4.1.2 กล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกภาพสถานที่และกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

3.4.1.3 สมุดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการสังเกต

3.4.1.4 เครื่องมือในการบันทึกได้แก่ วิทยุเทป เทปบันทึกเสียง กระดาษ และปากกา

3.4.2 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่บันทึกไว้ เช่น วารสาร บทความ หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งต่างๆ ดังนี้ กรมการพัฒนาชุมชน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์(นิด้า) สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สถาบันพัฒนาชนบทไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล ฯลฯ

3.4.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research)

การศึกษาการเก็บข้อมูลภาคสนาม สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

3.4.3.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth-Interview) เป็นการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในประเด็นเรื่องประวัติความเป็นมา รูปแบบและวิธีการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชนที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่างๆ ผลการดำเนินงาน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็กของศูนย์เด็กเล็กตำบลคู้งพยอม เจ้าอาวาสวัดโพธิ์บัลลังก์ บ้านไต้วัดโพธิ์บัลลังก์ ตำบลคู้งพยอม พัฒนาการประจำตำบลคู้งพยอม สาธารณสุขตำบลคู้งพยอม กำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลคู้งพยอม ประธาน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลคู้งพยอม ปลัด และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลคู้งพยอม และภาคเอกชนที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็ก

นอกจากนั้นยังสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่นำเด็กมาใช้บริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการใช้การสุ่มตัวอย่างจากผู้ปกครองในขณะที่มาส่งเด็กหรือมารับเด็กกลับบ้าน เพื่อให้ทราบทัศนคติและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบมีแนวคำถาม และการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม (Focus-Group)

3.4.3.2 การสังเกต (Observation) โดยการสังเกตการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบดูแลศูนย์เด็กเล็กในวันทำการ เช่น เวลาประชุม วิธีการดูแลเด็ก รูปแบบการดูแลเด็ก ลักษณะการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมจากภาคต่างๆ ทั้งจากชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน รวมถึงการสังเกตในเรื่องต่างๆ ไปของชุมชน เช่น สภาพทางกายภาพ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สภาพทาง

เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมทั่วไปของตำบลทุ่งพยอม โดยที่ผู้วิจัยจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน

3.4.3.3 การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อวัดความพึงพอใจ ความคาดหวัง และทัศนคติของผู้ปกครองโดยแจกแบบสอบถามให้กับผู้ปกครองที่มารับส่งเด็กเป็นผู้กรอกข้อมูลจำนวน 60 ชุด

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ อยู่ 5 แนวคิดด้วยกัน คือ

- 3.5.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนาเด็ก
- 3.5.2 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องบทบาท
- 3.5.3 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการบริหารกับการพัฒนาชุมชน
- 3.5.6 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการมีส่วนร่วมกับการพัฒนา
- 3.5.7 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการร่วมกลุ่ม

การศึกษารั้ครั้งนี้จะวิเคราะห์ข้อมูล 5 ประเด็นหลัก ได้แก่

3.5.7.1 วิเคราะห์ถึงประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไป เพื่อให้ทราบถึงวิธีการจัดตั้ง การจัดหาอาคารสถานที่ และบุคลากร ในการดำเนินงาน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเรื่องการพัฒนาเด็ก แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการบริหารกับการพัฒนาชุมชน แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการมีส่วนร่วมกับการพัฒนา และแนวคิดและทฤษฎีเรื่องการร่วมกลุ่ม เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

3.5.7.2 วิเคราะห์ถึงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบ และลักษณะวิธีการดำเนินงาน รวมถึงวิธีการในการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ว่ามีลักษณะอย่างไร โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเรื่องการพัฒนาเด็ก แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการบริหารกับการพัฒนาชุมชน

แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการมีส่วนร่วมกับการพัฒนา และแนวคิดและทฤษฎีเรื่องบทบาท เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

3.5.7.3 วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ทราบว่ามีปัจจัยอะไรที่ส่งเสริมการดำเนินงานและปัจจัยอะไรเป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลทุ่งพยอม โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเรื่องบทบาท แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการบริหารกับการพัฒนาชุมชน แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการมีส่วนร่วมกับการพัฒนา เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

3.5.7.4 วิเคราะห์ถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยพิจารณาในด้านการจัดการ การมีส่วนร่วมและกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเรื่องบทบาท แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการบริหารกับการพัฒนาชุมชน และแนวคิดและทฤษฎีเรื่องการมีส่วนร่วมกับการพัฒนา เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

3.5.7.5 วิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเรื่องบทบาท แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการบริหารกับการพัฒนาชุมชน และแนวคิดและทฤษฎีเรื่องการมีส่วนร่วมกับการพัฒนา เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดราชบุรี

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดราชบุรี ดังนี้

4.1.1 ประวัติและความเป็นมาของจังหวัดราชบุรี

ชื่อของจังหวัดราชบุรีนั้น หมายถึง “เมืองพระราชา” เมืองราชบุรีนี้เป็นเมืองเก่าเมืองหนึ่งของประเทศไทย จากการศึกษาและการขุดค้นของนักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี พบว่า ดินแดนแถบลุ่มน้ำแม่กลองแห่งนี้เป็นที่อยู่อาศัยของคนหลายยุคหลายสมัยและมีความรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต โดยพิสูจน์ได้จากหลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุซึ่งขุดพบได้อย่างมากมายในบริเวณพื้นที่นี้ เช่น ขวานหิน ลูกปัด เครื่องปั้นดินเผา ทำให้เชื่อได้ว่ามีผู้คนตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ตั้งแต่ยุคหินกลางอายุประมาณ 10,000 ปี มาแล้ว ตลอดจนการขุดพบโครงกระดูกของมนุษย์ในสมัยหินใหม่และได้ค้นพบเมืองโบราณสมัยทวารวดีที่ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี ซึ่งสันนิษฐานว่าตั้งเป็นเมืองขึ้น ในพุทธศตวรรษที่ 12 ครั้นถึงพุทธศตวรรษที่ 18 เมืองราชบุรีได้ย้ายมาตั้งอยู่บริเวณฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ณ ที่ปัจจุบัน โดยมีพระปรางค์วัดมหาธาตุวรวิหารเป็นประธานอยู่กลางเมือง

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีได้เคยดำรงตำแหน่งหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรีในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ซึ่งในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาและตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์นี้ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า เมืองราชบุรีเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญและเป็นสมรภูมิการรบหลายสมัย โดยเฉพาะในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ยกทัพมาตั้งรับศึกพม่าในเขตราชบุรีหลายครั้ง ครั้งสำคัญที่สุดคือ สงครามเก้าทัพ

เมื่อปี พ.ศ.2360 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างกำแพงใหม่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลอง อันเป็นที่ตั้งกรมการทหารช่างในปัจจุบัน ด้วยเหตุผลในการรับ

ศึกษาโดยเป็นการย้ายเฉพาะที่ทำการของทางราชการเท่านั้น แต่ประชาชนยังคงตั้งอาคารบ้านเรือนที่เดิมทางฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลองตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใน พ.ศ.2437 ได้ทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองส่วนภูมิภาคโดยรวมหัวเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกันตั้งเป็นมณฑลราชบุรี มี 6 เมือง ได้แก่ เมืองราชบุรี เมืองกาญจนบุรี เมืองสมุทรสงคราม เมืองเพชรบุรี เมืองปราณบุรี และเมืองประจวบคีรีขันธ์ ตั้งที่บัญชาการมณฑล ณ เมืองราชบุรี ทางฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง (คือศาลากลางหลังเก่า ปัจจุบันคือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี) และต่อมาใน พ.ศ.2440 ได้ย้ายที่ตั้งบัญชาการเมืองราชบุรีจากฝั่งซ้ายกลับมาตั้งรวมอยู่แห่งเดียวกับศาลากลางมณฑลราชบุรีทางฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง กระทั่งถึง พ.ศ.2476 ได้มีการยกเลิกการปกครองแบบมณฑลทั้งหมด มณฑลราชบุรีจึงถูกยุบและคงฐานะเป็นจังหวัดราชบุรีจนถึงปัจจุบัน

4.1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดราชบุรี มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้ง (Latitude) ที่ 13 องศา 10 ลิปดา ถึง 13 องศา 45 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นแวง (Longitude) ที่ 99 องศา 10 ลิปดา ถึง 100 องศา 5 ลิปดาตะวันออก ของแผนที่โลก มีเนื้อที่ประมาณ 5,196,126 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,247,601.25 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันตกตามเส้นทางหลวงแผ่นดินสายเพชรเกษมคิดเป็นระยะทาง 101 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอท่ามะกา อำเภอท่าม่วง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอสามพราน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอบางคนที อำเภออัมพวา และอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลบางคาญ อำเภอเมตตา จังหวัดทะวายประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดราชบุรีแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ บริเวณชายแดนทิศตะวันตก ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า มีแนวพรมแดนยาวประมาณ 60 กิโลเมตร เป็นเทือกเขาตะนาวศรีและป่าไม้ ความสูงประมาณ 200-300 เมตรเหนือ

ระดับน้ำทะเลปานกลาง ส่วนบริเวณตอนกลางของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน ความสูงประมาณ 1-20 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง และบริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดเป็นที่ราบต่ำ ความสูงประมาณ 1-10 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง

4.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ในเขตที่ได้รับอิทธิพลจากสมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้แต่เนื่องจากมีเทือกเขาตะนาวศรีกั้นอยู่ จึงทำให้ได้รับลมมรสุมจากอินเดียไม่เต็มที่โดยเฉพาะอำเภอที่ติดต่อกับเทือกเขาตะนาวศรี ได้แก่ อำเภอจอมบึง อำเภอสวนผึ้ง และกิ่งอำเภอบ้านคา จึงมีปริมาณฝนตกน้อย ฝนส่วนใหญ่จะถูกพัดเลยไปตกในแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำแควน้อย และแม่น้ำแควใหญ่ ในจังหวัดกาญจนบุรี ปริมาณน้ำฝนในจังหวัดราชบุรี (2541) โดยเฉลี่ยวัดได้ 1,354.4 มิลลิเมตร โดยจะมีปริมาณฝนตกหนักในช่วงเดือนมิถุนายนและเดือนกรกฎาคม อุณหภูมิโดยทั่วไปของจังหวัดราชบุรีไม่ร้อนจัดและหนาวจัดโดยมีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 21.0-38.1 องศาเซลเซียส

4.1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

4.1.4.1 ทรัพยากรป่าไม้

ป่าไม้ปัจจุบันจังหวัดราชบุรีมีสภาพพื้นที่ป่าเหลืออยู่ประมาณ 1,239,236 ไร่หรือ 38.16% ของพื้นที่จังหวัด แต่มีสภาพป่าไม้ที่สมบูรณ์เพียง 835,468 ไร่ หรือประมาณ 25.72% ของพื้นที่จังหวัด (จากการแปลตีความภาพถ่ายดาวเทียมเพื่อสำรวจพื้นที่ป่าในปี พ.ศ.2538 ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี) และจำแนกประเภทป่าไม้ได้ 3 ประเภท คือ

- 1) ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 7 ป่า รวมเนื้อที่ 1,148,109 ไร่ คือ
  - 1.1) ป่าฝั่งซ้ายแม่น้ำภาชีอยู่ในท้องที่อำเภอสวนผึ้ง อำเภอจอมบึง อำเภอปากท่อ และกิ่งอำเภอบ้านคา
  - 1.2) ป่าเขาบินอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอจอมบึง
  - 1.3) ป่าพวยงและป่าพุสามซ้อนอยู่ในท้องที่อำเภอปากท่อ
  - 1.4) ป่าเขารวดและป่าเขาพลองอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองราชบุรี
  - 1.5) ป่าหนองกลางเนินอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองราชบุรี
  - 1.6) ป่ายางด่านทับตะโกอยู่ในท้องที่อำเภอจอมบึง
  - 1.7) ป่าชำสามอยู่ในท้องที่อำเภอบ้านโป่ง

2) ป่าถาวร จังหวัดราชบุรีมีพื้นที่ป่าถาวรอยู่ในท้องที่ อำเภอโพธาราม อำเภอจอมบึง อำเภอสวนผึ้ง และกิ่งอำเภอบ้านคา รวมเนื้อที่ 73,643 ไร่

3) พื้นที่ราชพัสดุและที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งได้จัดทำโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า 5 โครงการ รวมเนื้อที่ 91,127 ไร่

4.1.4.2 ทรัพยากรแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำตามธรรมชาติ จังหวัดราชบุรีมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำ ห้วย ลำธาร คลอง 677 สาย หนองบึง 78 แห่ง น้ำพุ น้ำซับ 13 แห่ง และอื่น ๆ 104 แห่ง แหล่งน้ำที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1) แม่น้ำแม่กลอง ซึ่งเกิดจากแม่น้ำแควใหญ่และแควน้อยซึ่งไหลมาบรรจบกันที่บ้านปากแพรง อำเภอเมืองกาญจนบุรีจังหวัดกาญจนบุรีแล้วไหลผ่านจังหวัดราชบุรี เข้าสู่เขตอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอดำเนินสะดวก รวมระยะทางประมาณ 67 กิโลเมตร และไหลลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรสงคราม คุณภาพของน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีได้มีการพัฒนาน้ำจากแม่น้ำแม่กลองมาใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร การอุตสาหกรรมการประมง การอุปโภคบริโภค และการคมนาคม

2) แม่น้ำภาษีตั้งน้ำเกิดจากเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดราชบุรี โดยจะไหลจากทิศใต้ขึ้นไปทางทิศเหนือผ่านอำเภอสวนผึ้งและอำเภอจอมบึงของจังหวัดราชบุรี แล้วไหลลงสู่แม่น้ำแควน้อยที่บ้านท่าตะคร้อ อำเภอเมืองกาญจนบุรีความยาวเฉพาะที่อยู่ในเขตจังหวัดราชบุรี ประมาณ 80 กิโลเมตร มีน้ำไหลตลอดปีมีประโยชน์อย่างมากสำหรับการเกษตรกรรม การประมง และการอุปโภค บริโภค

3) คลองดำเนินสะดวกเป็นคลองที่ขุดขึ้นเพื่อเชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำแม่กลอง โดยเริ่มจากตำบลบางยาง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผ่านอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีมาบรรจบกับแม่น้ำแม่กลองที่ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีความยาวประมาณ 35 กิโลเมตร ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการคมนาคม การเกษตรกรรม และการอุปโภค บริโภค

4) แหล่งน้ำตามระบบชลประทาน จังหวัดราชบุรีมีแหล่งน้ำชลประทานอยู่ในจังหวัด ประกอบด้วยแหล่งน้ำตามโครงการขนาดใหญ่และขนาดกลาง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน และโครงการขนาดเล็ก ที่สร้างเสร็จแล้ว ถึงสิ้นปีงบประมาณ 2540 รวม 102 โครงการสามารถเก็บกักน้ำได้ 112,108 ล้าน ลบ.ม. และมีพื้นที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ 994,770 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.56 ของพื้นที่ที่ถือครองทางการเกษตรของจังหวัดราชบุรี

4.1.4.3 ทรัพยากรแร่ธาตุ

แร่ธาตุ จากลักษณะ ทางธรณีวิทยาของจังหวัดราชบุรี จะเห็นว่าบริเวณทางทิศตะวันตกและ ตะวันตกเฉียงใต้ สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชันประกอบด้วยหินแกรนิต หินควอร์ตไซต์ หินทราย หินดินดาน และยังมีภูเขาหินปูนกระจายอยู่ทั่วไป แร่ที่สำคัญ ได้แก่ แร่ฟลูออไรด์ เฟลด์สปาร์ควอท ดีบุก วุลแฟรม ฟอสเฟต แบไรต์ พลวง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแร่ธาตุ หิน หินปูน ทราย ดินลูกรัง ที่มี ค่า ซึ่งมีมากในเขตอำเภอสวนผึ้ง อำเภอจอมบึง กิ่งอำเภอบ้านคา อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอปากท่อ

4.1.5 เขตการปกครองและจำนวนประชากร

จังหวัดราชบุรีแบ่งเขตการปกครองเป็นภูมิภาคและท้องถิ่น ดังนี้

4.1.5.1 การปกครองภูมิภาค

การปกครองแบ่งออกเป็น 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 104 ตำบล 946 หมู่บ้าน ได้แก่

อำเภอเมืองราชบุรี	22 ตำบล	185 หมู่บ้าน
อำเภอโพธาราม	19 ตำบล	151 หมู่บ้าน
อำเภอบ้านโป่ง	15 ตำบล	179 หมู่บ้าน
อำเภอดำเนินสะดวก	13 ตำบล	102 หมู่บ้าน
อำเภอปากท่อ	12 ตำบล	84 หมู่บ้าน
อำเภอบางแพ	7 ตำบล	65 หมู่บ้าน
อำเภอจอมบึง	6 ตำบล	84 หมู่บ้าน
อำเภอสวนผึ้ง	4 ตำบล	36 หมู่บ้าน
อำเภอวัดเพลง	3 ตำบล	28 หมู่บ้าน
กิ่งอำเภอบ้านคา	3 ตำบล	35 หมู่บ้าน

4.1.5.2 การปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นแบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาล เมืองราชบุรี เทศบาลเมืองบ้านโป่ง และเทศบาลเมืองโพธาราม สุขาภิบาล 20 แห่ง ซึ่งได้ยกฐานะเป็น เทศบาลตำบลครบ 20 แห่ง เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ที่ผ่านมา และมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 93 แห่ง

4.1.5.3 ประชากร

จังหวัดราชบุรีมีประชากรทั้งสิ้น 819,360 คน แยกเป็นชาย 403,760 คน หญิง 415,600 คน (31 ธันวาคม 2542) ประชากรของจังหวัดราชบุรีประกอบด้วยชนจากหลายชาติพันธุ์ ทั้งชาวไทย ท้องถิ่นดั้งเดิม จีน มอญ ละว้า ลาว เขมร และกะเหรี่ยง โดยคนไทยเชื้อสายมอญจะอาศัยอยู่หนาแน่น ในเขตอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม และอำเภอเมืองราชบุรี กะเหรี่ยงอาศัยอยู่มากในเขตอำเภอจอมบึง อำเภอสวนผึ้ง กิ่งอำเภอบ้านคา และชาวเขมรจะอาศัยอยู่ในเขตอำเภอปากท่อ อัตราความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยทั้งจังหวัดคือ 157.677 คน/ตารางกิโลเมตร

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมคือ ไร่ยลละ 75 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมาคือ อาชีพประกอบอุตสาหกรรม ไร่ยลละ 12 ประกอบธุรกิจและการบริการไร่ยลละ 10 ข้าราชการ และลูกจ้างของหน่วยงานรัฐไร่ยลละ 2 และประกอบอาชีพอื่นๆ ไร่ยลละ 1

4.1.6 ศาสนา

ประชากรจังหวัดราชบุรีไร่ยลละ 97.48 นับถือศาสนาพุทธ ไร่ยลละ 2.06 นับถือศาสนาคริสต์ และไร่ยลละ 0.54 นับถือศาสนาอิสลาม

4.2 ข้อมูลทั่วไปของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งข้อมูลทั่วไปของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ออกได้ ดังนี้

4.2.1 ประวัติและความเป็นมาของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตามจดหมายเหตุของจังหวัดราชบุรี ร.ศ.116 กล่าวว่าอำเภอบ้านโป่งเดิมตั้งอยู่ที่ตำบลท่าผา ต่อมาใน ร.ศ.124 รัฐบาลได้สร้างทางรถไฟสายใต้ขึ้นมา และเล็งเห็นว่าหากจะตั้งอำเภอที่ตำบลท่าผา แล้วการคมนาคมจะไม่สะดวกเนื่องจากไม่อยู่บนเส้นทางที่รถไฟจะผ่าน จึงได้ย้ายที่ทำการอำเภอมาอยู่ที่ตำบลบ้านโป่ง แล้วใช้ชื่ออำเภอบ้านโป่งมาจนถึงปัจจุบัน อำเภอบ้านโป่งเดิมเป็นอำเภอที่ขึ้นกับจังหวัดกาญจนบุรี และได้โอนมาขึ้นกับจังหวัดราชบุรีเมื่อปี พ.ศ.2489 มาจนถึงปัจจุบัน

4.2.2 ลักษณะที่ตั้ง อาณาเขต และภูมิอากาศ

4.2.2.1 ลักษณะที่ตั้ง

อำเภอบ้านโป่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดราชบุรี ห่างจากจังหวัดราชบุรีเป็นระยะทาง 41 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทาง 77 กิโลเมตร

4.2.2.2 ลักษณะอาณาเขต

อำเภอบ้านโป่งมีอาณาเขตติดต่อโดยรอบดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อำเภอท่ามะกา และอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

4.2.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศอำเภอบ้านโป่ง มีสภาพภูมิอากาศ 3 ฤดูในรอบปี คือ

ฤดูร้อน	อยู่ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เดือนมิถุนายน
ฤดูฝน	อยู่ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึง เดือนตุลาคม
ฤดูหนาว	อยู่ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์

4.2.3 เขตการปกครอง และจำนวนประชากร

4.2.3.1 เขตการปกครอง

อำเภอบ้านโป่งแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 15 ตำบล 175 หมู่บ้าน ได้แก่

ตำบลปากแรต	ตำบลหนองกบ
ตำบลนครชุมน์	ตำบลกรับใหญ่
ตำบลลาดบัวขาว	ตำบลสวนกล้วย
ตำบลหนองปลาหมอ	ตำบลเบ็กไพร

ตำบลคอนกระเบื้อง	ตำบลเขาขลุง
ตำบลคู้้งพยอม	ตำบลบ้านม่วง
ตำบลหนองอ้อ	ตำบลท่าผา
ตำบลบ้านโป่ง	

มีจำนวนครอบครัว 41,098 ครอบครัว จำนวนหลังคาเรือน 39,169 หลังคาเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 164,982 คน เป็นชาย 80,693 คน หญิง 84,289 คน (ประชากรตามสถิติทะเบียนราษฎร ณ.วันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2544)

4.2.4 สภาพทางเศรษฐกิจ

4.2.4.1 ด้านการเกษตร

อำเภอบ้านโป่งมีพื้นที่ทำการเกษตรรวมทั้งหมด 148,830 ไร่ แบ่งตามประเภทการผลิต ดังนี้

ทำนา	จำนวน 108,211 ไร่
ทำไร่	จำนวน 50,574 ไร่
ทำสวน	จำนวน 4,342 ไร่
ทำการประมง	จำนวน 145 ไร่

4.2.4.2 ด้านอุตสาหกรรมและการพาณิชย์

อำเภอบ้านโป่งมีอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ แบ่งได้ดังนี้

ร้านค้าทั่วไป	1,574 แห่ง
โรงงานอุตสาหกรรม	504 แห่ง
บริษัทและห้างหุ้นส่วนจำกัด	58 แห่ง
ธนาคาร	12 แห่ง
โรงแรม	19 แห่ง

4.3 ข้อมูลทั่วไปของตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ในการศึกษาข้อมูลทั่วไปของตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แบ่งได้ดังนี้

4.3.1 ประวัติและความเป็นมา

ในอดีตแม่น้ำแม่กลอง ไหลอ้อมไปทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านคู้งพยอมเป็นรูปเกือกม้า น้ำจะไหลไปตามลำน้ำคุดไปคุดมา คนในสมัยโบราณเรียกความคดของลำน้ำว่า “คู้ง” ต่อมาระดับน้ำในแม่น้ำแม่กลองมีระดับสูงทำให้กระแสน้ำกัดเซาะฝั่งแม่น้ำด้านตะวันออกทำให้กระแสน้ำไหลตัดตรงผ่านหมู่บ้านทางตะวันออกได้ ต่อมามีการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ ขึ้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำแม่กลองลดต่ำลงมา กระแสน้ำไหลผ่านเพียงด้านเดียว สภาพจึงเหมือนคลองธรรมชาติในสมัยรัชกาลที่ 5 มีชาวมอญอพยพเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำแม่กลองในหมู่บ้านนี้ ซึ่งมีต้นพยอมเป็นจำนวนมาก และชาวมอญได้ทำการค้าขายกับชาวแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม สินค้าที่สำคัญคือ เปลือกพยอม ชาวแม่กลองมีอาชีพทำน้ำตาลมะพร้าวมักจะซื้อเปลือกพยอมไปใส่น้ำตาลเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำตาลมะพร้าวบูดง่าย ซึ่งบริเวณนี้มีต้นพยอมเป็นจำนวนมากรอบคู้งน้ำไหล ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่าบ้านคู้งพยอม และจัดตั้งเป็น “ตำบลคู้งพยอม” มาจนถึงปัจจุบันนี้

4.3.2 ลักษณะที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ และอาณาเขต

ตำบลคู้งพยอม เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านโป่ง ประมาณ 8 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่นดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลเบิกไพร	อำเภอบ้านโป่ง
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลบ้านม่วง	อำเภอบ้านโป่ง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลนครชุมน์	อำเภอบ้านโป่ง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลหนองปลาหมอ	อำเภอบ้านโป่ง

ตำบลคู้งพยอมมีพื้นที่ ทั้งหมด 14.006 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 8,754 ไร่ ลักษณะทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีความลาดเอียงเล็กน้อย มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน และลำพยอมเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ มีการชลประทานที่ดี พื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรกรรม ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์

4.3.3 เขตการปกครองและจำนวนประชากร

ปัจจุบันตำบลคู้งพยอมมีรูปแบบการบริหารการปกครองท้องถิ่นในรูปของ องค์การบริหารส่วนตำบล โดยจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 มีอาณาเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบ 14 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเต็มทุกหมู่บ้าน ไม่มีหน่วยงานปกครองท้องถิ่นอื่น (เทศบาล เทศบาลตำบล) ซึ่งในเขตการปกครองแบ่งตำบล ออกได้ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านฝั่งเกาะ	หมู่ที่ 8 บ้านมะขาม
หมู่ที่ 2 บ้านฝั่งเกาะล่าง	หมู่ที่ 9 บ้านโพธิ์
หมู่ที่ 3 บ้านไต้วัดโพธิ์บัลลังก์	หมู่ที่ 10 บ้านกลาง
หมู่ที่ 4 บ้านคู	หมู่ที่ 11 บ้านตาลปากกลัด
หมู่ที่ 5 บ้านห้วย	หมู่ที่ 12 บ้านโนนคิ่ง
หมู่ที่ 6 บ้านลำพยอม	หมู่ที่ 13 บ้านตลาดนัด
หมู่ที่ 7 บ้านหนองตือวาน	หมู่ที่ 14 บ้านหนองน้ำหวาน

ข้อมูลจำนวนประชากรที่รวบรวมโดยองค์การบริหารส่วนตำบลคู้งพยอม เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2544 พบว่า ตำบลคู้งพยอมมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 6,987 คน เป็นชายจำนวน 3,375 คน และเป็นหญิงจำนวน 3,612 คน

4.3.4 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจโดยทั่วไปของตำบลคู้งพยอม

ประชากรในเขตตำบลคู้งพยอม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ทำนา ปลูกพืชไร่ พืชสวน เพาะเห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า ทำปุ๋ยสัตว์ รองลงมา รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ค้าขาย ทำสีและประกอบตัวถังรถยนต์ ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่จะได้อะจากการเกษตรกรรม โดยเฉพาะอ้อย ข้าว และไม้ผล ซึ่งมีผลผลิตเฉลี่ยต่อปีดังนี้

ข้าว	ให้ผลผลิตเฉลี่ย	720	ก.ก./ไร่
อ้อย	ให้ผลผลิตเฉลี่ย	10	ตัน/ไร่
ไม้ผล	ให้ผลผลิตเฉลี่ย	1,500	ก.ก./ไร่

นอกจากการผลิตด้านภาคการเกษตรแล้ว ตำบลคู้้งพยอมยังมีการผลิตด้านอุตสาหกรรมอีกด้วย โดยปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ตำบลคู้้งพยอมทั้งสิ้น 4 โรงงาน ได้แก่

โรงงานไทยเบตเตอร์ฟุตส์ จำกัด (ผลิตเส้นไหม)	หมู่ที่ 3
โรงงานแครี่ไทย จำกัด (ผลิตและจำหน่ายนมเปรี้ยว)	หมู่ที่ 3
โรงงานผลิตไม้แปรรูป	หมู่ที่ 4
หจก. สมบูรณ์ แฟกทอรี จำกัด (ผลิตลวดเย็บกระดาษ)	หมู่ที่ 4

4.3.5 ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานทางด้านสังคม

4.3.5.1 ด้านการศึกษา

ตำบลคู้้งพยอม มีสถานศึกษาที่รองรับการศึกษาของประชากรในตำบลอยู่ 3 ระดับ ได้แก่

1) ระดับประถมศึกษา มีโรงเรียนที่จัดให้มีการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ 4 แห่ง คือ

1.1) โรงเรียนวัดโพธิ์ ตั้งอยู่บ้านไต้วัดโพธิ์บัลลังก์ มีจำนวนห้องเรียน 9 ห้อง จำนวนนักเรียน 284 คน จำนวนครู 17 คน

1.2) โรงเรียนวัดลำพยอม ตั้งอยู่บ้านลำพยอม มีจำนวนห้องเรียน 8 ห้อง จำนวนนักเรียน 97 คน จำนวนครู 10 คน

1.3) โรงเรียนวัดตาล ตั้งอยู่บ้านตาลปากกลัด มีจำนวนห้องเรียน 8 ห้อง จำนวนนักเรียน 135 คน จำนวนครู 10 คน

1.4) โรงเรียนบ้านตลาดนัด ตั้งอยู่บ้านตลาดนัด มีจำนวนห้องเรียน 8 ห้อง จำนวนนักเรียน 52คน จำนวนครู 8 คน

2) ระดับอาชีวศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี แห่งที่ 2 ตั้งอยู่ที่บ้านฝั่งเกาะและบ้านฝั่งเกาะล่าง มีเป้าหมายเพื่อรองรับประชาชนในวัยเรียนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเปิดสอนในระดับปริญญาตรี 5 คณะวิชา คือ คณะครุศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะบริหารธุรกิจ และคณะเกษตรศาสตร์

3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม ตั้งอยู่ที่บ้านไต้วัดโพธิ์บัลลังก์ เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ เมื่อปี พ.ศ.2539 ปัจจุบันมีเด็กจำนวน 127 คน และมีผู้ดูแลเด็กจำนวน 4 คน

4.3.6 ด้านศาสนา

การศึกษาด้านศาสนา ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลคิ่งพยอมนับถือศาสนาพุทธ โดยมีศาสนสถานในตำบลจำนวน 5 แห่ง ได้แก่

- 1) วัดโพธิ์บัลลังก์ ตั้งอยู่ที่บ้านใต้วัดโพธิ์บัลลังก์
- 2) วัดลำพยอม ตั้งอยู่ที่บ้านลำพยอม
- 3) วัดมะขาม ตั้งอยู่ที่บ้านมะขาม
- 4) วัดโพธิ์โสภาราม ตั้งอยู่ที่บ้านโพธิ์
- 5) วัดตาลปากตัด ตั้งอยู่ที่บ้านตาลปากตัด

4.3.7 ด้านสาธารณสุข

ตำบลคิ่งพยอม มีสถานอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่บ้านใต้วัดโพธิ์บัลลังก์ โดยให้บริการตรวจรักษาโรคภัยไข้เจ็บแก่ราษฎรทั่วไป นอกจากนี้ยังให้บริการและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ซึ่งประชาชนในเขตตำบลคิ่งพยอมมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี ทำให้ลดอัตราการเพิ่มของประชากรลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.8 ด้านการคมนาคมและโทรคมนาคม

การติดต่อระหว่างตำบลคิ่งพยอมกับอำเภอบ้านโป่ง สามารถใช้ทางหลวงจังหวัดผ่านตำบลเบ็กไพร และถนนเรียบริมแม่น้ำแม่กลองเป็นเส้นทางสัญจร โดยใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์ได้โดยสะดวก ส่วนเส้นทางคมนาคมภายในตำบลนั้น มีสภาพเป็นทั้งถนนลาดยางและถนนดินลูกรังสามารถสัญจรโดยใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์ได้โดยสะดวกเช่นกัน

ด้านการโทรคมนาคมนั้น การสื่อสารส่วนใหญ่จะใช้บริการโทรศัพท์สาธารณะและเสียงตามสายภายในหมู่บ้าน ซึ่งสามารถกระจายเสียงให้ราษฎรในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียงได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง

บทที่ 5

ผลการศึกษา

5.1 ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม

เด็กถือเป็นทรัพยากรมนุษย์อันมีค่าที่ทุกประเทศทั่วโลกต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญในฐานะอนาคตของชาติที่จำเป็นจะต้องได้รับการปกป้อง คุ้มครอง และพัฒนาเพื่อให้เด็กทุกคนเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป และหากชุมชนใดมองเห็นคุณค่าของเด็กและมีกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็ก ก็อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนนั้นได้มีการลงทุนในการวางรากฐานเพื่อความมั่นคงและความก้าวหน้าของชุมชนในอนาคต

การดำเนินงานพัฒนาเด็กในประเทศไทย มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนได้ให้ความสนใจจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กมากมายหลายรูปแบบแตกต่างกันไป กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินงานพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2510 กระทั่งปัจจุบันและภายใต้แนวความคิดหลักการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน งานพัฒนาเด็กได้มีการปรับและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กทุกคนในชนบท

กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชนบท ภายใต้ปรัชญา หลักการ และแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และองค์กรชุมชนอันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในอนาคต กรมการพัฒนาชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญของเด็กว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สมควรจะได้รับการเลี้ยงดูและการพัฒนาที่ถูกต้อง โดยเฉพาะเด็กเล็กวัยก่อนเข้าเรียนนั้นถือว่าเป็นวัยที่มีความสำคัญ เพราะประสบการณ์และการเลี้ยงดูที่เด็กวัยนี้ได้รับจะเป็นปัจจัยที่กำหนดคุณภาพ และพฤติกรรมของเด็กเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

นับตั้งแต่ ปี พ.ศ.2510 กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้ร่วมกับองค์การ UNICEF ทดลองจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นที่ จังหวัดนครปฐม สระบุรี และนครราชสีมา ซึ่งต่อมาได้ขยายพื้นที่ทดลองเพิ่มขึ้นที่จังหวัดอุดรธานี ชัยภูมิ ประจวบคีรีขันธ์ และสงขลา รวม 7 จังหวัด การพัฒนาเด็กด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นกิจกรรมการ

พัฒนาเด็กที่ประสบความสำเร็จและมีประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริงที่สุดวิธีหนึ่ง ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาล

สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอมนั้นเริ่มเปิดดำเนินงานเมื่อ วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2527 ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยในราวต้นปี พ.ศ.2527 ทางสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอบ้านโป่ง ได้มีนโยบายในการขยายการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบล ในพื้นที่ตำบลต่างๆ ของอำเภอบ้านโป่ง ซึ่งนางสุภา ทองน้อม พัฒนาการประจำตำบลคุ้งพยอมในขณะนั้น (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักวิชาการพัฒนาชุมชน ประจำสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม) ได้นำแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าชี้แจงทำความเข้าใจต่อสภาตำบลคุ้งพยอม ให้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบลขึ้น จากการสำรวจข้อมูลประจำตำบลของนางสุภา ทองน้อม ในฐานะพัฒนาการประจำตำบลในขณะนั้นเอง พบว่า ตำบลคุ้งพยอมมีเด็กเล็กอายุระหว่าง 3-6 ปี ที่ได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องและไม่มีโอกาสได้เรียนในระดับอนุบาลจำนวนมาก เนื่องจากการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านตำบลคุ้งพยอม ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน จึงไม่มีเวลาที่จะดูแลเด็กได้ด้วยตัวเอง ซึ่งทางเลือกของผู้ปกครองเด็กที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน คือ ให้ญาติมาดูแลหรือในกรณีที่หาญาติมาดูแลไม่ได้ ก็จะนำเด็กไปฝากให้เพื่อนบ้านที่สนิทสนมกันดูแลแทน บางครั้งการดูแลก็ดูแลกันไป ในลักษณะตามมีตามเกิด ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และทางด้านสังคมช้าและไม่เหมาะสมกับวัยได้

เมื่อสภาตำบล โดยมี กำนันสำอางค์ ตรีธาตุ เป็นประธานสภาตำบลโดยตำแหน่งในขณะนั้น มีมติร่วมกันว่ามีความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามแนวคิดของพัฒนาการประจำตำบลที่เสนอต่อสภาตำบล จึงนำเรื่องดังกล่าวไปปรึกษาท่านพระครูพิศาลวิสารทกิจ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์บัลลังก์ ในขณะนั้น (ปัจจุบันได้มรณะภาพไปแล้ว เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันคือ พระปลัดชัยชนะ สุทธิญาโณ) ซึ่งท่านพระครูก็เห็นดีด้วย จึงได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบลคุ้งพยอม ตามแนวคิดการพัฒนาเด็กของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยขึ้น เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2527 และได้ประกาศประชาสัมพันธ์ถึงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบลให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ

5.1.1 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ

5.1.1.1 เพื่อให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาว่างประกอบอาชีพ เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

5.1.1.2 เพื่อให้เด็กได้รับความปลอดภัยเพราะมีผู้ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด

5.1.1.3 เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ก่อนที่จะเข้าเรียนในระดับชั้นประถมต่อไป

ในการเปิดดำเนินงานครั้งแรกของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลลุ่งพยอมนั้น มีผู้ปกครองในเขตตำบลลุ่งพยอมนำเด็กเล็กอายุระหว่าง 3-6 ปี มาเข้ารับการเลี้ยงดูจำนวนทั้งสิ้น 36 คน เป็นชาย 17 คนและหญิง 19 คน โดยมีผู้ดูแลเด็ก 2 คน คือ นางชนิษฐา ผันสืบ และนางจันทนา สพฤกษ์ ซึ่งทั้งสองยังคงทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลเด็กอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยใช้ศาลาการเปรียญวัดโพธิ์บัลลังก์เป็นสถานที่เลี้ยงดู และได้รับความอนุเคราะห์ในด้านอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดูแลเด็กหรือที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของทางศูนย์พัฒนาเด็ก จากท่านพระครูพิศาลวิสารทกิจ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์บัลลังก์

ปี พ.ศ.2530 จึงได้มีการจัดสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอาคารชั่วคราวขึ้น เนื่องจากศาลาการเปรียญที่ใช้เป็นศูนย์ดูแลเด็กนั้น มีชาวบ้านมาใช้จัดงานต่างๆบ่อยครั้ง จึงทำให้ทางศูนย์ฯ ต้องหยุดดูแลเด็กอยู่บ่อยๆ ซึ่งในการจัดสร้างอาคารดูแลเด็กชั่วคราวนี้ ทำการจัดสร้างในบริเวณวัดโพธิ์บัลลังก์ โดยทางวัดให้ความอนุเคราะห์เรื่องพื้นที่ที่จะใช้ในการก่อสร้าง รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงดูเด็ก สำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานก่อสร้างนั้น ทางสภาตำบลตำบลลุ่งพยอม คณะกรรมการพัฒนาเด็กโดย นายสำอองค์ ตราชู ประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็ก และชาวบ้านได้ระดมเงินส่วนตัวเพื่อเป็นค่าจัดซื้อวัสดุในการก่อสร้าง เป็นเงินทั้งสิ้น 50,000 บาท

ปี พ.ศ.2537 ได้รับงบประมาณเงินอุดหนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นค่าก่อสร้างอาคารถาวรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 หลัง พร้อมอุปกรณ์ เป็นเงิน 650,000 บาท โดยการปรับปรุงและสร้างเพิ่มจากอาคารชั่วคราวเดิมที่ใช้อยู่ เมื่อก่อสร้างเสร็จจึงได้มีพิธีเปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลลุ่งพยอม อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2537 โดยมีพัฒนาการจังหวัดราชบุรี และนายอำเภอบ้านโป่ง มาร่วมประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศูนย์ฯ

ปี พ.ศ.2539 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลลุ่งพยอม ได้รับการประเมินจากกรมการพัฒนาชุมชน โดยศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 7 (สพช.เขต 7) เพื่อเข้ารับโล่รางวัลชนะเลิศระดับประเทศ ซึ่งเป็นรางวัลระดับสูงสุดที่ทางศูนย์ฯได้รับ อย่างไรก็ตามก่อนหน้านี้ทางศูนย์ฯ ก็เคยได้รับรางวัลจากการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชนในระดับต่างๆ มากมาย ได้แก่

- 1) ชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับอำเภอ ปี พ.ศ.2533
- 2) ชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ปี พ.ศ.2533
- 3) ชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับอำเภอ ปี พ.ศ.2539
- 4) ชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ปี พ.ศ.2539
- 5) ชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับประเทศ ปี พ.ศ.2539

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลกึ่งพยอมได้เปิดรับเลี้ยงดูเด็กเล็กในเขตตำบลกึ่งพยอมและตำบลข้างเคียง รวมถึงในเขตเทศบาลเมืองบ้านโป่ง ตลอดระยะเวลากว่า 20 ปี โดยมีปรัชญาในการดำเนินงานว่า “ลูกใครไม่สำคัญ ทุกคนนั่นคือลูกเรา”

5.2 การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลกึ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีองค์ประกอบดังนี้

- 5.2.1 เด็ก
- 5.2.2 ผู้ดูแลเด็ก
- 5.2.3 คณะกรรมการพัฒนาเด็ก
- 5.2.4 อาคารเรียน
- 5.2.5 การจัดกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.2.1 เด็ก

การรับเด็กเข้าอบรมเลี้ยงดูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลกึ่งพยอม นั้น จะรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 2-6 ปี ยกเว้นในบางรายที่มีพัฒนาการที่ดี ผู้ดูแลเด็กอาจจะพิจารณารับเข้าเลี้ยงดูในกรณีที่เด็กมีอายุต่ำกว่า 2 ปี และพิจารณาตามความจำเป็นของผู้ปกครองแต่ละรายไป เช่น บางครอบครัวที่ผู้ปกครองต้องไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ไม่มีใครอยู่ดูแลเด็ก ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็อาจจะพิจารณารับเด็กที่อายุต่ำกว่าเกณฑ์เข้ารับการเลี้ยงดูแทนผู้ปกครอง เป็นรายๆ ไป

เหตุผลในการกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กเพื่อเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวนี้ เนื่องจากการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลกึ่งพยอม มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าสู่การศึกษาในระดับประถมศึกษา และเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ซึ่งเด็กที่มีอายุระหว่าง 2-6 ปีนั้น เป็นวัยที่มีความสำคัญในการวางรากฐานของบุคลิกภาพที่ดีต่อไปในอนาคต เป็นช่วงระยะเวลาที่เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุด เด็กสามารถเรียนรู้ที่จะรู้จักตัวเอง รู้จักผู้อื่น รู้จักแยกเพศ รู้จักการปรับตัว และรู้จักการช่วยเหลือตัวเองในเบื้องต้นได้ เช่น ทานอาหารได้ด้วยตัวเอง ขับถ่ายอุจจาระปัสสาวะในห้องสุขาได้ด้วยตนเอง และสามารถสื่อสารกับผู้ดูแลเด็กได้เข้าใจ

นอกจากเกณฑ์ด้านอายุแล้ว การรับเด็กเข้าเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ยังพิจารณาถึงความสมัครใจของผู้ปกครองที่จะส่งเด็กมาเข้ารับการเลี้ยงดู รวมถึงความสะดวกในการเดินทางมารับมาส่งเด็กของผู้ปกครอง ดังนั้นเด็กที่มาเข้ารับการเลี้ยงดูจึงมักจะเป็นเด็กที่ภูมิลำเนาอยู่ในตำบลคู้งพยอม หรือตำบลข้างเคียงที่มีพื้นที่อยู่ไม่ไกลจากที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากนัก ซึ่งนอกจากความสะดวกของผู้ปกครองในการเดินทางมารับมาส่งเด็กแล้ว ยังเป็นความสะดวกของผู้ดูแลเด็กในการเดินทางไปเยี่ยมพบปะ พุดคุยหรือแนะนำผู้ปกครองในการดูแลเด็ก ซึ่งเป็นช่องทางในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองเด็กกับผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นผู้ปกครองคนที่สองของเด็ก เมื่อเด็กอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นอกจากนี้ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ยังเปิดรับเด็กพิการและเด็กที่มีความบกพร่องทางสมองหรือสติปัญญาเข้ารับการเลี้ยงดูในศูนย์ พร้อมกับมีหลักสูตรในการดูแลเด็กประเภทดังกล่าว โดยเฉพาะ โดยทางศูนย์ฯ จะขอคำแนะนำในการเลี้ยงดูจากทาง สถานีอนามัยตำบลคู้งพยอม โรงพยาบาลบ้านโป่ง โรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี โรงพยาบาลแม่และเด็กราชบุรี และ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี

5.2.1.1 ระเบียบการรับสมัครเด็กเข้าเลี้ยงดู

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ได้กำหนดระเบียบในการรับสมัครเด็กเพื่อเข้ารับการเลี้ยงดูไว้ ดังนี้

1) การชำระเงินแรกเข้า ผู้ปกครองของเด็กต้องชำระเงินให้แก่ทางศูนย์ฯ เพื่อเป็นค่าอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับเด็ก โดยชำระเงินแรกเข้าครั้งเดียวเป็นจำนวนเงิน 600 บาท ซึ่งทางศูนย์พัฒนาเด็ก จะจัดอุปกรณ์ต่างๆ ให้กับเด็ก ดังนี้

- ผ้ากันเปื้อนสำหรับเด็ก โดยจะปักชื่อเด็กและตราของศูนย์ฯ ไว้เป็นสัญลักษณ์ที่นอน, หมอน จำนวน 1 ชุด
- แก้วน้ำสำหรับเด็กแต่ละคน 1 ใบ
- แปรงสีฟันและยาสีฟัน
- อุปกรณ์เตรียมความพร้อมสำหรับการเรียน ได้แก่ กระดาษ กระดาษสี ดินน้ำมัน ดินสอ ดินสอสี สีเทียน และอุปกรณ์ตัวต่อ

2) การชำระค่าเลี้ยงดูรายเดือน

ผู้ปกครองของเด็กต้องชำระเงินค่าเลี้ยงดูเป็นรายเดือนให้แก่ทางศูนย์พัฒนาเด็ก ในอัตราเดือนละ 500 บาท โดยชำระทุกวันที่ 1 ของแต่ละเดือน

3) เครื่องแบบสำหรับเด็ก

ผู้ปกครองจะต้องจัดหาเครื่องแบบสำหรับเด็ก โดยแบ่งเป็น

- เด็กผู้ชาย ใช้เสื้อสีขาวเอวจัม คอฮาวาย กางเกงขาสั้นสีน้ำเงิน ขอบเอวขยี้ด
- เด็กผู้หญิง ใช้เสื้อสีขาว คอฮาวาย ติดกระดุมที่กระโปรง ส่วนกระโปรงให้ใช้กระโปรงจีบสีน้ำเงิน ขอบเอวขยี้ด

นอกจากนี้ผู้ปกครองอาจนำชุดสำรองนอกจากชุดเครื่องแบบมาให้เด็กเปลี่ยนได้ เนื่องจากบางครั้งเด็กอาจทำชุดเครื่องแบบที่ใส่มาสกปรก

5.2.1.2 สถิติจำนวนเด็กที่เข้ารับการอบรม

จำนวนของเด็กที่เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูโดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม นับตั้งแต่ก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.2527 จนถึง ปี พ.ศ.2545 มีสถิติจำนวนของเด็กตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนเด็กตั้งแต่เปิดดำเนินการถึง ปี พ.ศ.2545

ปี พ.ศ.	จำนวนเด็ก		รวม
	ชาย	หญิง	
2527	17	19	36
2528	18	21	39
2529	11	24	35
2530	21	17	38
2531	13	28	41
2532	28	27	55
2533	25	36	61
2534	28	35	63
2535	31	42	73
2536	42	39	81
2537	41	45	86
2538	43	28	71

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	จำนวนเด็ก		รวม
	ชาย	หญิง	
2539	39	28	67
2540	42	29	71
2541	45	42	87
2542	53	54	107
2543	48	56	104
2544	55	56	111
2545	61	66	127

จากตาราง พบว่าจำนวนเด็กที่เข้ามารับการเลี้ยงดูที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม มีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 4 คนต่อปี อัตราการเพิ่มของจำนวนเด็กเช่นนี้ เป็นดัชนีชี้วัดว่า ประชาชนให้การยอมรับในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม และเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ด้วยการส่งบุตรหลานของตนมาเข้ารับการเลี้ยงดูที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กขอความร่วมมือไป ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ที่กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ตั้งไว้

5.2.2. ผู้ดูแลเด็ก

การดำเนินงานพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ที่เหมาะสมตามวัยตามเกณฑ์การพัฒนาเด็กนั้น ผู้ดูแลเด็กถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในการดำเนินงานงานดังกล่าว เนื่องจากผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะต้องใกล้ชิดกับเด็กออกจาก พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กจึงเป็นเสมือนทั้งผู้ปกครองเด็ก และครูผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กขณะที่เด็กอยู่ในศูนย์ในเวลาเดียวกัน รวมถึงเป็นกลไกสำคัญที่จะบ่งชี้ว่าการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประสบความสำเร็จหรือได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองของเด็ก และชุมชนมากน้อยเพียงใด

ดังนั้นผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและบุคลิกลักษณะที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ซึ่งทางกรมการพัฒนาชุมชน อันเป็นหน่วยงานหลักของภาครัฐในการดูแลกิจกรรมการ

ดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้บรรลุผลสอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาเด็กที่วางไว้ คือ การพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

5.2.2.1 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกผู้ดูแลเด็ก

- 1) มีความรู้อย่างน้อยจบมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 3) หรือมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กเล็ก
- 2) มีภูมิลำเนาในหมู่บ้านที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่ หรือหมู่บ้านใกล้เคียง
- 3) เป็นชายหรือหญิงอายุระหว่าง 15-45 ปี
- 4) มีลักษณะเป็นผู้นำ สุภาพอ่อนโยน รักเด็ก และมีความรับผิดชอบ
- 5) มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ไม่เป็นโรคติดต่อ
- 6) มีความสมัครใจเข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้ดูแลเด็ก ทั้งได้รับการยินยอมจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และยินยอมปฏิบัติตามนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน และระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด

ในการคัดเลือกผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมนี้ ทางคณะกรรมการพัฒนาเด็ก องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ร่วมกับพัฒนากรประจำตำบลคู้งพยอม เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลเด็ก โดยพิจารณาจากรายชื่อบุคคลที่มาสมัคร ส่วนใหญ่มักจะเป็นบุคคลที่คนในชุมชนยอมรับ และเป็นบุคคลที่คณะกรรมการพัฒนาเด็ก และพัฒนากรประจำตำบลรู้จักดี สถานะของผู้ดูแลเด็กนั้น ไม่ได้อยู่ในสถานะของข้าราชการหรือลูกจ้างประจำของทางราชการ แต่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะอาสาสมัคร

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมมีผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์ อยู่ 4 คน ได้แก่

1) นางชนิษฐา พันสืบ	อายุ 49 ปี	วุฒิการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2) นางจันทนา สพฤกษ์	อายุ 38 ปี	วุฒิการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
3) นางสมใจ พลอยพลาย	อายุ 33 ปี	วุฒิการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4) นางสาวอัมพร รอดสู	อายุ 26 ปี	วุฒิการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จำนวนผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่งจะมีจำนวนมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับจำนวนของเด็กที่เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูในแต่ละศูนย์ โดยทางกรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดอัตราส่วนระหว่างจำนวนเด็กกับผู้ดูแลเด็กไว้ คือ ผู้ดูแลเด็กจำนวน 1 คนต่อจำนวนเด็ก 20 คน

5.2.2.2 บทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก

บทบาทหน้าที่หลักของผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม คือ การให้การอบรมเลี้ยงดูเด็ก และจัดการเรียนการสอน โดยเน้นที่การเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนให้มีความพร้อมก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา ผู้ดูแลเด็กจะต้องทำการสำรวจจำนวนเด็กที่เข้ารับการเลี้ยงดูประจำวันและติดตามหาสาเหตุกับผู้ปกครองในกรณีที่เด็กไม่มาที่ศูนย์ติดต่อกันนานเกินกว่า 3 วัน จัดทำสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นที่การใช้วัสดุที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น เช่น เศษไม้ กระดาษแข็ง โฟมและวัสดุอื่นๆ จากวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือการรับบริจาคจากคนในชุมชนหรือผู้ปกครองเด็ก ผู้ดูแลเด็กยังต้องทำหน้าที่ในการดูแลด้านสุขอนามัยและสวัสดิภาพของเด็กขณะอยู่ในศูนย์ โดยการทำมาความสะอาดทั้งบริเวณภายในและภายนอกศูนย์ ตลอดจนจัดเตรียมน้ำดื่ม อาหารกลางวัน นม และขนมสำหรับเด็ก ดูแลเด็กที่ไม่สบาย และปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้แก่เด็กในกรณีที่เด็กได้รับอุบัติเหตุขณะอยู่ในศูนย์ฯ

นอกจากบทบาทหน้าที่ในการดูแล เลี้ยงดู อบรมเด็กภายในศูนย์พัฒนาเด็กแล้ว ผู้ดูแลเด็กยังออกเยี่ยมเยียน พ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็ก เพื่อปรึกษาหารือ ขอคำแนะนำในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รวมถึงให้คำแนะนำแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการดูแลเด็กที่บ้าน หรือเป็นการสืบขอข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวเด็ก ในกรณีที่เด็กคนไหนมีปัญหาในการเข้ากับเพื่อนที่ศูนย์พัฒนาเด็กไม่ได้ หรือกรณีที่เด็กเป็นคนเก็บตัว มีอาการเซื่องซึม ผิดปกติ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกับ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการดูแลเด็กต่อไป และเมื่อเด็กเกิดเจ็บป่วย ผู้ดูแลเด็กก็จะออกไปเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำผู้ปกครองในการดูแลรักษา

ในส่วนของชุมชนนั้น ผู้ดูแลเด็กจะร่วมมือกับกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มแม่บ้าน วัด องค์กรบริหารส่วนตำบล และผู้ปกครอง จัดกิจกรรมให้แก่เด็กในวันสำคัญต่างๆ เช่น จัดกิจกรรมให้เด็กในวันเด็ก จัดกิจกรรมในวันแม่แห่งชาติและวันพ่อแห่งชาติ โดยให้เด็กนำดอกไม้รูปเทียน มากราบไหว้พ่อแม่ เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีความกตัญญูต่อผู้ที่ต่อบิดามารดา

ผู้ดูแลเด็กที่ดีนั้น จะต้องพยายามศึกษาแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา และนำความรู้นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มากที่สุด ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชนได้เล็งเห็นประโยชน์ในด้านนี้ และเป็นหน่วยงานราชการที่สำคัญในการช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้ดูแลเด็ก โดยการจัดอบรมให้แก่ผู้ดูแลเด็กทั้งก่อนและระหว่างปฏิบัติหน้าที่ อย่างสม่ำเสมอ

5.2.2.3 ค่าตอบแทนสำหรับผู้ดูแลเด็ก

การดำเนินงานพัฒนาเด็กของกรมการพัฒนาชุมชนโดยการส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อพัฒนาเด็กอายุระหว่าง 3-6 ปี ให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์

สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมตามวัยตามเกณฑ์การพัฒนาดังกล่าว โดยมีผู้ดูแลเด็กปฏิบัติหน้าที่เลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะอาสาสมัคร ไม่ได้เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างประจำของราชการ แต่เป็นราษฎรในพื้นที่ที่มีความรู้ความสามารถและมีจิตใจรักเด็ก ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละอดทน มิได้หวังผลค่าตอบแทน แต่เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ผู้ดูแลเด็ก จะต้องใช้เวลาตลอดทั้งวันปฏิบัติหน้าที่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องมีค่าครองชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและภาระที่จะต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูครอบครัว จึงกำหนดให้มีการสนับสนุนค่าตอบแทนแก่ผู้ดูแลเด็ก เพื่อแบ่งเบาภาระให้แก่ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ และเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ผู้ดูแลเด็ก

ทางกรมการพัฒนาชุมชนในฐานะนายจ้างของผู้ดูแลเด็ก จึงกำหนดให้ผู้ดูแลเด็กได้รับเงินค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ในอัตราขั้นต่ำ คือ 4,100 บาทต่อเดือน สำหรับผู้ดูแลเด็กที่เข้าปฏิบัติหน้าที่ใหม่ และอัตราเงินค่าตอบแทนนี้จะปรับขึ้นให้แก่ผู้ดูแลเด็กประจำปี ซึ่งปัจจุบันอัตราค่าตอบแทนที่ผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ได้รับมีอัตรา ดังนี้

1) นาง ขนิษฐา ผันสืบ	ได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 5,000 บาท
2) นาง จันทนา สพฤกษ์	ได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 5,000 บาท
3) นางสาว อัมพร รอดสู	ได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 4,100 บาท
4) นาง สมใจ พลอยพลาย	ได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 4,100 บาท

5.2.2.4 สิทธิประโยชน์ที่ผู้ดูแลเด็ก

ผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมจะได้รับสิทธิประโยชน์ในฐานะที่เป็นลูกจ้างของกรมการพัฒนาชุมชน ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 โดยกรมการพัฒนาชุมชน ในฐานะนายจ้างจะจัดส่งเงินสมทบกองทุนประกันสังคมให้แก่ผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้ความคุ้มครองผู้ดูแลเด็กในกรณีประสบอันตราย ทูพพลภาพ หรือเสียชีวิต ที่ไม่ใช่สาเหตุจากการทำงาน เช่น การคลอดบุตร เจ็บป่วย สงเคราะห์บุตร หรือชราภาพ ซึ่งผู้ดูแลเด็กจะได้รับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม ใน 6 ด้าน ดังนี้

- 1) กรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย จะได้รับเงินช่วยตามสภาพที่ประสบ
- 2) กรณีทุพพลภาพ จะได้รับค่ารักษาพยาบาลไม่เกินเดือนละ 2,000 บาท เงินทดแทนการขาดรายได้ร้อยละ 50 ของค่าจ้างตลอดชีวิต
- 3) กรณีคลอดบุตร จะได้รับค่าคลอดบุตรครั้งละ 4,000 บาท จำนวน 2 ครั้ง
- 4) กรณีเสียชีวิต จะได้รับค่าทำศพ 20,000 บาท

5) กรณีสงเคราะห์บุตร จะได้รับเงินสงเคราะห์บุตรคนละ 150 บาท/เดือน ไม่เกิน 2 คนและอายุบุตรต้องไม่เกิน 6 ปีบริบูรณ์

6) กรณีชราภาพ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

- กรณีที่ส่งเงินทดแทนครบ 15 ปี เมื่ออายุ 55 ปี จะได้รับเงินบำนาญ
- กรณีที่ส่งเงินทดแทนไม่ครบ 15 ปี เมื่ออายุ 55 ปี จะได้รับเงินบำเหน็จ

5.2.3 คณะกรรมการพัฒนาเด็ก

คณะกรรมการพัฒนาเด็ก หมายถึง องค์กรของประชาชนที่ทำหน้าที่บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งคัดเลือกมาจากผู้ที่สนใจและมีความสามารถ โดยให้คณะกรรมการพัฒนาเด็กตำบล จัดประชุมผู้ปกครอง และประชาชนในหมู่บ้านในเขตพื้นที่บริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ผู้มาประชุมร่วมกันคัดเลือกด้วยวิธีเปิดเผย จำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมการพัฒนาเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กตำบลคิ่งพยอม ประกอบด้วยบุคคลที่ทำหน้าที่ในด้านต่างๆ จำนวน 9 คน ได้แก่

1. นายโชคชัย	มากอยู่ดี	ประธานกรรมการ
2. นางดาวรุ่ง	มัธยมวิซกุล	รองประธาน
3. นายสมจิต	ผันสีบ	เลขานุการ
4. นายสุทัศน์	ฤกษ์สกุลชัย	เหรัญญิก
5. นางจันทิรา	ฤกษ์สกุลชัย	ปฏิคม
6. นางศรีวรรณ	ดวงตา	กรรมการ
7. นางพรณี	วันดี	กรรมการ
8. นางบรรจง	ตั้งวงศ์	กรรมการ
9. นายสมพงษ์	สินธนาศิริกุลชัย	กรรมการ

คณะกรรมการชุดนี้ได้รับการเลือกตั้งจากชุมชนเมื่อ ปี พ.ศ. 2537 ซึ่งปัจจุบันเป็นการดำรงตำแหน่งในวาระที่สาม เนื่องจากเป็นชุดคณะกรรมการที่ได้รับการยอมรับทั้งจากคนภายในและนอกชุมชน และภายใต้การทำหน้าที่ของคณะกรรมการชุดดังกล่าว ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กในระดับประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2539

5.2.3.1 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.)

หน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) ตามวัตถุประสงค์ของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของทางราชการ ที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ ตำบลต่างๆ ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาเด็กไว้กว้างๆ ดังนี้

- 1) คัดเลือกสถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งปรับปรุงดูแลรักษาอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับการพัฒนาเด็ก
- 2) คัดเลือก ควบคุมดูแล และให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก
- 3) จัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนเครื่องเล่นประจำศูนย์ และวัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 4) บริหารจัดการด้านการเงินของศูนย์ฯ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
- 5) พิจารณาคัดเลือกเด็กเข้ารับการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 6) ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเด็ก องค์กรชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 7) ประสานการดำเนินงานของศูนย์ฯ กับคณะกรรมการพัฒนาเด็กระดับตำบล
- 8) ติดตามดูแลโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ
- 9) ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาเด็ก(กพด.) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลทุ่งพยอม ได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กำหนดมาได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ นับตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกผู้ดูแลเด็กเพิ่มเติม โดยกระบวนการสอบคัดเลือกทั้งการสอบข้อเขียนและสัมภาษณ์ ซึ่งทางคณะกรรมการจะร่วมกับพัฒนากรและเจ้าอาวาสวัดโพธิ์บัลลังค์ จะดูแลและควบคุมการสอบคัดเลือกทุกขั้นตอน ตั้งแต่การประกาศสมัคร คุณสมบัติของผู้สมัคร การออกข้อสอบ การควบคุมการสอบ ไปจนถึงการสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและให้ได้ผู้ดูแลเด็กที่มีคุณภาพ ในส่วนการควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กนั้น ทางคณะกรรมการไม่เน้นมากนัก เนื่องจากผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลทุ่งพยอม และเป็นบุคคลที่คนในชุมชนหรือคณะกรรมการรู้จักดี ภายใต้อิทธิพลความรู้จักกันดังกล่าวนี้จึงเสมือนเป็นกลไกในการควบคุมดูแลตามธรรมชาติ โดยที่ทางคณะกรรมการไม่จำเป็นต้องตั้งกฎระเบียบในการควบคุมดูแลเหมือน เช่นสถานเลี้ยงเด็กของเอกชน

บทบาทหน้าที่หลักของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ที่ช่วยส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลทุ่งพยอมให้ได้รับการยอมรับทั้งจาก ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในและนอก

พื้นที่ คือ การดำเนินงานด้านการเงินและความสามารถของประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็ก นาย โชคชัย มากอยู่ดี ที่สามารถติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการช่วยเหลือและการสนับสนุนด้านต่างๆ ทั้งด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน เครื่องใช้ไฟฟ้า เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ให้กับผู้ดูแลเด็ก บุคลากรที่มาช่วยให้ความรู้แก่ผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนสามารถชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ดำเนินไปได้ด้วยดี

ในด้านการเงินนั้น ทางคณะกรรมการพัฒนาเด็กได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาเด็กขึ้นใน ปี พ.ศ.2539 เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงาน และทำกิจกรรม ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการรับบริจาคจาก บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการพัฒนาเด็กได้เงิน 20,000 บาท จากกลุ่มสตรี แม่บ้าน 5,000 บาท และจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่งอีก 5,000 บาท รวมเป็นเงินในการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเด็กครั้งแรก 30,000 บาท จากนั้นนำเงินดังกล่าวฝากธนาคารและจะนำเฉพาะดอกเบี้ยที่ได้จากธนาคารเท่านั้นมาใช้ ปัจจุบันเงินของกองทุนมีจำนวนถึง 120,000 บาท ส่วนหนึ่งเพิ่มพูนมาจากดอกเบี้ยจากธนาคาร อีกส่วนหนึ่งมาจากการระดมทุนเพิ่ม ทั้งจากการบริจาค และการจัดทอดผ้าป่าสทบกองทุนพัฒนาเด็ก

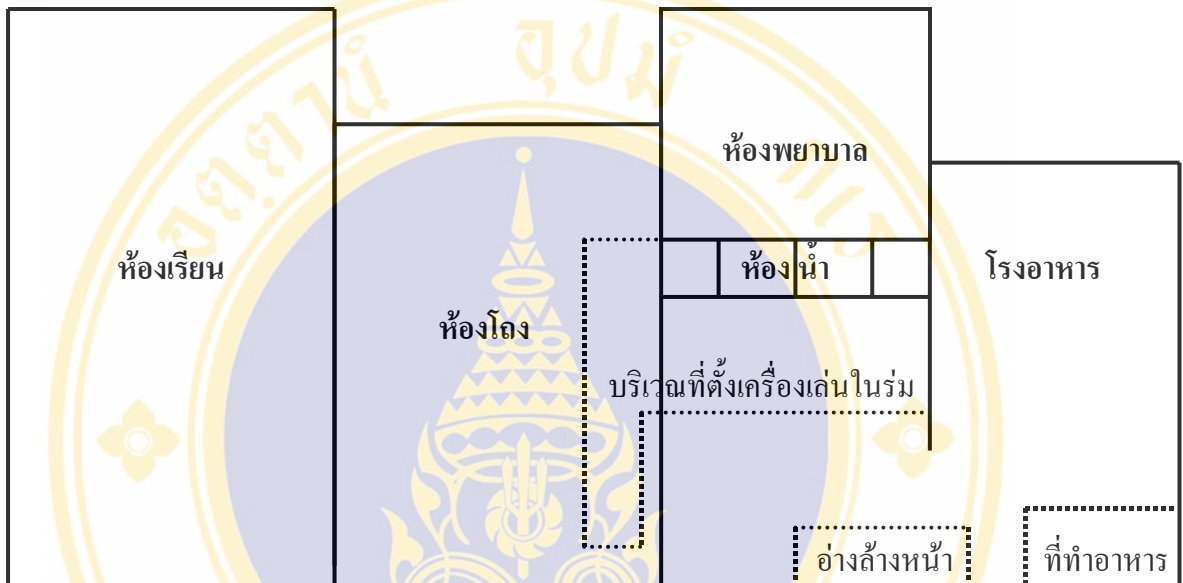
5.2.4 อาคารเรียน

กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการจัดตั้งสถานที่ อาคาร สำหรับใช้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้ คือ สถานที่จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมียุทธศาสตร์กว้างขวางพอเหมาะกับจำนวนเด็ก มีรั้วรอบขอบชิด มีความปลอดภัย มีความร่มรื่นคล้ายบ้าน เพื่อให้เด็กเกิดความอบอุ่นใจไม่ว่าเหว่ ขณะเดียวกันก็ให้เด็กเป็นอิสระ ซึ่งจะเป็นผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ

อาคารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมปัจจุบัน เป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียวบริเวณด้านหน้าศูนย์ มีสวนหย่อมตกแต่งเพื่อความสวยงาม ข้างในอาคารประกอบด้วยห้อง ต่างๆ 5 ส่วนด้วยกัน ได้แก่

- 1) ห้องเรียน ซึ่งใช้เป็นห้องนอนพักผ่อนของเด็กในช่วงบ่ายด้วย
- 2) ห้องโถง ใช้สำหรับรับแขกที่มาเยี่ยมชม เป็นสถานที่จัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเด็ก วันพ่อ วันแม่ เป็นต้น และเป็นที่ตั้งของเครื่องเล่นเด็กในร่มประเภทชิงช้า ม้าหมุนม้ากระดก กระดานเลื่อน ฯลฯ

- 3) ห้องน้ำ
- 4) ห้องปฐมพยาบาล
- 5) โรงอาหาร

แผนภูมิที่ 2 แสดงแผนผังอาคารศูนย์พัฒนาเด็กตำบลคู้งพยอม

5.2.5 กิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมได้กำหนดตารางในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางการดำเนินงานในแต่ละวันไว้ ดังนี้

09.00 - 09.30 น.	เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ กายบริหาร
09.30 - 10.00 น.	เรียกชื่อ ธรรมชาติศึกษา
10.00 - 10.45 น.	ฝึกเขียน อ่าน (เลข ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ) ศิลป ดนตรี
10.45 - 11.00 น.	เข้าห้องน้ำ
11.00 - 12.00 น.	พักกินข้าว
12.00 - 14.30 น.	เข้าห้องน้ำ สวดมนต์ เข้านอน
14.30 - 14.45 น.	ตื่นนอน เก็บหมอน ล้างหน้าแต่งกาย
14.45 - 15.00 น.	ท่องจำ สวดมนต์ กลับบ้าน

ในการดูแลเด็กนั้นผู้ดูแลเด็กจะใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “แม่” และเรียกเด็กว่าลูก หรือเรียกชื่อของเด็ก เพื่อให้มีความรู้สึกที่ใกล้ชิดและอบอุ่นเหมือนกับอยู่ที่บ้าน กิจกรรมส่วนใหญ่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเน้นการสร้างพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และทักษะในการอ่าน การเขียน

1) กิจกรรมที่เสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกายของเด็ก ได้แก่ การที่ศูนย์พัฒนาเด็กนำเครื่องเล่นประเภท ม้าหมุน ชิงช้า ม้ากระดก กระจาดลื่น ราวโหน สำหรับเด็กเล็กมาไว้ให้เด็กเล่น เพื่อสร้างทักษะการเคลื่อนไหวและเสริมสร้างความแข็งแรงให้กับร่างกาย นางชนิษฐา พันสืบ ผู้ดูแลเด็กที่อาวุโสที่สุดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอมกล่าวถึงผลของการพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กเล็กในศูนย์ว่า “เด็กบางคนที่ถูกปกครองนำมาให้ทางศูนย์ดูแลเพียงเดินได้ไม่นาน พอมาอยู่กับเรา 1-2 เดือน เขาก็สามารถพัฒนาร่างกายให้เดิน ได้คล่องแคล่วมากขึ้น ซึ่งทางผู้ปกครองเขาเห็นตรงนี้ เขาก็ชอบ”

2) กิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ได้แก่ การสอนให้เด็กร้องเพลงพร้อมกับมีท่าเต้นประกอบเพลง โดยใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทวีดิโอซีดี(VCD) เปิดเพลง ภาพยนตร์ การ์ตูนสำหรับเด็ก นิทานสำหรับเด็ก สารคดีเด็ก หรือรายการสำหรับเด็ก ให้เด็กดูพร้อมกับอธิบายเพิ่มเติมให้เด็กฟังถึงเป้าหมายที่สื่อจาก VCD นั้นต้องการสื่อ เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญู การเป็นเด็กที่ดีของพ่อแม่ การสอนให้เด็กสวดมนต์และนั่งสมาธิ เป็นต้น

3) การเสริมสร้างพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่ การสร้างความรับผิดชอบ ความมีระเบียบ การมีสำมาคารวะต่อผู้ใหญ่ และการรู้จักใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น โดยเน้นการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กในศูนย์เป็นเครื่องมือหรือกลไกในการช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านสังคม เช่น การรู้จักสวัสดีผู้ใหญ่ การกราบพระสงฆ์ หรือเมื่อเด็กทานข้าวเสร็จแล้วก็ให้เด็กนำถาดข้าวที่ตัวเองทานมาให้แก่ผู้ดูแลเด็กเพื่อทำความสะอาด การเก็บที่นอน หมอนของตนไปเก็บไว้ในที่เก็บเมื่อตื่นนอน การรู้จักเข้าแถวเดินเพื่อไปทำกิจกรรม รวมถึงการให้เด็กใหญ่ (5-6 ขวบ) ช่วยเป็นหูเป็นตาแทนผู้ดูแลเด็กหากมีเด็กคนไหนร้องไห้หรือได้รับอุบัติเหตุ เช่น หกล้ม แกล้งกัน หรือพาเด็กเล็กเข้าห้องน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ดูแลเด็กจะคอยอบรมสั่งสอนเด็กให้เด็กทราบว่าสิ่งที่เขาทำลงไปถูกหรือผิดอย่างไร

4) การรู้จักช่วยเหลือตนเอง เช่น การสอนให้เด็กรู้จักทานข้าว แปรงฟัน เข้าห้องน้ำปัสสาวะ อุจจาระ ได้ด้วยตัวเอง

5) การเสริมสร้างทักษะการอ่าน เขียน โดยการเรียนการสอนจากสื่อต่างๆ เช่น ของเล่นที่เป็นตัวอักษร แผ่นโปสเตอร์อักษรประกอบรูปภาพ หนังสือภาพ VCD เป็นต้น

6) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยเด็ก ได้แก่ การจัดหาอาหารเสริม (นม) และการจัดหาอาหารกลางวันสำหรับเด็ก โดยก่อน วันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2539 ทางศูนย์ใช้วิธีการเรียกเก็บเงินจากผู้ปกครองคนละ 10 บาทต่อคนต่อวัน เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดหาอาหารกลางวันและอาหาร

เสริม สำหรับแม่ครัวนั้นได้รับความร่วมมือจากกลุ่มสตรี แม่บ้าน ผัดเปลี่ยนกันมาทำอาหารให้เด็ก วันละ 2 คน จนเมื่อได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชนเมื่อ วันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2539 จึงใช้วิธีจ้างแม่ครัวมาทำแทน แต่ยังคงเรียกเก็บเงินจากผู้ปกครองอยู่เช่นเดิม เพียงแต่ลด จำนวนเงินลงจาก 10 บาทมาเป็น 5 บาท ต่อคนต่อวัน

5.2.6 กิจกรรมระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน

5.2.6.1 กิจกรรมวันเด็ก เป็นกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยร่วมกับผู้ปกครอง ชาวบ้าน และเอกชน จัดหาของขวัญ ขนมและอาหารมาเลี้ยงเด็กทุกปี

5.2.6.2 กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ โดยทางคณะกรรมการพัฒนาเด็ก(กพด.) จะเชิญแม่ของเด็ก หรือผู้ปกครองของเด็กมาร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ มีรูปแบบกิจกรรม คือ ให้เด็ก(ลูก) นำดอกมะลิ (ซึ่งทางศูนย์จัดให้) มากราบแม่เพื่อเป็นการฝึกให้เด็กได้รู้จักความกตัญญูต่อเวลาที่ต่อบุพการี

5.2.6.3 กิจกรรมงานประเพณีของชุมชน เช่น งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ทางศูนย์จะนำเด็กเข้าร่วมงานด้วย โดยจะให้เด็กแต่งกายสีสรรน่ารักเข้าร่วมกับขบวนแห่ ทำให้งานมีสีสันเพิ่มความครึกครื้น ซึ่งปัจจุบันขบวนของเด็กเล็กได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของขบวนงานแห่เทียนพรรษาที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีไปแล้ว

5.2.6.4 ในทุกปีนับตั้ง ปี พ.ศ.2537 เป็นต้นมา ทางศูนย์ได้ร่วมกับผู้ปกครอง คณะกรรมการพัฒนาเด็ก ผู้ดูแลเด็กและคนในชุมชน จัดผ้าป่าเพื่อหาเงินเข้าสมทบกองทุนพัฒนาเด็ก

นอกจากงานที่เป็นพิธีการแล้ว งานของชาวบ้านทั่วไปทางศูนย์ก็เข้าร่วมด้วย เช่น ในกรณีที่มีพิธีงานศพ ทางศูนย์จะจัดซื้อพวงรีดแล้วให้เด็กเป็นผู้มอบพวงรีดให้แก่เจ้าภาพที่จัดงาน เพื่อเป็นการเคารพศพผู้เสียชีวิต และให้กำลังใจแก่ญาติของผู้เสียชีวิต จากการกระทำดังกล่าวนี้ ทางญาติผู้เสียชีวิต มักจะตอบแทนด้วยการมอบเงินบริจาคให้แก่ศูนย์ เพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านต่างๆ

5.3 บทบาทของหน่วยงานรัฐในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การดำเนินงานพัฒนาเด็ก ได้มีการสนับสนุนให้ชุมชนดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้น เพื่อสนองความต้องการของชุมชนในอันที่จะส่งเสริมให้มีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องและเหมาะสม และสามารถเอื้ออำนวยให้เด็กที่เข้ารับบริการมีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวยังต้องได้รับการสนับสนุนและการเข้ามามีส่วน

ร่วมอย่างจริงจังของประชาชน และองค์กรประชาชน ซึ่งไม่เพียงพอ แต่ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและงบประมาณจากหน่วยงานราชการหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

5.3.1 กรรมาการพัฒนารวมชน กระทรวงมหาดไทย

การดำเนินงานพัฒนาเด็กของกรรมาการพัฒนารวมชนได้เริ่มขึ้นใน ปี พ.ศ.2510 โดยกรรมาการพัฒนารวมชน จะให้การสนับสนุนในด้านวิชาการและงบประมาณ ในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชนและชุมชน รวมทั้งให้การสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรหลักที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ได้แก่ ตัวเจ้าหน้าที่พัฒนากร ผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมาการพัฒนารวมชน และที่ปรึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทต้นๆ ว่ามีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินงานเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีระเบียบหลักการกว้างๆ โดยรวมเหมือนกัน ส่วนในรายละเอียดปลีกย่อยอาจไม่เหมือนกัน ในส่วนของกรรมาการพัฒนารวมชน พัฒนาการแต่ละคนที่รับผิดชอบ หมู่บ้านตำบลต่างๆ ต้องดูข้อมูลในภาพรวมประกอบกัน ในแต่ละพื้นที่ ว่าจะมีโอกาส มีความเข้มแข็งพอที่จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้หรือไม่ จัดตั้งแล้วมีความคุณภาพ มีความยั่งยืนสามารถอยู่ได้หรือไม่

ข้อมูลตัวแรกที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกคือ มีจำนวนเด็กก่อนวัยเรียนมากพอหรือไม่ เด็กก่อนวัยเรียนที่ พ่อ แม่ ไปทำงานนอกบ้านประเภทไปเช่าเหมาบ้าน และเด็กที่พ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัดนานๆ จะกลับบ้านโดยให้ญาติ ซึ่งอาจจะเป็น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ฯลฯ และเด็กที่อยู่กับพ่อ แม่ ที่ทำงานอยู่บ้าน ซึ่งแม่ต้องเลี้ยงดู ไม่สามารถไปช่วยสามีทำงานได้ ทำให้เสียโอกาสเสียรายได้ ถ้าเด็กตามเป้าหมายที่กล่าวมามีจำนวนเพียงพอ

ประการที่สองที่ต้องดู คือการทำความเข้าใจให้ความรู้เรื่องการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้นำท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งชาวบ้านที่เป็นผู้ปกครองด้วย โดยพัฒนากรและทีมงานจากสำนักงานพัฒนารวมชนอำเภอไปร่วมประชุมตามที่ผู้นำท้องถิ่นนัดหมายเพื่อทำความเข้าใจและตอบข้อซักถาม เมื่อดำเนินการชี้แจงและตอบข้อซักถามเสร็จแล้ว มีมติให้จัดตั้ง ศพด. ได้

ประการที่สาม ที่ประชุม ต้องหาสถานที่ที่จะจัดตั้ง ศพด. ถ้ามีอาคารอยู่แล้ว เช่น อาคารภายในวัด อาคารเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้านที่จัดสร้างโดยใช้งบประมาณจากหน่วยงานราชการ เอกชนหรือ จากชาวบ้าน และอาจของงบประมาณจากสภาตำบล (ในอดีต) โดยใช้งบประมาณจากโครงการสร้างงานในชนบท (กสช.) เดิม ต่อมาเปลี่ยนเป็นโครงการพัฒนาตำบล (กพด.) ซึ่งในปัจจุบันได้ยกเลิกไปหมดแล้ว และโอนงบประมาณให้ อบต. จึงต้องของงบประมาณจาก องค์การบริหารส่วนตำบล

(อบต.) ก็ได้ เมื่อได้ตัวอาคารซึ่งอาจจะสมบูรณ์ คืออาคารใหม่ หรืออาคารเก่าซึ่งอาจต้อง ซ่อมแซม ปรับปรุง ต่อเติม บ้าง

ประการที่สี่ ที่ประชุมต้องเตรียมหาบุคลากรสามส่วน ส่วนแรกคือ คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) เพื่อเข้ามาดำเนินการบริหาร ศพด. ส่วนที่สอง คือผู้ดูแลเด็ก (ผด.) เพื่อเข้ามาดูแลเด็ก ส่วนที่สาม คือทีมที่ปรึกษา เช่น ข้าราชการในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ โดยเฉพาะพัฒนากร เพราะต้องใช้ระเบียบการดำเนินงาน และ งบประมาณ ทั้งค่าตอบแทน ผด. ค่าอาหาร ค่าอาหารเสริม (นม) ค่าก่อสร้างซ่อมแซมอาคาร ค่าเครื่องเล่นกลางแจ้ง และในร่ม ของกรมการพัฒนาชุมชน เมื่อมีการคัดเลือกแต่งตั้ง กพด. และที่ปรึกษา ศพด. แล้ว กพด. โดยคณะที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการดำเนินการคัดเลือก ผด. ตามหลักเกณฑ์ที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด เมื่อได้ ผด. และเข้ารับการฝึกอบรมแล้ว ก็สามารถเปิดรับสมัครเด็กและเริ่มเปิดดำเนินการได้ โดยใช้อัตราส่วน ผด. 1 คน ต่อ เด็ก 20 คน โดยกรมการพัฒนาชุมชน มีการสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาเด็ก ดังนี้

5.3.1.1 โครงการสนับสนุนเครื่องเล่นประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จัดซื้อเครื่องเล่นกลางแจ้ง มี 2 กรณี กรณีแรกเป็นศูนย์ที่ยังไม่มีเครื่องเล่น กรณีที่ 2 เป็นศูนย์ที่เคยมีแต่ชำรุดเสียหายต้องมีรูปถ่ายประกอบ ก็สามารถแจ้งให้พัฒนากรประจำตำบลทราบเพื่อทำเรื่องเสนอขอของบประมาณสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน กรมฯ จะมีการรอบกำหนดแนวทางในการจัดซื้อจัดจ้างให้ เครื่องเล่นที่จะซื้อ เช่น ซิงค์อนุบาล กระดานลื่นอนุบาล ม้าหมุน สัตว์โยกเด็ก เล่น กระดานหก บาร์ โหนหมุน บาร์ไต่เชือกถัก ถึงลวด โคมกลมใหญ่ ให้พิจารณาเลือกซื้อตามความจำเป็นตามวงเงินงบประมาณ

5.3.1.2 โครงการสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอนประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน พัฒนาการในฐานะเป็นผู้ดูแล ติดตามนิเทศงาน และ ประเมินผล ศพด. ก็จะทราบถึงความความขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนก็สามารถทำเรื่องเสนอขอของบประมาณ ตามกรอบมาตรฐานโครงการตามที่กรมฯ กำหนดภายในวงเงินงบประมาณ เช่น การสอน มุมดนตรี มุมบล็อกเกมส์การศึกษา เครื่องเล่นธรรมชาติมุมทราย เครื่องเล่นจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ มุมตุ๊กตา มุมบ้าน มุมหนังสือ นิทาน วิทยุเทป วีดีโอเทป โทรทัศน์ เป็นต้น

5.3.1.3 โครงการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กก่อนประจำการ

ผด.ที่ถูกคัดเลือกเข้ามาใหม่ส่วนใหญ่จะมีความรู้เพียงมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมาก่อน เพียงแต่ได้รับการถ่ายทอดตามธรรมชาติจาก ผด.รุ่นพี่ แต่ยังคงทักษะ ความรู้ ในเรื่องพัฒนาการของเด็ก กรมการพัฒนาชุมชน จึงกำหนดให้ทำการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็ก ก่อนที่จะทำหน้าที่ หรือผู้ที่ปฏิบัติงานมาไม่เกิน 1 ปี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการปฏิบัติหน้าที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เวลาการฝึกอบรม 6 วัน เนื้อหาวิชาการ รวม 44 ชั่วโมง ตามขอบเขตเนื้อหา วิชาการและกิจกรรมที่กรมฯ กำหนด ดังนี้

- 1) ความสำคัญของการพัฒนาเด็ก
- 2) นโยบายการพัฒนาเด็ก
- 3) บทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก
- 4) จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก อายุ 3-6 ปี
- 5) การจัดประสบการณ์เรียนรู้แก่เด็กก่อนวัยเรียน อายุ 3-6 ปี
- 6) อาหารและโภชนาการ
- 7) การป้องกันโรคและอุบัติเหตุที่มักเกิดขึ้นใน ศพด.
- 8) สื่อสำหรับเด็ก
- 9) นิทานสำหรับเด็ก
- 10) เพลงสำหรับเด็ก การเคลื่อนไหวและจังหวะ
- 11) การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก
- 12) การประเมินความพร้อมสำหรับเด็ก
- 13) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชน

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรม ประเมินผลก่อนการฝึกอบรม การมอบหมายภารกิจ กิจกรรมภาคค่ำ ประเมินผลหลังการฝึกอบรม การฝึกอบรมรุ่นละประมาณ 45 คน ในความเป็นจริงแล้ว ศพด.ที่จัดตั้งใหม่มีน้อย และศพด.ที่รับ ผด.ใหม่ ก็มีน้อย ในแต่ละปี ในแต่ละอำเภอ แม้กระทั่งทั้งจังหวัด มีจำนวน ผด. น้อยไม่คุ้มในการจัดอบรมซึ่งต้องมีกิจกรรมกลุ่ม ส่วนใหญ่จึงมีการอบรมในระดับเขต ได้แก่ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต (ศพช.) ซึ่งแต่ละเขตจะรับผิดชอบ 5-7 จังหวัด ซึ่งจะทำให้มีจำนวน ผด. มากพอที่จะทำให้การฝึกอบรมเกิดความสัมฤทธิ์ผล

ในการดำเนินการฝึกอบรม สถานที่ที่ใช้ ศพช.เขต แต่ละเขต ซึ่งมีความพร้อมทั้งสถานที่ อุปกรณ์ บุคลากร อยู่แล้ว ส่วนวิทยากรที่จะทำหน้าที่ให้ความรู้ นั้น สามารถแยกได้ ตามกลุ่มเนื้อหาสรุปได้ ดังนี้

พัฒนากร เป็นวิทยากรหลัก ลงทะเบียน ปฐมนิเทศ ประเมินผลก่อนและหลังการฝึกอบรม การละลายพฤติกรรม กิจกรรมภาคค่ำ มอบหมายภารกิจ สรุปผลและปิดการฝึกอบรม และวิทยากร ในเนื้อหา ความสำคัญของการพัฒนาเด็ก นโยบายการพัฒนาเด็ก บทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลเด็กเด็ก การเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นวิทยากรในเนื้อหา อาหารและโภชนาการสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี การป้องกันโรคและอุบัติเหตุที่มักเกิดขึ้นใน ศพด.

อาจารย์หรือนักวิชาการ ที่มีความรู้ความชำนาญด้าน จิตวิทยาพัฒนาการของเด็กอายุ 3-6 ปี การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กอายุ 3-6 ปี สื่อสำหรับเด็ก นิทานสำหรับเด็ก เพลงดนตรี และการเคลื่อนไหวตามจังหวะ การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก การประเมินความพร้อมสำหรับเด็ก

หลังจากฝึกอบรมภาควิชาการแล้ว ก็กลับไปฝึกภาคปฏิบัติงานประจำที่ ศพด. โดยมีพัฒนากร ร่วมกับ ศพด. ที่มีประสบการณ์ เป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ และประเมินผลการฝึกตามแผนที่กำหนดมา จากการฝึกอบรมภาควิชาการ เมื่อครบกำหนดให้แต่ละจังหวัดจัดประชุม ศพด. ที่เข้ารับการฝึกอบรม หลักสูตรนี้ 1 วัน เพื่อวัดความรู้และทักษะ โดยวิธีทดสอบด้วยแบบที่เตรียมไว้ ตรวจสอบผลงานที่ผลิตขึ้น ประเมินพฤติกรรมกรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าอบรมในการเรียนรู้ผลงานของกลุ่ม

5.3.1.4 โครงการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กระหว่างประจำการ

ผู้ดูแลเด็กที่ผ่านการคัดเลือกได้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนประจำการขั้นพื้นฐานด้านวิชาการ และส่วนใหญ่เมื่อครบสัญญาหนึ่งปี แล้วมักได้รับการคัดเลือกให้ต่อสัญญาอีก ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงาน ไม่มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกับ ศพด. ด้วยกันในขณะที่ความรู้ความทางวิชาการ และทักษะใหม่ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา กรมการพัฒนาชุมชน โดยกองพัฒนาเด็ก จึงได้จัดการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กระหว่างประจำการขึ้น เพื่อให้ ศพด. ได้พัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ใช้เวลาการฝึกอบรม 5 วัน ตามขอบเขตเนื้อหาวิชาการและกิจกรรมที่กรมฯ กำหนด ดังนี้

- 1) การสร้างความตระหนักในการพัฒนาเด็ก
- 2) ทบทวนนโยบายการพัฒนาเด็ก
- 3) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติงาน
- 4) การจัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก
- 5) การประเมินความพร้อมสำหรับเด็ก

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรม การทดสอบก่อน-หลังการฝึกอบรม การซักถามปัญหาและมอบหมายภารกิจ กิจกรรมภาคค่ำ การฝึกอบรมรุ่นละประมาณ 40 คน ทำได้ในระดับจังหวัด เพราะคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือเป็น ผด.ที่ได้รับการคัดเลือกให้ปฏิบัติงานต่อเมื่อหมดสัญญา จะทำให้มีจำนวน ผด. มากพอที่จะทำให้การฝึกอบรมมีความสัมฤทธิ์ผล และโดยหลักการ ผด. ควรได้รับการอบรมระหว่างประจำการทุกๆ ปี

ในการดำเนินการฝึกอบรม ส่วนวิทยากรที่จะทำหน้าที่ให้ความรู้ นั้น สามารถแยกได้ ตามกลุ่มเนื้อหาสรุปได้ ดังนี้

พัฒนากร เป็นวิทยากรหลัก ลงทะเบียน ปฐมนิเทศ ทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม การละลายพฤติกรรม กิจกรรมภาคค่ำ ซักถามปัญหา มอบหมายภารกิจ สรุปผลและปิดการฝึกอบรม และวิทยากรในเนื้อหา การสร้างความตระหนักในการพัฒนาเด็ก ทบทวนนโยบายการพัฒนาเด็ก การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติงาน

อาจารย์หรือนักวิชาการ ที่มีความรู้ความชำนาญด้าน การจัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก และการประเมินความพร้อมสำหรับเด็ก

วิธีการฝึกอบรม ใช้วิธีการบรรยายประกอบสื่อ ระดมสมอง และการฝึกปฏิบัติ การประเมินผล โดยประเมินความสนใจ พฤติกรรมการมีส่วนร่วม และผลงานของผู้เข้าอบรม

5.3.1.5 โครงการฝึกอบรมคณะกรรมการพัฒนาเด็ก

คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) หมายถึง องค์กรประชาชนที่ทำหน้าที่บริหารศูนย์พัฒนาเด็ก ซึ่งคัดเลือกมาจากผู้ที่สนใจและมีความสามารถในหมู่บ้าน ตำบล ส่วนใหญ่ ก็จะเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ จำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี เป็นคณะกรรมการที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้การดำเนินงานพัฒนาเด็กประสบผลสำเร็จ ซึ่งหาก กพด. ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ความรับผิดชอบแล้ว การบริหารงานจะไม่ประสบผลสำเร็จ กรมการพัฒนาชุมชน จึงกำหนดให้จัดการฝึกอบรมคณะกรรมการพัฒนาเด็กขึ้น เพื่อให้ กพด. สามารถปฏิบัติงานได้ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด และสามารถวางแผนงาน โครงการเพื่อการพัฒนาเด็กในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เวลาการฝึกอบรม 2 วัน ตามขอบเขตเนื้อหาวิชาการและกิจกรรมที่กรมฯ กำหนด ดังนี้

- 1) การสร้างความตระหนักในการพัฒนาเด็ก
- 2) นโยบายการพัฒนาเด็กและการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชน
- 3) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก
- 4) การวิเคราะห์ปัญหาและการวางแผนดำเนินงานพัฒนาเด็ก

กิจกรรมละลายพฤติกรรม การมอบหมายภารกิจ กิจกรรมภาคค่ำ การฝึกอบรมรุ่นละประมาณ 50 คน ทำได้ในระดับจังหวัด เพราะคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือ กพด.ที่ได้รับการคัดเลือกใหม่ เมื่อ กพด. ชุดเก่าหมดวาระ จะทำให้มีจำนวน กพด. มากพอที่จะทำให้การฝึกอบรมมีความสัมฤทธิ์ผล

การดำเนินการฝึกอบรม ส่วนวิทยากรที่จะทำหน้าที่ให้ความรู้ นั้น สามารถแยกได้ ตามกลุ่มเนื้อหาสรุปได้ ดังนี้

นักวิชาการพัฒนาชุมชน และพัฒนากร เป็นวิทยากรหลัก ลงทะเบียน ปฐมนิเทศ การละลายพฤติกรรม กิจกรรมภาคค่ำ มอบหมายภารกิจ สรุปผลและปิดการฝึกอบรม และวิทยากรในเนื้อหาการสร้างความตระหนักในการพัฒนาเด็ก นโยบายการพัฒนาเด็ก และการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก การวิเคราะห์ปัญหาและการวางแผนดำเนินงานพัฒนาเด็ก

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมวิธีการฝึกอบรมทุกคนล้วนเป็นผู้ใหญ่ และมีประสบการณ์หลากหลาย วิทยากรจึงจำเป็นต้องให้ กพด.เสนอความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นซึ่งอาจไม่ตรงกับวิทยากร วิทยากรต้องศึกษาหลักจิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งจะทำให้วิทยากรปฏิบัติต่อผู้เข้าอบรมอย่างเหมาะสม โดยใช้วิธีการบรรยายประกอบสื่อ ระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม บทบาทสมมติ เกม กระบวนการสร้างความตระหนักโดยสิทธิเด็ก

5.3.1.6 โครงการสนับสนุนเงินสมทบกองทุนประกันสังคมในส่วนของนายจ้าง

เงินในส่วนที่นายจ้างจ่ายสมทบกองทุนประกันสังคมของ ผคด. ที่ได้รับค่าตอบแทนจากกรมฯ ในอัตราร้อยละ 2 ของค่าตอบแทน ผคด. ตาม พรบ.ประกันสังคม ปี 2533

โครงการหลักต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีโครงการเสริมเพิ่มเติมมาอีก ได้แก่ โครงการให้ความรู้แก่ อบต. กม. และองค์กรชุมชน เรื่องการพัฒนาเด็ก เพราะการดำเนินงานพัฒนาเด็กจำเป็นที่จะต้องให้องค์กรท้องถิ่น องค์กรชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็ก ซึ่งนอกจากจะร่วมกันให้การสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณในการดำเนินงานพัฒนาเด็กแล้ว จะต้องเตรียมชุมชน และสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก และคำนึงถึงสิทธิเด็ก ที่เด็กพึงจะได้รับ โดยจัดฝึกอบรม ประชุม องค์กรท้องถิ่น และองค์กรชุมชน (อบต. กม. กพด. กพสม.และ กพสต.) โดยเชิญผู้ที่มีความรู้ มาชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องการพัฒนาเด็กและสิทธิเด็ก แล้วนำองค์กรท้องถิ่นและองค์กรชุมชน ไปดูงานด้านการพัฒนาเด็ก และประสานแผนระหว่าง อบต. กับองค์กรเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็ก

โครงการให้ความรู้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง การพัฒนาเด็กให้ได้ผลดีและต่อเนื่อง จำเป็นจะต้องให้สมาชิกในครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเด็ก ร่วมกันจัดกิจกรรมในครอบครัวที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กด้วยความรัก ความเข้าใจ และความผูกพันต่อกัน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสมเต็มตามศักยภาพ โดยจัดอบรม ประชุม โดยเชิญผู้มีความรู้มาชี้แจงทำความเข้าใจ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสิทธิเด็ก จัดให้มีการดูงานด้านการพัฒนาเด็ก ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล หรือสถานรับเลี้ยงเด็กอื่น ๆ และเผยแพร่บทความ ข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ทางเสียงตามสาย เป็นต้น

ส่งเสริมสนับสนุนให้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็กในวันสำคัญต่างๆ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กโดยพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรชุมชน องค์กรท้องถิ่น ร่วมกันจัดให้มีขึ้นในหมู่บ้าน เช่น กิจกรรมวันแม่ วันเด็ก วันปีใหม่และให้เด็กมีบทบาทในกิจกรรมนั้นๆ ด้วย ทำให้เด็กได้มีความกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกให้เด็กรู้จักคิด ทำและสามารถแก้ปัญหาได้ โดยประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดนิทรรศการวันสำคัญต่างๆ จัดการแข่งขันกีฬา เล่นเกม การแสดง การประกวดผลงานของเด็กตามความเหมาะสม จัดหาของขวัญเพื่อมอบให้แก่เด็กที่ทำคุณงามความดี และมีความสามารถเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

การจัดกิจกรรมเวทีเด็ก เป็นการจัดให้เด็กได้มีโอกาสรวมกลุ่มเพื่อร่วมกิจกรรมที่ดึงมาเหมาะสมตามวัย เช่น กิจกรรมนันทนาการ เล่นเกม แข่งขันกีฬา โต้วาที วาดภาพ เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้มีความกล้าแสดงออก มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกันได้ ส่งเสริมให้เด็กมีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมเต็มตามศักยภาพ โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้ความรู้แก่เด็กในเรื่องการแข่งขันกีฬา (ควรมีกีฬาพื้นบ้านด้วย) วาดภาพ โต้วาที เล่นเกม ให้เด็กได้รู้จักกฎ กติกา มารยาทในการเล่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรชุมชน องค์กรท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

5.3.2 กรมอนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี และศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 4 จังหวัดราชบุรี

5.3.2.1 สนับสนุนอาหารเสริม (นมกล่อง)

สนับสนุนนมกล่อง ยู เอช ที ในโครงการเฝ้าระวัง และติดตามภาวะโภชนาการ เด็ก 0-5 ปี สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5,4000 กล่อง ในพื้นที่ 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ จำนวน 30 ศูนย์

5.3.2.2 สนับสนุนชุดแปรงสีฟัน

งานทันตสาธารณสุข สนับสนุนชุดแปรงสีฟัน (แปรงสีฟัน 1 อัน และยาสีฟัน 1 หลอด จำนวน 1,452 ชุด) เพื่อใช้ในการควบคุม และป้องกันโรคในช่องปากเด็กปฐมวัย โดยพิจารณาจัดสรรให้เด็กอายุ 3-5 ปี แก่เด็กฐานะยากจนที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และให้รายงานผลกิจกรรมการแปรงฟันของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นรายภาค ตามแบบฟอร์ม ในพื้นที่ 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ จำนวน 30 ศูนย์

5.3.2.3 สนับสนุนคู่มือและแบบบันทึก

งานทันตสาธารณสุขในเด็กก่อนวัยเรียนในสถาบัน สนับสนุนคู่มือสำหรับผู้ดูแลเด็กและครู ในการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในเด็กก่อนวัยเรียน และแบบบันทึกกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ผู้ดูแลเด็ก ใช้ลงบันทึก กิจกรรมที่ได้ดำเนินการใน ศูนย์ฯ ประกอบด้วย แบบบันทึกการตรวจฟันผุ แบบบันทึกการตรวจความสะอาดฟัน แบบบันทึกการจ่ายยาเม็ดฟลูออไรด์ รวมทั้งแบบบันทึกสำหรับผู้ตรวจเยี่ยมและผู้นิเทศงาน จำนวน 30 เล่ม ในพื้นที่ 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ จำนวน 30 ศูนย์

5.3.2.4 โครงการเสริมยาเม็ดฟลูออไรด์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คัดเลือกเด็กที่เข้าเกณฑ์ ดังนี้ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีฟลูออไรด์น้อยกว่า 0.3 ppm. ข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) เป็นเด็กที่มีอายุ 3 ปี ขึ้นไป ไม่มีลักษณะฟันตกกระ ผู้ปกครองสนใจและต้องการให้เด็กเข้าร่วมโครงการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี จะจัดส่งยาเม็ดฟลูออไรด์ ตามความต้องการของแต่ละศูนย์ ในพื้นที่ 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ จำนวน 30 ศูนย์

5.3.2.5 โครงการสถานฟัน ฟันดี 100 ปี สมเด็จพระเจ้า จังหวัดราชบุรี

อบรมให้ความรู้ และดูแลทันตสุขภาพในเด็กก่อนวัยเรียน จ่ายยาน้ำฟลูออไรด์แก่ เด็ก 6 เดือน - 3 ปี ในศูนย์ และโครงการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน และเสริมยาเม็ดฟลูออไรด์

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามีหน่วยงานราชการหลักเพียงสองหน่วยงานข้างต้น ส่วนราชการอื่นๆ เป็นเพียงส่วนสมทบให้การสนับสนุน หรือหน่วยงานรอง ซึ่งมีโครงการช่วยเหลือเป็นครั้งคราว หรือช่วยเหลือต่อเมื่อทำเรื่องร้องขอไป ได้แก่

5.3.3 กรมการศึกษานอกโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดราชบุรี จัดโครงการอบรมผู้ดูแลเด็ก ในด้านการเป็นครูอนุบาลเด็กเล็ก จิตวิทยาเด็ก

5.3.4 สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

โครงการให้ความรู้มุมกิจกรรมการเรียนการสอน โดยนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษา ปฐมวัย คณะครุศาสตร์ ฝึกงานสนับสนุนให้ความรู้แก่ ผู้ดูแลเด็กในการจัดมุมกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดเป็นศูนย์สื่อและห้องสมุดของเล่นใน ศพด. เป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อให้เหมาะสมสำหรับ เป็นสื่อในการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

5.3.5 สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดราชบุรี

ส่วนใหญ่จะเป็นการสนับสนุนทางการเงิน เพื่อการก่อสร้าง ซ่อมแซม และสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ เสื้อผ้า สิ่งของ อาหาร ได้แก่ สนับสนุนการก่อสร้างอาคารโรงอาหาร 1 หลัง สนับสนุนเงินสมทบค่าอาหารกลางวัน โดยให้เงินก้อนเป็นครั้งคราว สนับสนุนอุปกรณ์การเรียน การสอน เช่น ดินน้ำมัน สมุดภาพระบายสี ดินสอสี ของเล่น ตามความเหมาะสมกับจำนวนเด็ก สนับสนุน ชุดนักเรียน เสื้อผ้า เสื้อยืด สนับสนุนอาหารเสริมนม นมกล่อง ยู เอช ที เป็นครั้งคราว

5.3.6 สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

การสนับสนุนทุกสิ่งทุกอย่างตามที่ทำโครงการขอไป ไม่ว่าจะมียี่ห้อแพงขนาดไหน เช่น ก่อสร้างอาคาร เครื่องปรับอากาศ เครื่องเล่นวีดีทัศน์ เครื่องเล่นซีดี วีซีดี โทรทัศน์ วิทยุเทป และทุกอย่างที่ หน่วยงานอื่นๆ สนับสนุน เนื่องจากมีงบประมาณในการช่วยเหลือด้านสาธารณะมาก

5.4 การถ่ายโอนงานพัฒนาเด็กให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐบาลได้มีนโยบายที่จะกระจายอำนาจการบริหารสู่ท้องถิ่น รวมทั้งปฏิรูประบบราชการให้มีขนาดเล็กลงโดยถ่ายโอนงานบางส่วนให้ภูมิภาคและท้องถิ่นดำเนินการ ประกอบกับการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลตาม พ.ร.บ. สถาปนาและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ซึ่งมาตรา 67 ข้อ 6 กำหนดให้ อบต. มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ กรมการพัฒนาชุมชนจึงมีนโยบายที่จะถ่ายโอนงานพัฒนาเด็กให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล ที่มีศักยภาพ และมีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาเด็ก ตามกำลังและขีดความสามารถ กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการถ่ายโอนงานพัฒนาเด็กให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

5.4.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญที่จะต้องพัฒนาเด็กซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ และตระหนักว่าเป็นบทบาทหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องพัฒนาเด็กในชุมชนที่รับผิดชอบ ซึ่งวิธีดำเนินการอาจใช้ประชุม ชี้แจง อบรมสัมมนา หรือจัดประชาคมตำบล โดยให้องค์กรชุมชนต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น เช่น องค์กรสตรี เด็ก เยาวชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ฯลฯ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรชุมชน ร่วมมือกันพัฒนาเด็กในชุมชน ประเด็นที่จะต้องทำความเข้าใจ มีดังนี้

5.4.1.1 การถ่ายโอนงาน

การถ่ายโอนงาน หมายถึง การกระจายหน้าที่ กระจายอำนาจ กระจายความรับผิดชอบ กระจายทรัพยากรการบริหาร และกระจายความสามารถในการจัดการให้ท้องถิ่นดำเนินการ

การถ่ายโอนงานพัฒนาเด็ก หมายถึง การมอบให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/ องค์กรชุมชน รับผิดชอบในการส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเด็ก

การถ่ายโอนงานพัฒนาเด็กทั้งหมด หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะรับโอนกิจกรรมทุกกิจกรรมในงานพัฒนาเด็ก ไปบริหารจัดการและให้การสนับสนุนงบประมาณ โดยกำหนดไว้ในข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีของตำบล

การถ่ายโอนงานพัฒนาเด็กบางส่วน หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะรับโอนกิจกรรมในงานพัฒนาเด็กบางกิจกรรมไปบริหารจัดการ และให้การสนับสนุนงบ

ประมาณกำหนดไว้ในข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีของตำบล ตัวอย่างเช่น กิจกรรมค่าตอบแทน ผด. เงินสมทบกองทุนประกันสังคม อุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น

การสนับสนุนงานพัฒนาเด็ก หมายถึง การที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่พร้อมที่จะรับโอนกิจกรรมในงานพัฒนาเด็กไปบริหาร จัดการ และให้การสนับสนุนงบประมาณทั้งกิจกรรมได้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นก็สามารถให้การสนับสนุนบางส่วนในกิจกรรมนั้นๆ ได้ เช่น งบประมาณพัฒนาชุมชนให้การสนับสนุนค่าตอบแทน ผด. คนละ 3,000 บาท/เดือน อบต. ให้การสนับสนุนค่าตอบแทน ผด. เพิ่มอีกคนละ 1,100 บาท/เดือน ก็ได้ จากที่กล่าวมาข้างต้น

การถ่ายโอนงานพัฒนาเด็ก หมายถึง การถ่ายโอนกิจกรรมในการพัฒนาเด็กในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไปบริหารจัดการและให้การสนับสนุนงบประมาณดำเนินงาน ทั้งนี้ไม่ได้รวมถึงการถ่ายโอนอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไปด้วย ในเรื่องนี้ กรมการพัฒนาชุมชนได้มีหนังสือ ที่ มท 0520/356 ลงวันที่ 16 มกราคม 2542 ถึงทุกจังหวัด แจ้งแนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเรื่องอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. ที่รับโอนงานพัฒนาเด็กไปดำเนินการสามารถขอใช้ประโยชน์อาคาร สพด. เพื่อการพัฒนาเด็กได้

ในกรณีที่อาคาร สพด. ก่อสร้างโดยใช้งบประมาณของกรมการพัฒนาชุมชนจะมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1) อบต. ที่ประสงค์ขอใช้อาคาร สพด. ทำหนังสือแจ้งความประสงค์ขอใช้อาคาร ไปยังสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และให้ อบต. ประสานกับสำนักงานธนารักษ์จังหวัด ในการรวบรวมเอกสารประกอบการขอใช้อาคารฯ

2) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ดำเนินการขอขึ้นทะเบียนราชพัสดุกับสำนักงานธนารักษ์จังหวัด (ในกรณีที่ตรวจสอบแล้วอาคาร สพด. นั้นๆ ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ)

3) ส่งหลักฐานการขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ พร้อมสำเนาหนังสือ อบต. ที่แจ้งขอใช้ประโยชน์อาคาร สพด. ส่งกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อกรมฯ จะได้พิจารณาให้ความยินยอมและส่งหนังสือยินยอมแจ้งให้ทราบ

4) แจ้ง อบต. ให้ทราบในการยินยอมให้ใช้ประโยชน์อาคาร สพด. หาก อบต. มีความประสงค์จะรื้อถอนอาคาร สพด. ที่กรมการพัฒนาชุมชนยินยอมให้ใช้ประโยชน์ ขอให้ อบต. ปลูกสร้างอาคารหลังใหม่ เพื่อการพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่องทดแทนอาคารหลังเดิม

กรณีอาคาร สพด. สร้างด้วยงบประมาณหน่วยงานอื่น หรืองบประมาณเอกชนขอให้ อบต. ทำความตกลงขอใช้อาคารกับหน่วยงานหรือเอกชนนั้นๆ

สำหรับประเด็นเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์อาคาร สพด. ให้เป็นของ อบต. นั้น เนื่องจากอาคาร สพด. ซึ่งสร้างด้วยงบประมาณของกรมการพัฒนาชุมชน ถือเป็นที่ราชพัสดุ กรมฯ ไม่มีอำนาจในการ

โอนกรรมสิทธิ์ อำนาจในการโอนกรรมสิทธิ์เป็นของกระทรวงการคลัง การโอนกรรมสิทธิ์อาคาร สพด. ให้แก่ อบต. กระทำโดย กรมฯ เป็นผู้ขอโอนกรรมสิทธิ์ไปยังกรมธนารักษ์ (กระทรวงการคลัง)

กระทรวงการคลังจะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อทำการพิจารณา และแสดงความ เห็นต่อกระทรวงการคลังเพื่อเสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรี (ตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.2518 ข้อ 3) เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติจึง สามารถโอนกรรมสิทธิ์โดยการขายให้แก่ อบต. (ตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 11 (พ.ศ.2537) ออกตาม ความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ข้อ 4)

5.4.2 ความสำคัญของการพัฒนาเด็กและกิจกรรมในงานพัฒนาเด็ก

เด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะเด็กวัยแรกเกิด จนถึงอายุ 6 ปี เป็นช่วงที่มีการพัฒนาทางสมองมากที่สุด และจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เหมาะสมกับวัยส่งผลให้เป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคต

กิจกรรมในงานพัฒนาเด็ก ที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะพิจารณาให้การสนับสนุนและ เข้ามามีส่วนร่วมดูแลและรับผิดชอบในการบริหารจัดการและจัดสรรงบประมาณของท้องถิ่นให้ ดำเนินการ มีดังนี้

- 1) อาหารเสริม (นม) ให้เด็กใน สพด.
- 2) อาหารกลางวันให้เด็กใน สพด.
- 3) ค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็ก (ผดด.)
- 4) เงินสมทบกองทุนประกันสังคมของ ผดด.
- 5) ปรับปรุงอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 6) ก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 7) อุปกรณ์การเรียนการสอน
- 8) อุปกรณ์เครื่องเล่นเด็ก
- 9) กองทุนพัฒนาเด็กตำบล
- 10) ฝึกอบรมคณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็ก
- 11) ฝึกอบรมผู้ดูแลเด็ก
- 12) ฝึกอบรม อบต. เรื่องการพัฒนาเด็ก
- 13) การพัฒนาเด็กนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สำหรับกิจกรรมที่ 10,11,12 และ 13 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม ส่วนกรมการพัฒนาชุมชนจะให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการ ในการอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย

กิจกรรมดังกล่าวข้างต้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถรับโอนทุกกิจกรรมหรือรับโอนบางกิจกรรมมาจัดทำแผนให้การสนับสนุนงบประมาณกำหนดในข้อบังคับ งบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือให้การสนับสนุนงบประมาณบางส่วนเพิ่มเติม จากที่หน่วยราชการให้การสนับสนุนอยู่ก็ได้ ทั้งนี้ให้พิจารณาตามขีดความสามารถและความพร้อมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะรับผิดชอบดำเนินการได้

5.4.3 การสนับสนุนของกรมการพัฒนาชุมชน

5.4.3.1 เน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาเด็กแก่องค์กรกลุ่ม และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) ผู้ดูแลเด็ก (ผคด.) พ่อแม่ผู้ปกครอง องค์กรชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล โดยให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการ เช่น ฝึกอบรม กพด. ฝึกอบรม ผคด. อบรมให้ความรู้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการเลี้ยงดูเด็ก แนวทาง และวิธีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเด็ก ฯลฯ

5.4.3.2 ติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือจากหน่วยงาน ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนในการพัฒนาเด็ก

5.4.3.3 สรุปการดำเนินงานถ่ายโอนงานพัฒนาเด็ก ให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการพัฒนาชุมชน ได้แจ้งนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการถ่ายโอนงานให้ทุกจังหวัดแล้ว

5.5 บทบาทขององค์กรเอกชนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สโมสรไลออน สโมสรโรตารี โรงไฟฟ้าราชบุรีจำกัด สมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จังหวัดราชบุรี สมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่จังหวัดราชบุรี ชมรมคนหนุ่มบ้านโป่ง บริษัท ห้างร้าน โรงงาน ต่างๆ วัด องค์กรเอกชน เหล่านี้ส่วนใหญ่ก็ให้การสนับสนุนเหมือนหน่วยงานราชการรอง เป็นครั้งคราว ได้แก่ เงิน และวัสดุสิ่งของในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ วันปีใหม่ วันเด็ก และ อาหาร อาหารเสริม เสื้อผ้า วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน เครื่องเขียน พัสดุครุภัณฑ์ สำนักงาน อุปกรณ์โสตศึกษา ปรับปรุงต่อเติมซ่อมแซมอาคาร มุ้งลวด พัดลม พัดลมระบายอากาศ ฯลฯ

บทที่ 6

วิเคราะห์ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : ศึกษากรณี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ได้มีการนำเสนอข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษาในบทที่ 4 และ ผลการดำเนินงานในบทที่ 5 ตามลำดับ สำหรับบทที่ 6 นี้เป็นการนำเสนอถึงการวิเคราะห์ผลการศึกษา โดยผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีในบทที่ 2 มาเป็นแนวทางหรือกรอบในการวิเคราะห์ 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้

- 6.1 วิเคราะห์ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม
- 6.2 วิเคราะห์ลักษณะการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม
- 6.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม
- 6.4 วิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมของ ภาครัฐ เอกชน ประชาชน ในการพัฒนาศูนย์ฯ
- 6.5 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม

6.1 วิเคราะห์ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม

จากการศึกษาเมื่อพิจารณาความเป็นมาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ตามแนวคิดเรื่องการพัฒนาเด็กแล้ว พบว่า การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตำบลคู้งพยอม เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการพัฒนาเด็กของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่มองว่าเด็กในช่วงวัย 0-6 ปีนั้น เป็นช่วงวัยที่สำคัญของพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ต้องได้รับการดูแลอย่างถูกวิธีและมีกระบวนการในการเสริมสร้างพัฒนาการด้านต่างๆ ดังกล่าว อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิต และพฤติกรรม เมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

นอกจากนี้การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมยังสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาเด็กไว้ในส่วนที่ 2 ของบทที่ 4 เรื่อง การพัฒนาสติปัญญา ทักษะ และฝีมือแรงงาน และการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัย โดยมีเนื้อหา ดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้ พ่อแม่ คู่สมรส มีความรู้เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว และการเลี้ยงดูลูกที่ถูกต้องเหมาะสม
- 2) ส่งเสริมให้เด็กก่อนวัยเรียนได้รับการเตรียมความพร้อมในรูปแบบต่างๆ เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการร่วมกันระหว่างรัฐ เอกชน ชุมชน และครอบครัว
- 3) สนับสนุนให้เด็กทุกคนได้รับการส่งเสริมด้านโภชนาการอย่างเพียงพอและมีคุณภาพ

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม คือ การตระหนักถึงปัญหาด้านการดูแลเด็กเล็กในช่วงอายุระหว่าง 0-6 ปีของหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ อันได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง สถานีตำรวจตำบลคุ้งพยอม วัดโพธิ์บัลลังก์ซึ่งเป็นวัดประจำตำบล รวมถึงกลไกทางด้านกำนันและผู้ใหญ่บ้านด้วย นอกจากนี้การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และต้องไปประกอบอาชีพนอกบ้านจึงไม่มีเวลาในการเลี้ยงดูเด็ก

6.2 วิเคราะห์ลักษณะการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม

เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบและลักษณะวิธีการดำเนินงาน รวมถึงวิธีการในการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ว่ามีลักษณะอย่างไร โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเรื่องการพัฒนาเด็ก แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการบริหารกับการพัฒนาชุมชน แนวคิดและทฤษฎีเรื่องความร่วมมือร่วมกับการพัฒนา และแนวคิดและทฤษฎีเรื่องบทบาทเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ถึงลักษณะการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอมนี้ ผู้ศึกษาได้จำแนกประเด็นในการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

- 6.2.1 องค์ประกอบการบริหารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม
- 6.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอมกับชุมชน
- 6.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอมกับภาครัฐ

6.2.1 องค์ประกอบการบริหารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดเรื่ององค์ประกอบทางการบริหาร ซึ่งมีองค์ประกอบพื้นฐานหลักในการบริหาร 4 ประการ คือ คน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการบริหารจัดการ (Management) พบว่า

6.2.1.1 องค์ประกอบด้านกำลังคน (Man)

เมื่อพิจารณาความหมายของกำลังคนตามคำนิยามของ ศศิวิมล ปุจฉาการ (2534) ที่หมายถึงจำนวนคนในตำแหน่งต่างๆ ที่หน่วยงานหนึ่งๆ มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีความสามารถใช้แรงงาน และกำลังสมอง ในการประกอบกิจการงานของหน่วยงานนั้นๆ พบว่า กำลังคนที่เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม คือ ผู้ดูแลเด็ก (ผดด.) ซึ่งปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม มีผู้ดูแลเด็กทั้งสิ้น 4 คน ได้แก่

1) นางชนิษฐา พันสืบ	อายุ 49 ปี	วุฒิการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2) นางจันทนา สพฤกษ์	อายุ 38 ปี	วุฒิการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
3) นางสมใจ พลอยพลาย	อายุ 33 ปี	วุฒิการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4) นางสาวอัมพร รอดสู	อายุ 26 ปี	วุฒิการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ในการคัดเลือกผู้ดูแลเด็กนี้ ทางคณะกรรมการพัฒนาเด็ก องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ร่วมกับพัฒนากรประจำตำบลคิ่งพยอม เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลเด็ก โดยพิจารณาจากรายชื่อบุคคลที่มาสสมัคร ส่วนใหญ่มักจะเป็นบุคคลที่คนในชุมชนยอมรับและรู้จักดี สถานะของผู้ดูแลเด็กนั้นไม่ได้อยู่ในสถานะของข้าราชการหรือลูกจ้างประจำของข้าราชการ แต่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะอาสาสมัคร โดยได้รับค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ในอัตราขั้นต่ำเดือนละ 4,100 บาท

บทบาทหน้าที่หลักของผู้ดูแลเด็ก(ผดด.) คือ การอบรมเลี้ยงดู และจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กเล็ก โดยมีเป้าหมายที่การเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนวัยเรียนให้มีพัฒนาการ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ให้มีความพร้อมสำหรับการเข้าสู่การเรียนการสอนตามเกณฑ์

จากการที่ผู้ดูแลเด็ก(ผดด.) มีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญนี้เอง และเพื่อให้ผู้ดูแลเด็กมีความเข้าใจและมีทักษะในการดูแลเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ ทางกรมการพัฒนาชุมชน โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง จึงได้จัดอบรมเพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็ก โดยจัดอบรมทั้งก่อนเข้าประจำการ และในระหว่างประจำการ

จากกระบวนการดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนและจากหน่วยงานรัฐ เนื่องจากผู้ดูแลเด็กได้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเกณฑ์ของกรมการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี อีกทั้งผู้ดูแลเด็กยังมีคุณสมบัติที่เหมาะสม ทั้งด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กและความตั้งใจในการเรียนรู้แสวงหาความรู้เทคนิคใหม่ๆ ให้กับตัวเอง ที่สำคัญการดำเนินงานของผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์เด็กคิ่งพยอมได้ยึดแนวปรัชญาในการทำงานของศูนย์ที่ว่า “ลูกใครไม่สำคัญ ทุกคนนั่นคือลูกเรา” อย่างเคร่งครัด

6.2.1.2 องค์ประกอบด้านงบประมาณ (Money)

การเงินหรืองบประมาณ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารงาน เพื่อใช้เป็นค่าตอบแทนกำลังคนที่ปฏิบัติงาน และใช้ในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการดำเนินงาน หรือใช้ในการก่อสร้างอาคาร รวมถึงยังเป็นการเอื้ออำนวยให้กิจกรรมดำเนินไปโดยไม่ติดขัดจากการศึกษาพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม ไม่ประสบปัญหาด้านการเงินในการดำเนินงานของศูนย์ เนื่องจาก ศูนย์สามารถพึ่งตนเองในด้านการเงิน เพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ หรือใช้ในการก่อสร้างเพิ่มเติมอาคารได้ โดยทางศูนย์ได้เก็บเงินจากผู้ปกครอง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

- 1) เงินแรกเข้า โดยเก็บจากผู้ปกครองเป็นเงินแรกเข้าครั้งเดียว จำนวนเงิน 600 บาท ต่อคน เพื่อนำไปจัดซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับเด็ก ได้แก่ ผ้ากันเปื้อน ที่นอน หมอน อุปกรณ์เตรียมความพร้อมสำหรับการเรียน เช่น กระจาด กระจาดสี ดินน้ำมัน ดินสอสี ดินสอ สีเทียน อุปกรณ์ตัวต่อ เป็นต้น
- 2) เงินค่าเลี้ยงดูรายเดือน โดยเก็บจากผู้ปกครองเป็นรายเดือน เดือนละ 500 บาทต่อคน ซึ่งเงินจำนวนดังกล่าวทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม จะนำไปเป็นค่าใช้จ่ายประจำเดือนของศูนย์ เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน แบ่ง น้ำยาขัดพื้น น้ำยาขัดส้วม ฯลฯ รวมถึงใช้จ่ายซื้ออุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการดำเนินงานของศูนย์ เช่น กระจาดจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ หรือจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ เป็นต้น เงินที่เหลือทางศูนย์จะนำเข้ากองทุนพัฒนาเด็กเล็กของศูนย์เพื่อเป็นทุนในการดำเนินงานของศูนย์ในอนาคตต่อไป
- 3) เงินค่าอาหารกลางวันและอาหารเสริม(นม) โดยเก็บจากผู้ปกครองเป็นจำนวนเงิน 5 บาทต่อคนต่อวัน

นอกจากรายได้ที่เก็บจากผู้ปกครองแล้ว ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาเด็กขึ้น โดยเริ่มจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2539 เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงาน และทำกิจกรรม ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการรับบริจาคจาก บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการพัฒนาเด็กได้เงิน 20,000 บาท จากกลุ่มสตรี แม่บ้าน 5,000 บาท และจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่งอีก 5,000 บาท รวมเป็นเงินในการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเด็กครั้งแรก 30,000 บาท จากนั้นนำเงินดังกล่าวฝากธนาคารและจะนำเฉพาะดอกเบี้ยที่ได้จากธนาคารเท่านั้นมาใช้ ปัจจุบันเงินของกองทุนมีจำนวนถึง 120,000 บาท ส่วนหนึ่งเพิ่มพูนมาจากดอกเบี้ยจากธนาคาร อีกส่วนหนึ่งมาจากการระดมทุนเพิ่มทั้งจากการบริจาค และการจัดทอดผ้าป่าสทบกองทุนพัฒนาเด็ก การใช้จ่ายเงินจากกองทุนนี้ต้องผ่านความเห็นชอบจากเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุมร่วมระหว่าง คณะกรรมการพัฒนาเด็กและผู้ดูแล

เด็ก แล้วรายงานให้แก่พัฒนากรประจำตำบลทราบ ซึ่งที่ผ่านมาทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม ได้ใช้เงินจากกองทุนเพื่อปรับปรุงอาคารและสร้างโรงอาหารเป็นเงินทั้งสิ้น 100,000 บาท

นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม ยังได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินงานด้านต่างๆ จากกรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่

- โครงการสนับสนุนค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็ก(ผดค.) เพื่อเป็นการเพื่อเป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจแก่ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ ทางกรมการพัฒนาชุมชนจึงกำหนดให้มีการสนับสนุนค่าตอบแทนแก่ผู้ดูแลเด็ก โดยจัดงบประมาณไว้ในอัตรา 4,100 บาทต่อผู้ดูแลเด็ก 1 คน
- โครงการจัดหาอาหารเสริม (นม) สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกคนได้ดื่มนม ซึ่งเป็นอาหารเสริมที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ทางกรมการพัฒนาชุมชน จึงสนับสนุนงบประมาณอาหารเสริม (นม) สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกคน ทุกวันทำการ คนละ 5 บาท/วัน
- โครงการจัดหาอาหารกลางวันสำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกคนได้รับการบริโภคอาหารกลางวันที่ถูกสุขลักษณะ และมีคุณค่าครบถ้วนตามหลักโภชนาการ โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้จัดงบประมาณสนับสนุนให้สำหรับเด็ก คนละ 6 บาท/วัน
- โครงการก่อสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กพร้อมอุปกรณ์ โดยได้รับในปี พ.ศ. 2537 เป็นเงินทั้งสิ้น 650,000 บาท

6.2.1.3 องค์ประกอบด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)

นอกจากปัจจัยด้านกำลังคนและด้านการเงินแล้ว องค์ประกอบด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และความพร้อมของอาคารสถานที่ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและส่งผลให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากการศึกษาพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม มีความพร้อมทั้งทางด้านอาคารสถานที่ ที่มีการจัดแบ่งห้องต่างๆ ตามการใช้งาน ทั้ง ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องปฐมพยาบาล ห้องสำหรับตั้งเครื่องเล่นกลางแจ้ง โรงอาหาร ห้องครัว และมีวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และเอื้อต่อกระบวนการเสริมสร้างพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กก่อนวัยเรียนได้อย่างเหมาะสม เช่น เครื่องเล่นกลางแจ้ง เครื่องเสียง โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดีโอซีดี(VCD) แผ่นโปสเตอร์อักษรทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และตัวเลข อุปกรณ์ของเล่นเด็กต่างๆ รวมถึงเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า เครื่องกรองน้ำดื่ม ตู้เย็น เป็นต้น

6.2.1.4 องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ (Management)

จากการศึกษาพบว่า การบริหารการจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม มีรูปแบบการบริหารใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ มีลักษณะการบริหารที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Management By Objective) วิธีการบริหารงานแบบเป็นทีม (Team Working) และวิธีการบริหารงานโดยคณะกรรมการ โดยวิธีการบริหารทั้ง 3 ลักษณะนี้มีความสัมพันธ์กันดังต่อไปนี้

การบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) และผู้ดูแลเด็ก (ผด.) ซึ่งการดำเนินงานของทั้ง 2 ส่วนนั้น จะยึดตามวัตถุประสงค์ของกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหลัก นั่นคือ การให้ครอบครัวและชุมชน เกิดความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาเด็กเล็ก และร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยการอบรมเลี้ยงดู การเรียนการสอนภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก ซึ่งมีวิธีการบริหารแบบเป็นทีม บรรยากาศในการทำงานเป็นแบบสบาย ไม่ตึงเครียด ทำงานร่วมกันแบบเป็นที่ปรึกษา และมีการตัดสินใจโดยใช้ความเห็นร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ผู้นำคือ นางขนิษฐา พันสืบ มีความสามารถในการประสานงานและสามารถทำให้สมาชิกของผู้ดูแลเด็ก ได้รับรู้การทำงานของทีม นโยบายการทำงานและการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการทำงานได้อย่างทั่วถึง รวมถึงการเปิดโอกาสให้สมาชิกของทีมได้มีส่วนร่วมในการทำงานทั้งการ ร่วมคิด ร่วมวางแผนงาน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมปฏิบัติงาน ซึ่งทำให้เกิดความผูกพัน และเกิดการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามแนวคิดเรื่องการทำงานเป็นทีมของ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (อึ้งใน นกคณ เลี้ยงพรหม, 2543)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในส่วนหนึ่งของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) กลับไม่มีวิธีการดำเนินงานแบบการทำงานเป็นทีม เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ของคณะกรรมการ ต้องประกอบอาชีพหลักของตนในการเลี้ยงชีพ จึงไม่มีเวลาเพียงพอในการมาดูแลเอาใจใส่การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามบทบาทภาระหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ที่กรมการพัฒนาชุมชน กำหนด แต่จุดแข็งของคณะกรรมการพัฒนาเด็กของตำบลคุ้งพยอม ที่เป็นแรงผลักดันให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน คือ การมีผู้นำ (นายโชคชัย มากอยู่ดี ประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็ก) ที่เอาจริงเอาจังต่อการทำงานและตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนได้เป็นอย่างดี ถึงแม้จะเป็นผู้นำในลักษณะนำเดี๋ยวกี่ตาม

6.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมกับชุมชน

ในการศึกษาประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมกับชุมชนนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่ตั้งไว้ ผู้ศึกษาจึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมกับชุมชนตำบลคู้งพยอมใน 2 ประเด็น คือ

- 1) บทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมต่อชุมชน
- 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม

6.2.2.1 บทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมต่อชุมชน

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมตามแนวคิดทฤษฎีเรื่องบทบาท ตามแนวคิดของ บรูม และเซลซ์นิก (Broom and Selznick อ้างใน วิมลชัย คำปู้ และ ทัดดาว ลออโรจน์วงศ์, 2536 : 8) พบว่า บทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมต่อชุมชน มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) บทบาทที่กำหนดไว้ในสังคมหรือบทบาทตามอุดมคติ (Prescribed or ideal role) หมายถึง หน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าโดยกฎหมาย ว่าผู้ที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง จากการศึกษาพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ถูกกำหนดบทบาทและหน้าที่ให้ดำเนินงานตามแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน ที่มีความเชื่อว่าเด็กวัย 0 - 6 ปีนั้น เป็นช่วงวัยสำคัญของพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิต และพฤติกรรม เมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท จึงถือว่าเด็กวัย 0 - 6 ปีนั้น เป็นทรัพยากรที่มีค่าและเป็นเป้าหมายหลักสำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศไว้ว่า เพื่อให้ครอบครัว องค์กรชุมชน และชุมชนเกิดความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาเด็ก และร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญาเหมาะสมเต็มตามศักยภาพ ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมสามารถแสดงตามบทบาทดังกล่าวได้อย่างชัดเจน โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์และการดำเนินงานที่ผ่านมาของการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า มีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน

2) บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived or subjective role)

หมายถึง บทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้เองว่า ตนควรมีบทบาทหน้าที่อย่างไร ซึ่งบทบาทที่แสดงออกจะเป็นไปในทิศทางที่อาศัยสิ่งที่ตนรับรู้เป็นพื้นฐาน จากการศึกษาพบว่า สถานภาพการรับรู้ถึงบทบาทของตนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอมนั้น รับรู้จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยเป็นหลัก มีเพียงองค์ประกอบบางปัจจัยที่เป็นการรับรู้จากกระบวนการเรียนรู้ อันเนื่องมาจากการทำงาน และความคาดหวังที่ชุมชนมีต่อการดำเนินของศูนย์ (ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป) โดยศูนย์รับรู้ว่าสถานภาพและบทบาทหน้าที่ของศูนย์นั้นคือ เป็นสถานที่เลี้ยงเด็กอายุ 3-6 ปี ให้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการเตรียมความพร้อม และจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กก่อนเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับต่อไป นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายของการดำเนินงานจะอยู่ที่ตัวเด็กแล้ว ทางศูนย์ยังมุ่งเน้นการทำงานกับผู้ปกครองและกลุ่มองค์กรในชุมชน เช่น กลุ่มสตรี, กลุ่มแม่บ้าน, อสม., อบต. ฯลฯ ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน โดยการมีกิจกรรมที่ดึงให้ผู้ปกครองและกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ หรือหากชุมชนมีกิจกรรมใด ทางศูนย์ก็จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นของชุมชนด้วยเสมอ ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนนี้เองที่ทำให้บทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม แตกต่างจากสถานภาพของโรงเรียนอนุบาลทั่วไป ที่มุ่งเน้นเฉพาะการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กเพียงประการเดียว

จากการศึกษายังได้พบอีกว่า กลไกของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม ที่แสดงบทบาทลักษณะนี้ได้เด่นชัด คือ ผู้ดูแลเด็ก(ผดค.) เนื่องจากผู้ดูแลเด็กจะรับการอบรมเรียนรู้ หลักคิดแนวทาง และทักษะในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ทั้งก่อนเข้าประจำการและในระหว่างประจำการ รวมถึงมีพัฒนาการประจำตำบลเข้าไปเยี่ยมเยียนเพื่อไต่ถามถึงสภาพการทำงานอยู่เสมอ และหากทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาในการดำเนินงานอันใด พัฒนาการประจำตำบลก็จะเข้าไปให้คำแนะนำถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยเช่นกัน

3) บทบาทที่ถูกคาดหวังจากผู้อื่น (Expected role)

หมายถึง บทบาทที่ผู้ปกครองหรือคนในชุมชนคาดหวังให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอมแสดงบทบาทอะไรบ้าง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมาเข้ารับการดูแลจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม มี 2 ประการด้วยกัน คือ ประการแรก คาดหวังถึงพัฒนาการการเจริญเติบโตของบุตรหลานในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ประการที่สอง เป็นความคาดหวังที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสภาพทางครอบครัวของเด็กเอง

ตารางที่ 2 แสดงลักษณะการประกอบอาชีพของผู้ปกครองเด็กเล็ก

การประกอบอาชีพ	จำนวน (ราย)	คิดเป็นร้อยละ
1. รับราชการ	4	6.6
2. ลูกจ้างพนักงาน หน่วยงานราชการหรือเอกชน	8	13.3
3. ประกอบธุรกิจส่วนตัว, ค้าขาย	11	18.3
4. รับจ้างทั่วไป	27	45.0
5. ทำการเกษตร	6	10.0
6. อื่นๆ	4	6.6
รวม	60	100

จากการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์กับผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมารับการเลี้ยงดูที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม พบว่า ร้อยละ 45 ของผู้ปกครองเด็กประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 18.3 และน้อยที่สุดคืออาชีพรับราชการ คือ ร้อยละ 6.6 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 3 แสดงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองเด็ก

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)	จำนวน (ราย)	คิดเป็นร้อยละ
1. ต่ำกว่า 5,000	42	70.0
2. 5,000 – 10,000	13	21.7
3. 10,000 – 15,000	2	3.3
4. 15,000 – 20,000	3	5.0
5. มากกว่า 20,000	0	0.0
รวม	60	100

จากการการสำรวจจำนวนรายได้ของผู้ปกครองเด็กที่ได้รับเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ร้อยละ 70 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท รองลงมาคือ 5,000 – 10,000 บาท มีร้อยละ 21.7 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 4 แสดงเหตุผลของผู้ปกครองที่นำเด็กมาเข้ารับการศึกษาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคิ่งพยอม

เหตุใดท่านจึงนำบุตร หลานของท่านมารับการศึกษาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคิ่งพยอม (ตอบได้มากกว่าหนึ่งตัวเลือก)	จำนวน (ราย)	คิดเป็น ร้อยละ
1. ไม่มีเวลาเลี้ยงดู เนื่องจากต้องไปทำงาน	40	21.62
2. ผู้ดูแลเด็กของศูนย์ชักชวน	6	3.24
3. ไม่มีคนช่วยเลี้ยงดู	19	10.26
4. ได้รับคำแนะนำจากญาติมิตร	26	14.05
5. อยู่ใกล้บ้าน	28	15.14
6. ได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานราชการ	3	1.62
7. ค่าใช้จ่ายไม่แพง	26	14.05
8. ได้รับคำแนะนำจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	2	1.07
9. เชื่อมั่นในการทำงานของศูนย์ฯ	33	17.88
10. อื่นๆ เพื่อเป็นพื้นฐานก่อนวัยเรียน ให้เด็กหัดใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อน	2	1.07
รวม	60	100

จากการศึกษา ถึงสาเหตุที่ผู้ปกครองนำบุตรหลานมาเข้ารับการศึกษาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคิ่งพยอม พบว่า ไม่มีเวลาเลี้ยงดูเนื่องจากต้องไปทำงาน ถึงร้อยละ 21.62 รองลงมาคือ ความเชื่อมั่นในการทำงานของศูนย์ ร้อยละ 17.88 แสดงให้เห็นว่า เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองต้องนำเด็กมาเข้ารับการศึกษาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดู มากกว่าความเชื่อมั่นในการทำงานของศูนย์ ดังแสดงในตารางที่ 4

จากองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนดังที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ทราบว่า บทบาทที่ถูกคาดหวังจากผู้อื่น (Expected role) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคิ่งพยอม นอกจากเรื่องพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นเป้าหมายต่อความคาดหวังโดยตรงแล้ว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคิ่งพยอม ยังถูกคาดหวังให้เป็นสถานที่แบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดู บุตร หลานของครอบครัวที่ต้องออกไปทำงานรับจ้างนอกบ้าน เพื่อค้ำจุนฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคิ่งพยอม สามารถสนองตอบต่อความคาดหวังดังกล่าวได้ทั้งสองประเด็น โดยสามารถพิจารณาได้จากวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคิ่งพยอม ที่กำหนดไว้ดังนี้

1. เพื่อให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาว่างประกอบอาชีพ เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว
2. เพื่อให้เด็กได้รับความปลอดภัยเพราะมีผู้ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด
3. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ก่อนที่จะเข้าเรียนในระดับชั้นประถมต่อไป

ดังนั้นจากการศึกษาเรื่องบทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมต่อชุมชน สามารถสรุปผลการศึกษิตตามแนวคิดทฤษฎีเรื่องบทบาท ได้ว่า บทบาทที่กระทำจริง (Performed or actual role) ซึ่งเป็นบทบาทที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ได้ปฏิบัติต่อชุมชนจริงนั้น พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ได้แสดงบทบาทต่างๆ ทั้งที่เป็นบทบาทที่กำหนดไว้ในสังคมหรือบทบาทตามอุดมคติ (Prescribed or ideal role) นั่นคือ บทบาทหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าโดยกฎหมายว่าผู้ที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง และบทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived or subjective role) คือ บทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้เองว่า ตนควรมีบทบาทหน้าที่อย่างไร รวมถึงการแสดงบทบาทตามความคาดหวังจากคนในชุมชน (Expected role) อันเป็นการตอบรับกับสภาพปัญหาที่ดำรงอยู่จริงในชุมชน

6.2.2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม

จากการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีเรื่อง การมีส่วนร่วมกับการพัฒนา พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน และผู้ปกครองเด็กต่อการพัฒนาหรือการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม มีระดับการมีส่วนร่วมมากน้อยแตกต่างกัน ตามลักษณะหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหา จากการศึกษาพบว่า ประชาชน ผู้ปกครองเด็ก กลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชนตำบลคู้งพยอม มีส่วนร่วมในขั้นตอนการคิดค้นหาปัญหาน้อยมาก ซึ่งการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหานี้ มีเพียงในระยะเริ่มต้นที่จะก่อตั้งศูนย์เท่านั้น หลังจากมีการจัดตั้งศูนย์แล้ว บทบาทหน้าที่ในการคิดค้นหาปัญหานี้ เป็นบทบาทของ ผู้ดูแลเด็ก(ผดด.) และคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) ร่วมกับพัฒนากรประจำตำบล อีกทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเอง ก็ยังไม่มีมาตรการที่จะสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาร่วมกันกับชุมชน

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม จากการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมของ ประชาชน ผู้ปกครองเด็ก กลุ่ม และองค์กรต่างๆ ในชุมชนตำบลคู้งพยอม ต่อการวางแผนดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม อยู่ในลักษณะเดียวกันกับลักษณะการมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหา เนื่องจากภาระงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องเป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พ.ศ. 2536

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน จากการศึกษาพบว่า ประชาชน ผู้ปกครอง กลุ่ม และองค์กรของชุมชนตำบลคู้งพยอม มีส่วนร่วมในระดับนี้มาก ทั้งด้านงบประมาณที่เป็นตัวเงินและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการบริจาคจากผู้ปกครอง คนในชุมชน ห้างร้าน และโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลคู้งพยอม ด้านกำลังคน หรือแรงงาน เช่น การที่กลุ่มแม่บ้านจัดเวรมาช่วยทำอาหารกลางวันเลี้ยงเด็ก การระดมแรงงานจากผู้ปกครอง พระสงฆ์ ที่มีความถนัดทางช่างมาช่วยซ่อมแซมหรือต่อเติมอาคารศูนย์ กลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วม ได้แก่ วัด กลุ่มแม่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน

4) การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการประเมิน และติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยชาวบ้าน ผู้ปกครอง กลุ่ม และองค์กร ของชุมชนตำบลคู้งพยอม มีลักษณะการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ การวิพากษ์วิจารณ์ หรือชื่นชมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น เป็นการพูดคุยกันแบบธรรมชาติในหมู่ของเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือคนรู้จักกัน โดยช่องทางในการกระจายข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นแบบปากต่อปาก ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้เป็นกระบวนการควบคุมทางสังคม และติดตามประเมินผลรูปแบบหนึ่ง นอกเหนือจากการ ประเมินโดยการประชุมสรุปผลการดำเนินงานหรือการประเมินโดยใช้แบบสอบถาม

ตารางที่ 5 แสดงแหล่งข้อมูลที่ทำให้ประชาชนรู้จักศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม

รู้จักศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ได้อย่างไร	จำนวน (ราย)	คิดเป็นร้อยละ
1. เป็นคนอยู่ในตำบลคู้งพยอมอยู่แล้ว	33	40.24
2. ได้รับคำแนะนำจากราชการ	2	2.44
3. ได้รับคำแนะนำจากญาติมิตร	38	46.34
4. ได้รับคำแนะนำจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต.	3	3.66
5. จากการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ	3	3.66
6. อื่นๆ ได้รับคำแนะนำจากเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง	3	3.66
รวม	60	100

ระบบการควบคุมหรือตรวจสอบทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการนี้ ทำให้ความสัมพันธ์ทางเครือญาติมีส่วนสำคัญต่อการขยายผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ซึ่งจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม พบว่า ร้อยละ 46.34 ของผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมาเข้ารับการ

เลี้ยงดูที่ศูนย์ รู้จักการดำเนินงานของศูนย์โดยได้รับคำแนะนำจากญาติมิตร รองลงมาคือ เป็นคนอยู่ในตำบลคุ้มพยอมอยู่แล้ว ร้อยละ 40.24 ดังแสดงในตารางที่ 5

6.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้มพยอมกับภาครัฐ

ในการศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้มพยอมกับภาครัฐ ผู้ศึกษาได้แบ่งลักษณะความสัมพันธ์ออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

- 1) ความสัมพันธ์ระดับนโยบาย
- 2) ความสัมพันธ์ระดับหน่วยงาน
- 3) ความสัมพันธ์ระดับผู้ปฏิบัติงาน

6.2.3.1 ความสัมพันธ์ระดับนโยบาย

จากการศึกษาพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้มพยอม เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ก่อตั้งตามนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่ได้ริเริ่มดำเนินงานพัฒนาเด็กมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2510 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กอายุระหว่าง 0 - 6 ปี มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง และได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย จึงได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล ตามความต้องการและความสามารถในการจัดตั้งของประชาชน ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้มพยอมจึงมีความสัมพันธ์ในระดับนโยบาย โดยเป็นพื้นที่เป้าหมายสำหรับโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบล เพื่อพัฒนาเด็กอายุระหว่าง 0 - 6 ปี และมีกรอบความคิด แนวทางในการดำเนินงานตามระเบียบที่กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยกำหนดมา เป็นความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง

6.2.3.2 ความสัมพันธ์ระดับหน่วยงาน

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานรัฐที่มีบทบาทและความสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้มพยอมมากที่สุด คือ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยเป็นองค์กรหลักที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนทั้งงบประมาณ ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานและเป็นที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหาในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภาครัฐจากส่วนอื่น ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน สถาบันราชภัฏจุมพिंग สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยรัฐกับศูนย์

พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม พบว่า มี 2 ระดับ คือ ระดับเป็นหน่วยงานในการกำกับดูแล ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง และในระดับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน สถาบันราชภัฏจอมบึง และสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด

6.2.3.3 ความสัมพันธ์ระดับผู้ปฏิบัติงาน

จากการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระดับผู้ปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานรัฐ คือ พัฒนาการประจำตำบลคู้งพยอม กับผู้ปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม คือ ผู้ดูแลเด็กและคณะกรรมการพัฒนาเด็ก พบว่า ความสัมพันธ์ระดับผู้ปฏิบัติงาน มีลักษณะความสัมพันธ์แบบแนวราบ กล่าวคือ เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้ยึดติดตามฐานะหรือตำแหน่ง แต่เป็นความสัมพันธ์กันแบบเพื่อนร่วมงาน ที่ยึดถือผลประโยชน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นหลัก เพื่อให้บรรลุผลในการพัฒนาเด็กร่วมกัน

สรุป ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมกับภาครัฐ คือ ความร่วมมือในการพัฒนาเด็กแบบพหุภาคี ซึ่งทุกหน่วยงานต่างก็มุ่งทำงานเพื่อประโยชน์ของเด็ก โดยใช้ทรัพยากรของแต่ละหน่วยมืออยู่ การประสานความร่วมมือมีทั้งในระดับแนวดิ่งและแนวราบ เป็นลักษณะการจัดความสัมพันธ์แบบกึ่งทางการ/ไม่เป็นทางการ

6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม

เพื่อให้ทราบว่าปัจจัยอะไรที่ส่งเสริมการดำเนินงานและปัจจัยอะไรเป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมเป็นแกนกลางของการศึกษา โดยแบ่งปัจจัยในการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1) ปัจจัยภายนอก
- 2) ปัจจัยภายใน

6.3.1 ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกในการศึกษาค้างนี้ คือ เงื่อนไขหรือองค์ประกอบภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลคิ่งพยอม ที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์ ซึ่งได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ตำบลคิ่งพยอม

สภาพเศรษฐกิจของตำบลคิ่งพยอมนั้น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ทำนา ปลูกพืชไร่ พืชสวน เพาะเห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า ทำปศุสัตว์ รองลงมา รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีโรงงานตั้งอยู่ในเขตตำบล 4 โรงงาน คือ โรงงานไทยเบตเตอร์ฟูดส์ จำกัด (ผลิตเส้นไหม) โรงงานแตรไทย จำกัด (ผลิตและจำหน่ายนมเปรี้ยว) โรงงานผลิตไม้แปรรูป และ หจก. สมบูรณ์ แพคทอรี จำกัด (ผลิตลวดเย็บกระดาษ)

จากสภาพจากการประกอบอาชีพดังกล่าว ทำให้คนในตำบลคิ่งพยอมส่วนใหญ่ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ประกอบกับลักษณะครอบครัวของชุมชนตำบลคิ่งพยอมปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว ดังนั้นเมื่อมีเด็กเล็กขึ้นมาจึงเกิดปัญหาการดูแลเด็กกับการประกอบอาชีพขึ้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้เป็นแรงผลักดันประการหนึ่งในการก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นและเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้จำนวนของเด็กที่มาเข้ารับการดูแลที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอมมีจำนวนเพิ่มขึ้น อีกทั้งเป็นปัจจัยที่ทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในชุมชน

6.3.2 ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายในในการศึกษาค้างนี้ คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลคิ่งพยอม ได้แก่ 1) ผู้ดูแลเด็ก 2) คณะกรรมการพัฒนาเด็ก 3) ความพร้อมของอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์

6.3.2.1 ผู้ดูแลเด็ก (ผด.)

ผู้ดูแลเด็ก เป็นกลไกในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรงในการอบรมเลี้ยงดู และเสริมสร้างพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กให้ได้ผลตรงตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จากการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงานที่สำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม มาจากการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม มีผู้ดูแลเด็กที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน มีลักษณะเป็นผู้นำ สุภาพอ่อนโยน มีความรักเด็ก และมีความตั้งใจเสียสละในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม

เป็นคนที่มีความรู้มากอยู่ในตำบลคู้งพยอม ทำให้มีความรู้จักคุ้นเคยกับผู้ปกครองของเด็กเป็นอย่างดี จึงมีความเข้าใจกับสภาพปัญหาของท้องถิ่น และเข้าใจความต้องการของคนในท้องถิ่น ทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี

6.3.2.2 คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.)

คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน ฐานะที่เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งด้านการคัดเลือก ควบคุมดูแลการ ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก การประสานงานกับหน่วยงานราชการและองค์กรท้องถิ่นอื่นๆ ตลอดจน การบริหารงานจัดการด้านงบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ จากการศึกษาพบว่า ผู้นำในส่วนของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นบุคคล ที่ได้รับยอมรับยอมรับ เคารพนับถือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี คือ นายโชคชัย มากอยู่ดี ประธาน คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) ซึ่งการมีผู้นำที่มีความสามารถ มีความเสียสละ เป็นบุคคลกว้าง ขวาง ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานรัฐและประชาชนทั่วไป เป็นปัจจัยที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลคู้งพยอม มีศักยภาพในการประสานงานติดต่อขอความร่วมมือจากหน่วยต่างๆ ทั้งภาครัฐและ เอกชนได้เป็นอย่างดี รวมถึงความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและคนในชุมชน ได้เป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในทางกลับกันการมีผู้นำที่มีศักยภาพเป็นผู้นำเดี่ยวโดยที่สมาชิกในคณะ กรรมการท่านอื่นๆ ไม่สามารถพัฒนาความรู้ ความคิด ให้ก้าวตามทันผู้นำ รวมถึงการไม่ กระตือรือร้นและไม่เสียสละเวลาให้กับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะคณะกรรมการพัฒนาเด็กอย่างจริงจัง ทำให้การทำงานในลักษณะเป็นทีมไม่เกิดขึ้นในการทำงานของคณะกรรมการ ถึงแม้ว่าผลการ ดำเนินงานในภาพรวมจะประสบผลสำเร็จก็ตาม

6.3.2.3 ความพร้อมของอาคารสถานที่/วัสดุอุปกรณ์

จากการศึกษาพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม มีอาคารสถานที่ที่มีบริเวณกว้างขวาง พอเหมาะกับจำนวนเด็ก มีรั้วรอบขอบชิด มีความปลอดภัย รั้วรั้นคล้ายบ้าน ทำให้เด็กเกิดความอบอุ่น ไม่หว้าหว่ ขณะเดียวกันก็ให้เด็กเป็นอิสระ ซึ่งส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ

นอกจากนี้ยังมีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและมีความทันสมัย ทำให้เด็กมีความสนใจ มีผลให้เด็กมีพัฒนาการ ด้านสติปัญญาได้รวดเร็ว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมยังเป็นศูนย์ พัฒนาเด็กที่มี เครื่องใช้ไฟฟ้าที่อำนวยความสะดวกต่างๆ อย่างครบครัน ทั้งตู้เย็น เครื่องซักผ้า โทรทัศน์

เครื่องเล่นวิทยุเทป เครื่องเล่น VCD โทรศัพท พัดลม แอร์ ฯลฯ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

6.4 การมีส่วนร่วมของ ภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็ก

6.4.1 การมีส่วนร่วมของกลุ่ม/องค์กร/สถาบันต่างๆ ในชุมชน

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมถึงแม้การมีส่วนร่วมในระดับคิดค้นหา ปัญหาและระดับวางแผนปฏิบัติอาจมีน้อย เนื่องจากข้อจำกัดที่ว่า การดำเนินงานของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กต้องดำเนินตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พ.ศ. 2536 แต่ความร่วมมือในระดับการลงทุน/ปฏิบัติ และระดับติดตามประเมินผลของกลุ่ม/องค์กร/ สถาบันต่างๆ ในชุมชน มีสูงมากโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการระดมทุนทั้งหมดที่เป็นตัวเงินและ วัสดุอุปกรณ์ หรือทุนทางสังคม เช่น การร่วมแรงในการพัฒนาศูนย์เด็ก การจัดเวรมาทำอาหารกลางวัน ให้เด็ก เป็นต้น

อีกทั้งกลุ่ม/องค์กรหรือสถาบันต่างๆ ในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็มีความหลากหลาย เช่น ผู้ปกครองเด็ก วัด กลุ่มสตรี โรงงานที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลคู้งพยอม ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การ ที่มีความร่วมมือจากหลายส่วนของสังคมในชุมชนเช่นนี้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานของ ศูนย์พัฒนาเด็กตำบลคู้งพยอมมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตัวเองได้ในหลายด้าน เช่น ด้านงบประมาณ ด้านแรงงานในการซ่อมแซมปรับปรุงอาคาร หรือด้านจัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน จากการที่ คนในชุมชนนำมาบริจาค หรือจัดซื้อให้ เป็นต้น

6.4.2 การมีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ

ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการมีภาครัฐจากหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริม และให้การสนับสนุน อย่างต่อเนื่องทั้งใน ระยะเริ่มต้นก่อตั้งมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดราชบุรี ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดราชบุรี สถาบันราชภัฏจอมบึง และสำนักงาน เหล่ากาชาดจังหวัด โดยให้การสนับสนุนในหลายด้านทั้ง ด้านงบประมาณ ด้านกำลังคน (หน่วย ปฏิบัติงานพื้นที่, วิทยากร) ด้านการอบรมเสริมสร้างคนทำงาน (ผดค. และ กพค.) ให้มีประสิทธิภาพ

และมีความเข้าใจในการทำงาน พร้อมสำหรับการรับมือกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หรือส่งเสริมด้านข้อมูลหรือเทคนิคทางวิชาการความรู้ใหม่ๆ

6.5 วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอมรวมถึงข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไข

6.5.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

การศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอมครั้งนี้ ผู้ศึกษา แบ่งลักษณะของปัญหาที่จะศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ

- 1) ปัญหาในระดับผู้ปฏิบัติงาน
- 2) ปัญหาในระดับหน่วยงาน

จากการศึกษา พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม ประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนี้

6.5.1.1 ปัญหาในระดับผู้ปฏิบัติงาน

จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของผู้ดูแลเด็ก (ผด.) ไม่พบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานแต่อย่างใด แต่จะพบปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ซึ่งสภาพปัญหาที่พบ คือ ระบบการทำงานที่ไม่เป็นทีม คณะกรรมการบางส่วนขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ และไม่เสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง เนื่องจากต้องประกอบอาชีพหลักของตนในการเลี้ยงชีพ จึงไม่มีเวลาเพียงพอในการมาดูแลเอาใจใส่การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามบทบาทภาระหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ที่กรมการพัฒนชุมชนกำหนดได้อย่างจริงจัง

6.5.1.2 ปัญหาในระดับหน่วยงาน

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในระดับหน่วยงาน ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอมประสบมี 2 ประเด็น คือ

1) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่ย้ายมาประจำการใหม่ ขาดการสานต่อการดำเนินงานที่เจ้าหน้าที่คนเดิมเคยดำเนินการไว้ ทำให้ขาดการต่อเนื่องในการดำเนินงานและขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ จากทางราชการ

2) เกิดความไม่เชื่อมั่นในการถ่ายโอนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากเดิมที่อยู่ใน การดูแลของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง ให้มาอยู่การดูแลของ อบต.คิ่งพยอม ว่า อบต. อาจจะไม่สามารถทำหน้าที่ในการส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ดี เท่ากับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง

6.5.2 ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา

จากสภาพปัญหาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอมประสบ ตามข้อ 6.5.1 ดังที่กล่าวมานั้น ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม ได้มีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข ดังนี้

6.5.2.1 ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาระดับผู้ปฏิบัติงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม เสนอแนะแนวทางในการแก้ไข ดังนี้คือ เมื่อคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) พ้นสภาพไปไม่ว่าจะเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ ในการคัดเลือกสรรหา คณะกรรมการคนใหม่หรือชุดใหม่ ควรคัดเลือกคนที่มีเวลา มีความเสียสละ รักเด็ก และมีความสนใจ ใฝ่ใจงานพัฒนาเด็ก มาดำรงตำแหน่งคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) แทน

6.5.2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาระดับหน่วยงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคิ่งพยอม เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาใน 2 ส่วน ดังนี้คือ

1) ส่วนของสำนักพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง ถึงแม้จะมีการถ่ายโอนงานให้กับ อบต. คิ่งพยอม แล้วก็ตาม แต่ยังคงมีหน้าที่ในการสนับสนุนทางวิชาการอยู่ เพราะ อบต.ยังขาดความรู้ความเข้าใจใน บทบาทหน้าที่ และขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางวิชาการที่จะสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนั้นพัฒนากรประจำตำบลยังคงต้องเป็นผู้ประสานงานระหว่างศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก กับ อบต. อยู่ต่อไปจนกว่า อบต.จะมีความพร้อมในทุกด้าน

2) ส่วนของ อบต.คิงพยอม มีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังนี้คือ

- อบต.ควรมีความสัมพันธ์กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่าง พี่น้อง ญาติมิตร และช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ
- ควรมีการประสานงาน ปรึกษาหารือร่วมกันต่อประเด็นแนวทางการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับ อบต.

บทที่ 7

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลทุ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นวิธีในการศึกษา โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) และศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การเข้าร่วมกิจกรรม (to participant activity) การสัมภาษณ์ (Interview) ทั้งแบบทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บข้อมูลจากประชากรเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informant) หลังจากเก็บข้อมูลภาคสนามแล้วจึงนำมาจัดหมวดหมู่ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ และนำเสนอผลการศึกษาเป็นลำดับ

วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลทุ่งพยอม ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความเข้มแข็งในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของ ภาครัฐ ประชาชน และ เอกชน ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7.1 สรุปผลการศึกษา

7.1.1 ประวัติความเป็นมา

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลทุ่งพยอมเริ่มเปิดดำเนินงานเมื่อ วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2527 โดยการสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งนางสุภา ทองน้อม พัฒนาการประจำตำบลทุ่งพยอมในขณะนั้น (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักวิชาการพัฒนาชุมชน ประจำ

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม) ได้นำแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าชี้แจงทำความเข้าใจต่อสภาตำบลคุ้งพยอม ให้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบลขึ้น และสภาตำบลในขณะนั้นมีมติร่วมกันว่า มีความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในชุมชนตามแนวคิดของพัฒนาการประจำตำบล เนื่องจากการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านตำบลคุ้งพยอม ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน จึงไม่มีเวลาที่จะดูแลเด็กได้ด้วยตัวเอง

ในการเปิดดำเนินงานครั้งแรกของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอมนั้น มีผู้ปกครองในเขตตำบลคุ้งพยอมนำเด็กเล็กอายุระหว่าง 3-6 ปี มาเข้ารับการเลี้ยงดูจำนวนทั้งสิ้น 36 คน เป็นชาย 17 คนและหญิง 19 คน โดยมีผู้ดูแลเด็ก 2 คน คือ นางขนิษฐา ผันสืบ และนางจันทนา สพฤกษ์ ซึ่งทั้งสองยังคงทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลเด็กอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยใช้ศาลาการเปรียญวัดโพธิ์บัลลังก์เป็นสถานที่เลี้ยงดู

ปี พ.ศ.2537 ได้รับงบประมาณเงินอุดหนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นค่าก่อสร้างอาคารถาวรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 หลัง พร้อมอุปกรณ์ เป็นเงิน 650,000 บาท

ปี พ.ศ.2539 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม ได้รับการประเมินจากกรมการพัฒนาชุมชน โดยศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 7 (สพช.เขต 7) เพื่อเข้ารับโล่รางวัลชนะเลิศระดับประเทศ อย่างไรก็ตามก่อนหน้านี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอมก็ได้รับรางวัลจากการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับต่างๆ มากมาย ได้แก่

- 1) ชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับอำเภอ ปี พ.ศ.2533
- 2) ชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ปี พ.ศ.2533
- 3) ชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับอำเภอ ปี พ.ศ.2539
- 4) ชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับจังหวัด ปี พ.ศ.2539
- 5) ชนะเลิศการประกวดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับประเทศ ปี พ.ศ.2539

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม ตั้งอยู่ในวัดโพธิ์บัลลังก์ หมู่ที่ 3 ตำบลคุ้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ห่างจากอำเภอ 7 กิโลเมตร

7.1.2 การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม ประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) จำนวน 9 คน คัดเลือกมาจากเวทีประชาคมของผู้ปกครองและประชาชนในตำบล มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) มีหน้าที่ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งด้านการคัดเลือก ควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก การประสานงานกับหน่วยงานราชการและองค์กรท้องถิ่นอื่นๆ ตลอดจนการบริหารงานจัดการด้านงบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ปัจจุบันมี นายโชคชัย มากอยู่ดี ดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็ก มีผู้ดูแลเด็ก (ผด.) เป็นผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กจำนวน 4 คน โดยรับเด็ก อายุ 2-6 ปี อาจจะมีอายุต่ำกว่า 2 ปี อาจจะเป็นเด็กพิการ บกพร่องทางปัญญา หรือเด็กในพื้นที่ใกล้เคียง โดยพิจารณาเป็นรายๆ ไป ปัจจุบันมีเด็กเข้ารับการเลี้ยงดู 127 คน

การดำเนินของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม ทำงานภายใต้ปรัชญาที่ว่า “ลูกใครไม่สำคัญ ทุกคนนั่นคือลูกเรา” โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน 3 ประการ คือ

1. เพื่อให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาว่างประกอบอาชีพ เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว
2. เพื่อให้เด็ก ได้รับความปลอดภัยเพราะมีผู้ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด
3. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ก่อนที่จะเข้าเรียนในระดับชั้นประถมต่อไป

งบประมาณในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม ได้มา 3 ทาง คือ ได้รับความสนับสนุนจากรัฐ ได้รับความสนับสนุนจากภาคธุรกิจเอกชนในตำบล และการระดมทุนจากคนในชุมชน

7.1.3 บทบาทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีต่อชุมชน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม มีบทบาทที่ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนใน 2 ประการ คือ

- 1) เป็นสถานที่อบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนหรือชุมชนข้างเคียง เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีการจัดการบริหารงานโดยคนของชุมชนเอง ภายใต้การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ

2) บทบาทในการช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัวกรณีที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และไม่มีเวลาดูแลเลี้ยงดูบุตรหลาน เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจบีบบังคับ

7.1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน และผู้ปกครองเด็กต่อการพัฒนาหรือการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม มีระดับการมีส่วนร่วมมากน้อยแตกต่างกัน ตามลักษณะหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

1) ระดับการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน ผู้ปกครอง ในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขมีระดับที่ต่ำ อีกทั้งทางศูนย์พัฒนาเด็กเองก็ยังไม่มีความตระหนักหรือแนวทางที่จะสร้างให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าว

2) ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมของ ประชาชน ผู้ปกครองเด็ก กลุ่ม และองค์กรต่างๆ ในชุมชนตำบลคู้งพยอม ต่อการวางแผนดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม มีระดับต่ำเช่นเดียวกันกับระดับการมีส่วนร่วมในการคิดค้น หาปัญหา

3) ชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานนี้มากที่สุด ทั้งด้านงบประมาณที่เป็นตัวเงินและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านกำลังคนหรือแรงงาน โดยกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วม ได้แก่ วัด, กลุ่มแม่บ้าน, คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มีลักษณะการติดตามประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ การวิพากษ์วิจารณ์ หรือชื่นชมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น เป็นการพูดคุยกันแบบธรรมชาติในหมู่ของเพื่อนบ้านญาติพี่น้อง หรือคนรู้จักกัน โดยช่องทางในการกระจายข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นแบบปากต่อปาก เป็นลักษณะของการควบคุมทางสังคมมากกว่าการควบคุมโดยกฎระเบียบ

7.1.5 ความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็ก

ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลคู้งพยอมและประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ในการนำบุตรหลานมาเข้ารับการเลี้ยงที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมนั้น มีสาเหตุเนื่องจาก ไม่มีเวลาเลี้ยงดู ส่วนใหญ่ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกรับจ้างและไม่มีคนช่วยเลี้ยงดู โดยได้รับคำแนะนำจาก

ญาติมิตรที่เชื่อมั่นในการทำงานของศูนย์ให้น่าบุตรหลานมารับการดูแล อีกทั้งเสียค่าใช้จ่ายในการเข้ารับบริการเลี้ยงดูในจำนวนไม่มาก ซึ่งผู้ปกครองโดยทั่วไปสามารถแบกรับค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้

หลังจากที่เด็กได้เข้ารับบริการเลี้ยงดูจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว ผู้ปกครองพบว่า เด็กสามารถช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น มีอารมณ์ร่าเริง มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สามารถเขียนและอ่านหนังสือได้มากขึ้น และเชื่อฟังผู้ปกครอง ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจและเป็นส่วนกระตุ้นให้ผู้ปกครองหรือคนในชุมชน ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และเห็นความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในชุมชน

7.1.6 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอม แยกพิจารณาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน

7.1.6.1 ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย

1) สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนตำบลคู้้งพยอม กล่าวคือ สภาพเศรษฐกิจของตำบลคู้้งพยอมนั้น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม จากสภาพจากการประกอบอาชีพดังกล่าว ทำให้คนในตำบลคู้้งพยอมส่วนใหญ่ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกร้าน ประกอบกับลักษณะครอบครัวของชุมชนตำบลคู้้งพยอมปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้จำนวนของเด็กที่มาเข้ารับการดูแลที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอมมีจำนวนเพิ่มขึ้น อีกทั้งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในชุมชน

2) กลุ่ม/องค์กรหรือสถาบันต่างๆ ในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมมีความหลากหลาย เช่น ผู้ปกครองเด็ก วัด กลุ่มสตรี โรงงานที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลคู้้งพยอม ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และการที่มีความร่วมมือจากหลายส่วนของสังคมในชุมชนเช่นนี้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้้งพยอมมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตัวเองได้ในหลายด้าน เช่น ด้านงบประมาณ ด้านแรงงาน หรือด้านจัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน

3) มีหน่วยงานจากภาครัฐหลายหน่วยงาน เข้ามาส่งเสริมและให้การสนับสนุน อย่างต่อเนื่องทั้งในระยะเริ่มต้นก่อตั้งมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดราชบุรี สถาบันราชภัฏจอมบึง

และสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด โดยให้การสนับสนุนในหลายด้านทั้ง ด้านงบประมาณ ด้านกำลังคน ด้านการอบรมเสริมสร้างบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพและมีความเข้าใจในการทำงาน และส่งเสริมด้านข้อมูลหรือเทคนิคทางวิชาการความรู้ใหม่ๆ

7.1.6.2 ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

- 1) ความพร้อมของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ การที่ผู้ดูแลเด็ก (ผดค.) และคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพค.) มีความรู้ความเข้าใจการทำงาน มีความเสียสละ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง รวมถึงมีความพร้อมในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- 2) การจัดการความสัมพันธ์ มีสัมพันธ์แบบแนวราบ ระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกันในองค์กร ทำให้บรรยากาศในการทำงานดำเนินไปด้วยความราบรื่น สมานกลมกลืนและช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน
- 3) การมีอาคารสถานที่ที่มีบริเวณกว้างขวางพอเหมาะกับจำนวนเด็ก และมีความพร้อมด้านสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและทันสมัย

7.1.7 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่

- 1) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่ย้ายมาประจำการใหม่ ขาดการสานต่อการดำเนินงานที่เจ้าหน้าที่คนเดิมเคยดำเนินการไว้ ทำให้ขาดการต่อเนื่องในการดำเนินงานและขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ จากทางราชการ
- 2) เกิดความไม่เชื่อมั่นในการถ่ายโอนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มาอยู่ในการดูแลของ อบต. ว่า อบต. อาจจะไม่สามารถทำหน้าที่ได้ดีเท่ากับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านโป่ง
- 3) ระบบการทำงานในส่วนของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพค.) ที่ไม่เป็นทีม คณะกรรมการบางส่วนขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ และไม่เสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง

7.2 สิ่งที่พบในการศึกษา

สิ่งที่พบในการศึกษา คือ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในชุมชนเพื่อดูแลเด็กเล็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 2-6 ปี ตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นสิ่งที่จำ

เป็นและมีความสำคัญยิ่งต่อชุมชนในอนาคต โดยเฉพาะด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของชุมชน เนื่องจากช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิด - 6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นช่วงของการสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคล ถ้าเด็กวัยดังกล่าวมีโอกาสเติบโตขึ้นในครอบครัวและสังคมที่เอื้อให้มีสุขภาพและพัฒนาการที่ดี พวกเขาจะพร้อมที่จะเรียนรู้และเติบโตขึ้นเป็นบุคคลที่มีลักษณะตรงตามพึงประสงค์ของสังคม แต่หากเด็กวัยนี้ถูกละเลย ขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคม การเจริญเติบโตก็จะชะงักหรือแปรปรวน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตของเด็กและสังคมในระยะยาว

การจัดให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน นอกจากจะเป็นสถานที่เลี้ยงดูอบรมเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาแล้ว ยังเป็นองค์กรของชุมชนที่ทำหน้าที่ช่วยในการแบกรับภาระปัญหาในระดับครัวเรือน อันเนื่องมาจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสังคมที่มีรูปแบบการผลิตแบบกึ่งเกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม ซึ่งส่วนใหญ่มักอยู่กันแบบครอบครัวเดี่ยวและทำงานนอกบ้าน เช่นเดียวกับ สภาพสังคมของตำบลคู้งพยอมที่ผู้ศึกษาใช้เป็นพื้นที่กรณีศึกษา

จากบทเรียนความสำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ทำให้ทราบว่าปัจจัยหรือเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น ประกอบด้วย

- 1) ความต้องการและความพร้อมของชุมชน ในการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการของเด็กวัยแรกเกิด - 6 ปี และเห็นความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในชุมชน
- 2) การมีผู้ปฏิบัติงานที่ มีความรู้ความเข้าใจการทำงาน มีความเสียสละ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง และมีการจัดความสัมพันธ์สัมพันธ์แบบแนวราบ ระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกันในองค์กร
- 3) การให้การส่งเสริมและให้การสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านงบประมาณ ด้านกำลังคน ด้านการอบรมเสริมสร้างประสิทธิภาพให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และส่งเสริมด้านข้อมูลหรือเทคนิคทางวิชาการความรู้ใหม่ๆ
- 4) การส่งเสริมและสนับสนุนประชาชน/กลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชน รวมถึงภาคธุรกิจเอกชน ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนา การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

7.3 ข้อเสนอแนะ

7.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย

1) หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรที่จะร่วมมือกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นองค์รวม (Holistic) รวมทั้งควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเข้าถึงและทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นให้มากที่สุด ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อความเป็นสหวิชาการ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีความเชื่อมโยงกับระบบที่มีอยู่ในสังคมทุกระบบ การแก้ไขปัญหาก็จำเป็นต้องแก้ไขในทุกๆ ส่วนของสังคมมากกว่าการชี้เฉพาะที่ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือปัญหาหนึ่งปัญหาใดเท่านั้น

2) รัฐควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจน ไม่คลุมเครือ เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาเด็กในชนบทเป็นไปอย่างราบรื่นไม่มีปัญหาอย่างที่เป็นอย่างอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีควมชัดเจนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพราะอยู่ในระหว่างกระบวนการถ่ายโอนอำนาจการกำกับดูแลให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในการกำกับดูแลของ อบต. ทำให้เกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่และสายการบังคับบัญชา เพราะมีทั้ง สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ คณะกรรมการพัฒนาเด็ก(กพด.) และ อบต. ตามหนังสือสั่งการยังคงให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเป็นผู้สนับสนุนทางด้านวิชาการเหมือนเดิม การเบิกจ่ายงบประมาณให้ อบต.เป็นผู้เบิกจ่าย ส่วนการบริหารจัดการให้ คณะกรรมการพัฒนาเด็ก(กพด.) เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันในการทำงาน

7.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ที่กำหนดให้สภาตำบลเป็นนิติบุคคล ในปี พ.ศ.2538 สภาตำบลจึงพยายมจึงยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลจึงพยอม และในปี พ.ศ.2539 เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองและมีการถ่ายโอนงานจากส่วนราชการต่างๆ ให้ อบต.จัดการดูแล การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องถ่ายโอนอำนาจการควบคุมดูแลจากกรมการพัฒนาพัฒนาชุมชนให้กับ อบต.ด้วยเช่นกัน

ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษา บทบาทของ อบต. ต่องานพัฒนาเด็ก โดยศึกษา อบต. ที่มีการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กเป็นรูปธรรม เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงาน เพื่อให้เห็นรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมทั้งควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงาน กับศูนย์อื่นๆ ด้วย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาเด็กในพื้นที่ อื่นๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

- กิติเดช เต็งรัง. (2541). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในท้องถิ่นจังหวัดลพบุรี ในการจัดการของเสียจากฟาร์มสุกร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2542). การพัฒนาเด็ก. กรุงเทพมหานคร : กองพัฒนาเด็ก กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. (2540). สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนงค์ แรกพินิจ. (2540). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โครงการพัฒนานโยบายการบริหารและการจัดการศึกษา : กรณีศึกษาภาคใต้. กรุงเทพมหานคร.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2524). ประวัติแนวคิดทางสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ฉอาน วุฒิธรรมรักษา. (2526). ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคั้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทองหล่อ เดชไทย. (2538). “การนิเทศงาน”เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการพัฒนาองค์กร. อัดสำเนา.
- ธงชัย สันติวงศ์. (2539). องค์กรและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). กลวิธี แนวทาง วิธีการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- ประมาณ ดันจิกุล. (2538). กระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการศึกษา และการพัฒนาของชุมชน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2528). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชนบท. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ปรัชญา ศรีภา. (2540). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พงศ์ชาย จำเนียรไวย. (2540). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการจัดทำแผนพัฒนาชนบทในระบบการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดอ่างทอง. ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พรทิพา จุลสุคนธ์. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดคีรีนาครัตนาราม ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรทิพย์ ไตรรัตน์ชัชวาล. (2539). คุณภาพสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันเอกชนในกรุงเทพมหานคร กับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ ประกอบ คูปรัตน์ และอัปสรศรี ปลอดภัย. (2521). โรงเรียนและชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เพ็ญศรี รัตนะ. (2536). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของกรมพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2534). ประสบการณ์ไทยคดีศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2541). ปัญหาการพัฒนาชนบทไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรภรณ์ วงศ์ใหญ่. (2540). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วารสารเพื่อการท่องเที่ยวและการลงทุน. (2545). คู่มือ ราชบุรี. วิชั่นอินเตอร์พับลิชชิง.
- วาสนา นรลักษณ์. (2540). บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบล ในการพัฒนาตำบล : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี. สารนิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารองค์การ มหาวิทยาลัยเกริก.

- วิมลชัย คำปู้ย และทัศนาว ลอโรจน์วงศ์. (2536). บทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในทัศนะของข้าราชการในระดับตำบล. กองวิชาการและวางแผน กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. อุดรธานี.
- วิลาวรรณ ทรัพย์พิศาล. (2542). หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร:เจ้าพระยาระบบการพิมพ์.
- ศรัณยา แก้วพรรณนา. (2537). บทบาทกลุ่มสตรีทอผ้าไหมในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านนาเสียว ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาตั้งคมสงเคราะห์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ และฐิติพงษ์ ชรรฆานุสรณ์. (2522). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : ชัยศิริการพิมพ์.
- สุชา จันทรเอม. (2529). จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ. (2540). สังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2526). การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมยศ นาวิการ. (2525). การบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:บรรณกิจ.
- สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. (2540). องค์การและการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : พิทักษ์อักษร.
- สุรเกียรติ์ ฐิตะฐาน. (2538). ความรู้ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อकिन ทรัพย์พัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย ในทิว หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภการพิมพ์.
- อำนาจ อนันตชัย. (2527). การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. การพัฒนาชนบท สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัทวิเคเตอร์เทคโนโลยีพอยด์ จำกัด.

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information)

ข้าราชการ

1. นายสมศักดิ์	ศิลประเสริฐ	พัฒนากรผู้ประสานงานประจำตำบล
2. นางบุญสม	อ่วมอรุณ	สาธารณสุขตำบล

พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลคิ่งพยอม

1. นายประธาน	สงวนรัตน์	ปลัด อบต.
2. นางนิศานาถ	พัฒนพันธ์	หัวหน้าส่วนการคลัง

กำนันผู้ใหญ่บ้าน

1. นางเนริศา	เฉลิมกิตติ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1
2. นายนิมิตร	จันทร์เครือ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2
3. นายธงชัย	กันขำ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3
4. นายสุทัศน์	ฤกษ์สกุลชัย	กำนันตำบลคิ่งพยอม

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลคิ่งพยอม

1. นายสมบัตร์	จินลีน	ประธานกรรมการบริหาร
2. นายชลิต	ปานทอง	กรรมการบริหาร
3. นางจำเรียง	ปานทอง	กรรมการบริหาร
4. นายแหล่ม	จันทร์ฉาย	ประธานสภา
5. นายณรงค์	พัชรีน	รองประธานสภา
6. นายสันติ	รุ่งแสง	เลขานุการสภา

คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.)

1. นายโชคชัย	มากอยู่ดี	ประธานกรรมการ
2. นางดาวรุ่ง	มัธยมวิชกุล	รองประธาน
3. นายสมจิต	พันธ์สืบ	เลขานุการ
4. นายสุทัศน์	ฤกษ์สกุลชัย	เหรัญญิก

ผู้ดูแลเด็ก (ผดค.)

1. นางชนิษฐา	ผันสืบ
2. นางจันทนา	สพฤกษ์
3. นางสาวอัมพร	รอดสู
4. นางสมใจ	พลอยพลาย

อื่นๆ

1. พระปลัดชัยชนะ	สุทธิญาโน	เจ้าอาวาสวัดโพธิ์บัลลังก์
2. นายจรูญ	เจียกุลรัตน์	อดีตสารวัตรกำนัน
3. นายประสิทธิ์	คงสบาย	อดีตผู้ทรงคุณวุฒิ
4. นายถนอม	พานแก้ว	อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1
5. นายมนตรี	เก้าอุทัย	ผู้จัดการฝ่ายผลิตบริษัทสยามกราฟท์ จำกัด

แบบสอบถามผู้ปกครองเด็กเล็ก

ชื่อ ..... นามสกุล .....

อายุ.....ที่อยู่.....

.....

.....

แบบสอบถามนี้ใช้สอบถามเฉพาะผู้ปกครองเด็กเล็กที่มารับมาส่งเด็กเท่านั้น เพื่อต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติและความพึงพอใจ ของผู้ปกครองที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ของ นายสถาพร จินดาเดชนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ดังนั้นจึงช่วยโปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง เพื่อผลประโยชน์แก่งานวิจัยและประโยชน์ต่อการพัฒนาของศูนย์เด็กเล็กตำบลคุ้งพยอม

1. ท่านมีสัมพันธกับเด็กในด้านใด ?

- พ่อ แม่
- ปู่ ย่า ตา ยาย
- ลุง ป้า น้า อา
- พี่เลี้ยง
- อื่นๆ .....

2. ท่านประกอบอาชีพอะไร ?

☐ รับราชการ	☐ ลูกจ้างพนักงาน หน่วยงานราชการหรือเอกชน
☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว, ค้าขาย	☐ รับจ้างทั่วไป
☐ ทำการเกษตร	☐ อื่นๆ.....

3. ท่านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่าไร ?

☐ 0 - 5,000 บาท ต่อเดือน	☐ 5,000 – 10,000 บาท ต่อเดือน
☐ 10,000 – 15,000 บาท ต่อเดือน	☐ 15,000 – 20,000 บาท ต่อเดือน
☐ มากกว่า 20,000 บาท ต่อเดือน	

4. ท่านรู้จักศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม ได้อย่างไร ? (สามารถตอบได้มากกว่าหนึ่งตัวเลือก)

☐ เป็นคนอยู่ในตำบลคู้งพยอมอยู่แล้ว	☐ ได้รับคำแนะนำจากราชการ
☐ ได้รับคำแนะนำจากญาติมิตร	☐ ได้รับคำแนะนำจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต.
☐ จากการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ	☐ อื่นๆ.....

5. นอกจากศูนย์พัฒนาเด็กคู้งพยอมแล้ว ท่านทราบหรือไม่ว่ามีสถานที่ดูแลเด็กเล็กแห่งอื่นอีกในเขตอำเภอบ้านโป่ง ?

- ไม่ทราบ
- ทราบ โปรดระบุสถานที่

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

6. ....

6. เพราะเหตุใดท่านจึงนำบุตร หลานของท่านมารับการเลี้ยงดูที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุ้มพยอม ?
(สามารถตอบได้มากกว่าหนึ่งตัวเลือก)

☐ ไม่มีเวลาเลี้ยงดู เนื่องจากต้องไปทำงาน	☐ ผู้ดูแลเด็กของศูนย์ชักชวน
☐ ไม่มีคนช่วยเลี้ยงดู	☐ ได้รับคำแนะนำจากญาติมิตร
☐ อยู่ใกล้บ้าน	☐ ได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานราชการ
☐ ค่าใช้จ่ายไม่แพง	☐ ได้รับคำแนะนำจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
☐ เชื่อมั่นในการทำงานของศูนย์ฯ	☐ อื่นๆ.....

7. ท่านพึงพอใจในด้านใดของศูนย์พัฒนาเด็กคุ้มพยอม มากที่สุด ?

☐ อาคารสถานที่	☐ การดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ
☐ การดูแลเอาใจใส่ของผู้ดูแลเด็ก	☐ การเรียนการสอนการอบรมของศูนย์ฯ
☐ ไม่มีความพึงพอใจ	☐ อื่นๆ.....

8. หลังจากบุตรหลานของท่าน เข้ารับการดูแลจากศูนย์พัฒนาเด็กคุ้มพยอมแล้ว ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่านมีพัฒนาในด้านใดบ้าง ? (สามารถตอบได้มากกว่าหนึ่งตัวเลือก)

☐ อารมณ์ร่าเริง	☐ ช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น
☐ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น	☐ สามารถช่วยเหลืองานบ้านได้
☐ เชื่อฟังผู้ปกครองมากขึ้น	☐ สามารถเขียนและอ่านตัวหนังสือได้มากขึ้น
☐ อื่นๆ.....	

9. ท่านเคยร่วมกิจกรรมกับทางศูนย์พัฒนาเด็กคุ้มพยอม หรือไม่ ?

- ไม่เคย
- เคย ระบุกิจกรรม

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

10. ท่านทราบหรือไม่ว่าศูนย์พัฒนาเด็กคู้งพยอม เคยได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดศูนย์ฯ ดีเด่นระดับประเทศ ?

- ทราบ ไม่ทราบ

11. ท่านเห็นด้วยกับการโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ อบต. เป็นผู้ดูแล หรือไม่ ?

- เห็นด้วย เพราะ.....
- ไม่เห็นด้วย เพราะ.....
- ยังไม่ทราบข้อมูล

12. ท่านคิดว่าอะไรบ้างที่ศูนย์พัฒนาเด็กคู้งพยอม ควรจะปรับปรุง ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค.

รูปภาพแสดงสภาพทั่วไปของศูนย์ฯ และกิจกรรมภายในศูนย์ฯ

รูปที่ 1 เด็กรับประทานอาหารกลางวัน

รูปที่ 2 สอนให้เด็กไว้ของให้เป็นที่

รูปที่ 3 ห้องครัวประกอบอาหาร

รูปที่ 4 เครื่องเล่นในร่ม

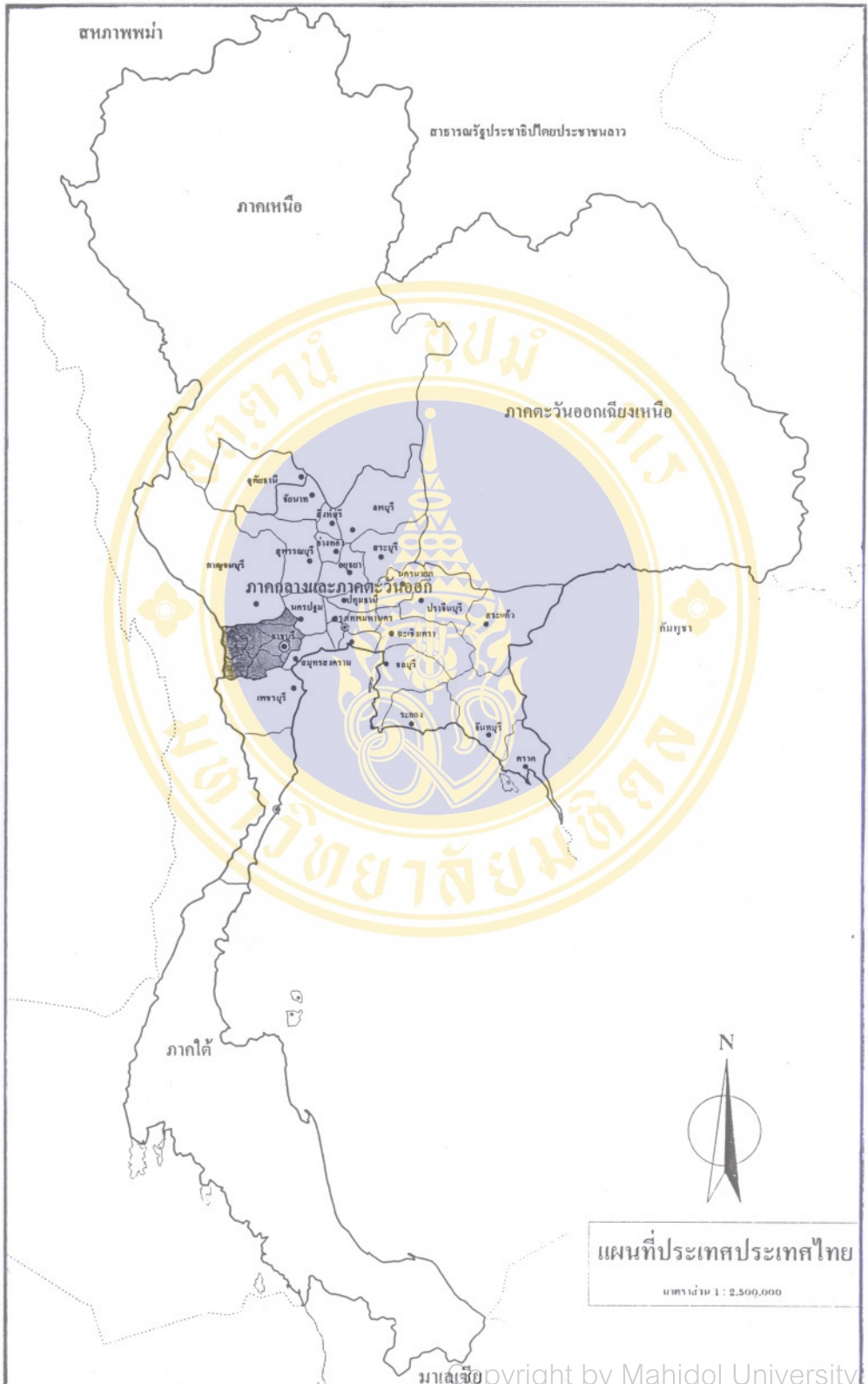

รูปที่ 5 หน่วยงานราชการที่สนับสนุน

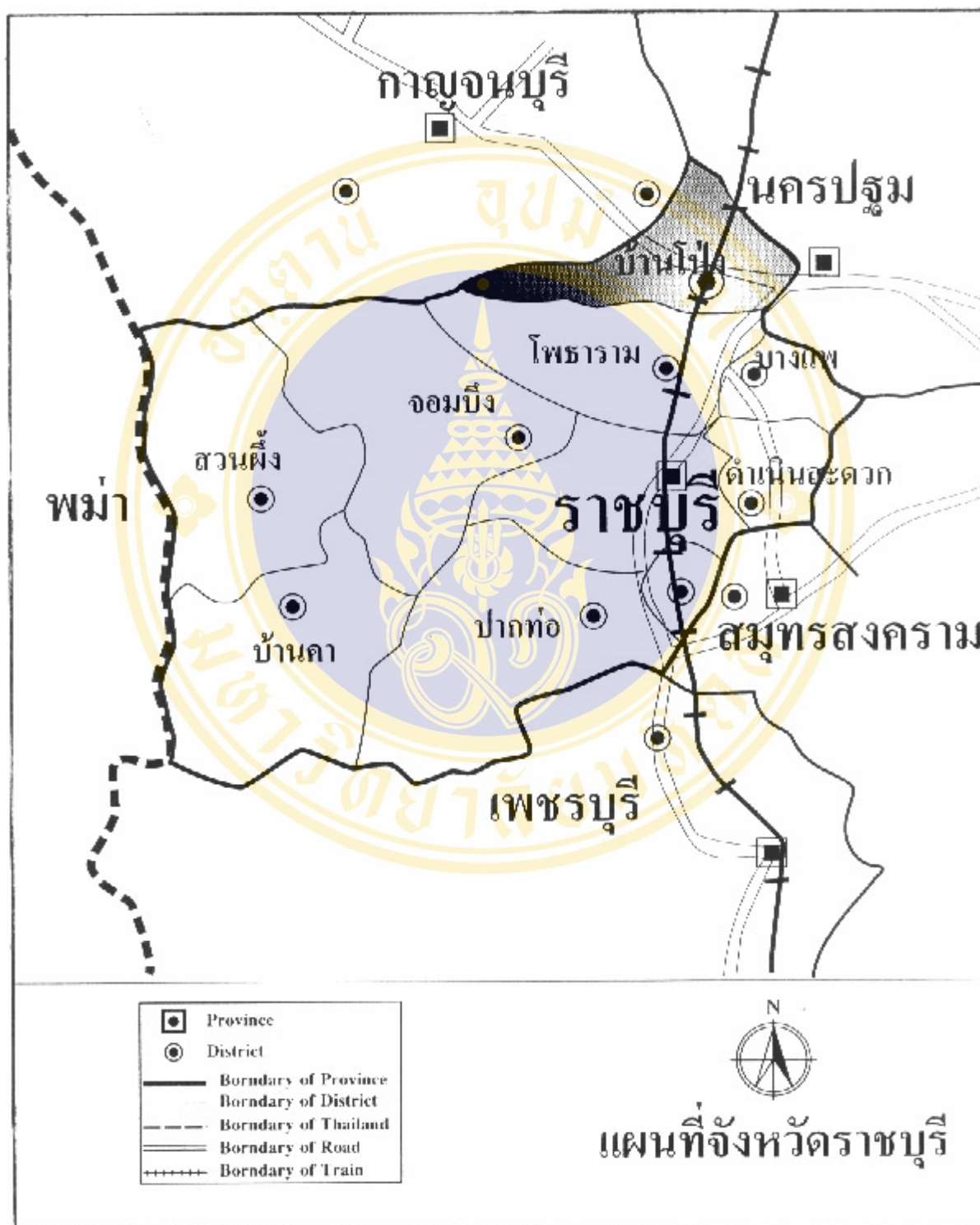

รูปที่ 6 อาคารที่ทำการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม

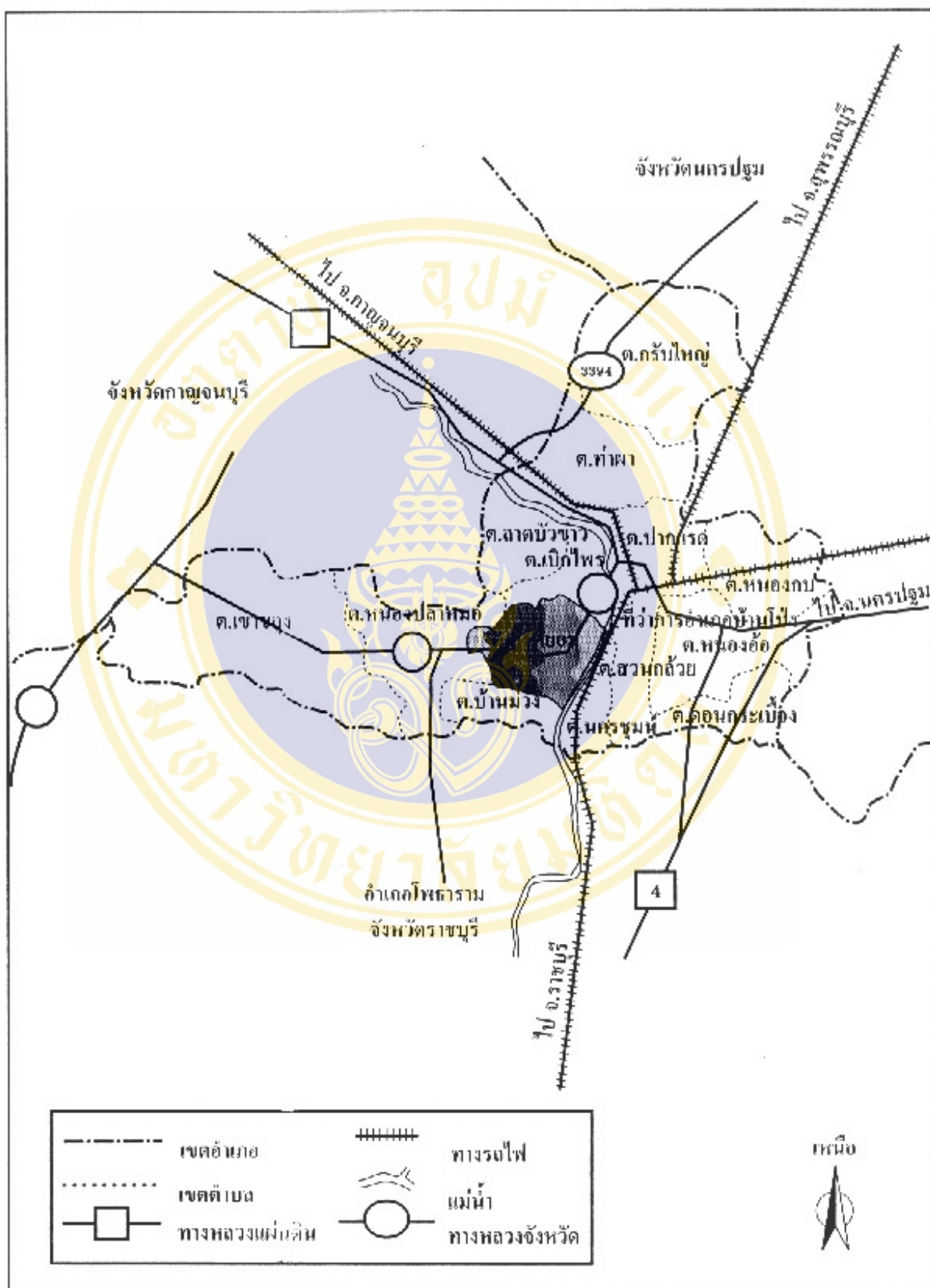

แผนที่ที่ 1 แสดงที่ตั้งจังหวัดราชบุรี

แผนที่ที่ 2 แสดงที่ตั้งอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

แผนที่ที่ 3 แสดงที่ตั้งตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ภาคผนวก จ.

ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม

การศึกษาถึงผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอมครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้ดัชนีชี้วัดถึงความสำเร็จในการดำเนินงาน 2 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. จำนวนเด็กที่เข้ามารับการเลี้ยงดูที่ศูนย์
2. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

1. จำนวนเด็กที่เข้ามารับการเลี้ยงดูที่ศูนย์

จากการศึกษา พบว่าจำนวนเด็กที่เข้ามารับการเลี้ยงดูที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคู้งพยอม มีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 4 คนต่อปี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนเด็กตั้งแต่เปิดดำเนินการถึง ปี พ.ศ.2545

ปี พ.ศ.	จำนวนเด็ก		รวม
	ชาย	หญิง	
2527	17	19	36
2528	18	21	39
2529	11	24	35
2530	21	17	38
2531	13	28	41
2532	28	27	55
2533	25	36	61
2534	28	35	63
2535	31	42	73
2536	42	39	81
2537	41	45	86
2538	43	28	71
2539	39	28	67
2540	42	29	71

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	จำนวนเด็ก		รวม
	ชาย	หญิง	
2541	45	42	87
2542	53	54	107
2543	48	56	104
2544	55	56	111
2545	61	66	127

อัตราการเพิ่มของจำนวนเด็กเช่นนี้ เป็นดัชนีชี้วัดว่า ประชาชนให้การยอมรับในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้มพยอม และเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ด้วยการส่งบุตรหลานของตนมาเข้ารับการศึกษาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขอความร่วมมือไป ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ที่กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ตั้งไว้

2. ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการดำเนินงาน ของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้มพยอม

จากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลายส่วน โดยส่วนที่มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด คือ การทำงานของผู้ดูแลเด็กทั้ง ด้านการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งมีเปอร์เซ็นต์ของความพึงพอใจถึง 58.3 เปอร์เซ็นต์ และด้านการเรียนการสอน 18.3 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ยังมีความพึงพอใจด้านอาคาร สถานที่ถึง 20 เปอร์เซ็นต์ ดังตารางแสดงที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคุ้มพยอม

พึงพอใจในด้านใดของศูนย์พัฒนาเด็ก คุ้มพยอม มากที่สุด	จำนวน (ราย)	คิดเป็นร้อยละ
1. อาคารสถานที่	12	20
2. การดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ	2	3.4
3. การดูแลเอาใจใส่ของผู้ดูแลเด็ก	35	58.3
4. การเรียนการสอนการอบรมของศูนย์ฯ	11	18.3
5. ไม่มีความพึงพอใจ	0	0
6. อื่นๆ	0	0

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก ด้านการดูแลเอาใจใส่ต่อเด็ก และการเรียนการสอน เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ปกครองและคนในชุมชน ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองและคนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน รวมถึงการมีอาคาร/สถานที่ ที่มีความพร้อมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของบุตรหลานของตนขณะที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ความพึงพอใจของผู้ปกครองนี้ นอกจากจะเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพของผู้ดูแลเด็กแล้ว พัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ หลังจากการเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูโดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก็เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้ปกครอง รวมถึงเป็นเหตุให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในชุมชน จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อพัฒนาการของเด็ก หลังจากการเข้ารับการอบรมดูแลจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า เด็กมีพัฒนาการในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น ได้แก่ เด็กมีความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น เช่น สามารถเข้าห้องขับถ่ายได้ด้วยตัวเอง, สามารถรับประทานอาหารด้วยตัวเองได้ พัฒนาการด้านสังคม คือ เด็กเชื่อฟังผู้ปกครองมากขึ้นและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น พัฒนาการด้านจิตใจ คือ เด็กมีอารมณ์ร่าเริงและเล่นสนุกสนานเหมาะสมตามวัย พัฒนาการด้านสติปัญญา คือ สามารถเขียน/อ่านพยัญชนะได้ ซึ่งมีพัฒนาการที่แตกต่างกันไป ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ

หลังจากบุตรหลาน เข้ารับการดูแลจากศูนย์ฯ แล้ว คิดว่าบุตรหลานของท่านมีพัฒนาในด้านใดบ้าง	จำนวน (ราย)	คิดเป็นร้อยละ
1. อารมณ์ร่าเริง	30	20.98
2. ช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น	49	34.26
3. มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น	25	17.48
4. สามารถช่วยเหลืองานบ้านได้	1	0.70
5. เชื่อฟังผู้ปกครองมากขึ้น	11	1.40
6. สามารถเขียนและอ่านตัวหนังสือได้มากขึ้น	33	23.08
7. อื่นๆ เด็กอยากมาโรงเรียน และพูดจาไพเราะขึ้น	3	2.10

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายสถาพร จินดาเดช
วัน เดือน ปีเกิด	19 มิถุนายน 2510
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, พ.ศ.2529-2532 วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาเอกพืชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ.2541-2546 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา
ทุนการศึกษา	ทุนการศึกษา สนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ ประจำปี 2542 สำหรับผู้ทำกิจกรรม จากสมาคมศิษย์เก่าบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
กิจกรรม	ประธานสภานักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ.2542 รองประธานชมรมบัณฑิตอาสาพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ.2543
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน	พ.ศ.2545 – ปัจจุบัน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ตำแหน่ง : นักพัฒนาชุมชน 5

EXECUTIVE SUMMARY

This research study the Study on the factors affecting the operations of child development centers : a case study of tambon khung phayom child development centers at banpong district of ratchaburi province employed a qualitative method as a means to collect and analyze field research and documentary data. Participatory observation in activities, and formal/informal interviews with the target population and key informants were used to collect data from fieldwork. The data were then classified, verified and analyzed before the findings were presented.

Background of the study

For economic, social and political progress and prosperity of a country, human resources development is a crucial factor, and consequently developing the quality of the population is significantly fundamental. Children are a population requiring mental development from birth to 5 years old. The development of their physical, psychological, emotional, and mental foundation must be appropriately carried out for positive growth, influencing their mental readiness and a work force for national development in the future. It is accepted that the success of national development depends on the quality of the population and developing population quality must be implemented in childhood, especially during the pre-school age.

The government had extended the work of these centers to solve problems of pre-school children by authorizing the community Development Development to establish child development centers in rural areas and provide care for children ages between 3 to 5 years. The work was the responsibility of the Child Department Committee and community leaders. The operations were principally based on readiness and needs of the local. The department provided academic supports and partial financial assistance as well as trained child care-takers to develop their child-care abilities.

After the Tambon Council had been raised to the status of Tambon Administration Organization (TAO) according to the Decentralization Act B.E 2542, the department had transferred 21 child-care centers to TAO with readiness in the

fiscal year 2000, and 1,146 TAO-supported centers. The transfer would be completed in the fiscal year 2002.

It was further discovered that child development centers had encountered several operational problems and difficulties. It was thus interesting to launch an investigation on factors influencing the operations of child development centers so that the findings could be used as a guideline to consider, plan, and promote or improve the operations effectively.

The Child Development Centers at Tambon Khung Phayom, Ban Pong district of Ratchaburi province was selected as the case study of this investigation because the centers had the readiness for child care, an efficient management system, and was highly successful in its operations.

Objectives of the research

1. To study the background and general conditions of Tambon Khung Phayom Child Development Centers at Ban Pong district of Ratchaburi province.
2. To investigate the operations of the Centers.
3. To study factors influencing the success and empowerment of the centers' operations.
4. To study the characteristics of participation among the private and state sectors, and people in developing the centers.
5. To investigate operational problems and difficulties of the centers.

Expected results

1. The background and general conditions of the centers could be known.
2. The operations of the centers could be realized.
3. Factors contributing to the success and empowerment of the centers' operation could be revealed.
4. Characteristics of participation among state and private sectors and people in developing the centers could be obtained.
5. Operational problems and difficulties of the centers could be detected.

Scope of the study

1. Scope of the study area

The focus of the investigation was at the child development centers in the area of Tambon Khung Phayom, Ban Pong district of Ratchaburi province.

2. Scope of the contents

1) background and general conditions of Tambon Khung Phayom Child Development Centers at Ban Pong district of Ratchaburi province.

2. To investigate the operations of the Centers.

3) factors influencing the success and empowerment of the centers' operations.

4) The characteristics of participation among the private and state sectors, and people in developing the centers.

5. To investigate operational problems and difficulties of the centers.

Selection of the study area

The area in Tambon Khung Phayom, Ban Pong district of Ratchaburi province was selected as the area of investigation because there were successes of the operations of child development centers with cooperation from concerned agencies, such as, the child development committee, government officials in the area, private companies and the local people.

The target population

The target population involved in this study included

1. Government officials, including.

- The community development officers in Tambon Khung Phayom
- The public health officers in Tambon Khung Phayom
- Deputy sheriff of the district responsible for the Tambon area
- Deputies, Khung Phayom Tambon Administration Organization
- Officers of Khung Phayom Tambon Administration Organization
- Khung Phayom Tambon cheif

2. Private individuals who were members of the centers and who supported the centers

3. Parents and guardians of children of the centers
4. Officers and care-takers of the centers
5. Monks in temples where the centers were located

Data collection

- 1) Related books, documents, articles, journals, printed materials, pamphlets and research studies concerning: These data were used as preliminary information before launching the study so that understanding about the area would be better.
- 2) A camera to record the centers and activities performed.
- 3) Field note to record information from observations and interviews.
- 4) A tape recorder

Documentary research

The data from printed materials were collected from various sources, for instance, the Community Development Department, National Institute of Development Administration (NIDA), Jombung Rajabhat Institute, Institute for Thai Rural Development, Chulalongkorn University, Kasetsart University, Thammasat University, and Mahidol University.

Field Research

Collecting data from fieldwork employed the following methods:

- 1. In-depth interview.** The interview was informal, carried out with the key informants on the background, patterns and methods of operations, participation of groups within and outside the community in developing the centers, operational results as well as problems and difficulties.

2. Observation. The observations focused on the operations of the centers' personnel during official hours, for instance, meeting times, child-care methods and patterns, instructional characteristics, and participation of concerned agencies. The observations were also on general topics of the community, such as geographical conditions, relationship of community members, economic, social and cultural conditions of the tambon. The researcher would take part in activities of the centers and the community as a whole,

3. Questionnaire The objective of this questionnaire is to measure the attitude and pleasure of the users of child development centers. This questionnaire is submitted to the parent who sent their child in to child development centers. The requirement quality are sixty

Data analysis

A content analysis was utilized in this study with 5 conceptual theories as a guideline for analyzing the data as follows:

1. Concept of child development
2. Concepts and theories of roles
3. Concepts and theories of administration and community development
4. Concepts and theories of participation and development
5. Concepts and theories of group participation

The data analysis of this investigation focused on the following 5 topics.

The first topic was on the background and general conditions in order to know the establishment, provision of the building site and operational personnel of the center. The analysis guideline was based on the concept on child development, the concepts and theories on administration and community development, participation and development, and group participation.

The second topic emphasized on the operations of the child development center in order to realize operational patterns and approaches as well as administrative methods of the center. The analysis guideline was based on the concepts and theories on child development, administration and community development, participation and development, and roles.

The third topic focused on factors affecting the operations of the child development center. The aim was to find out what factors that promoted or impeded the operations of the Tambon Khung Phayom Child Development Center. The analysis guideline was based on the concepts and theories on administration and community development, and participation and development.

The fourth topic was on participation aspects in the operations of the center with regard to management, participation and the mutual learning process between the center and the community. The analysis guideline was based on the concepts and theories on administration and community development, and participation and development.

The final topic focused on operational problems and obstacles in order to realize their causes so that recommendations for solving the problems could be made. The analysis guideline was based on the concepts and theories on administration and community development, and participation and development.

The study results

1) Tambon Khung Phayom Child Development Center is located on the ground of Pho Banlang temple of Village No.3, Khung Phayom sub-district, Ban Pong district, Ratchaburi province. It is 7 kilometers from the city center and was first operated on November 11, 1984, with support from Ban Pong District Community Development Office.

2) Regarding the operations, the child development board acted as the administrators of the center and child care-takers were in charge of supervising and caring for children. Children aged 2-6 years were accepted. Children under 2 years old, physically or mentally disabled children or children in the vicinity might be accepted on a case-by-case basis. The main objectives were to lessen child bearing burden from parents who had to work outside of home and to prepare pre-school children for suitable developmental stages.

3) The factors empowering the center included cooperative administration board, transparent administration and management, and attentive and loving care-takers. Parents could perceive the development of their children and during the 9 years of operations, there had never had any complaints in terms of administration and

child care. Furthermore, the center was awarded the first prize in the National Child Development Center Competition in 1996, which strengthens trust of the public.

4) The participation of private and state sectors was in the form of budgetary support and providing necessities. Parents participated by paying monthly and quarterly educational fees, which were very cheap. When there was a funeral at the temple, the center would provide wreaths and ask for donations or organize Thod Pha Pa fund raising activity for the Tambon Child Development Fund. In addition, activities were held on important occasions.

5) Problems and obstacles included lack of continual cooperation in the operation of officers, resulting in lack of new information from the state. There was also a lack of trust in transferring child development work to Tambon Administration Organization and Child Development Board. Furthermore, there was no teamwork, enthusiasm in work and devotion in carrying out the work. Consequently, the state should define a clear and holistic policy.

Recommendations

1) Concerned private and state agencies should cooperate to find out solution guidelines holistically as well as conducting a study to access and understand the problems as much as possible. The solution guidelines require cooperation from all concerned agencies for multi-disciplinary. Since the problems are inter-connected with all existing social system, it is imperative to solve the problems in every sector of the society rather than particular parts or problems.

2) The state should define clear and non-ambiguous policies in order that operation in developing children in rural areas could be done without problems like what is happening at present. The present situation of child development is not clear because it is in a transitional period, transferring the supervision of child development centers to Tambon Administration Organizations (TAOs). This causes confusion in the responsibility, role and line of command because District Community Development Office, Child Development Commission and TAOs are all involved. According to the notification, the first agency is in charge of academic support, TAOs are responsible

for budget allocation and Child Development Commission is in charge of administration. The practice causes work overlapping among the three agencies.

Recommendations for further studies

In 1994, the Tambon Council and Tambon Administration Organization Act was issued and Tambon Council was upgraded as a legal person in 1995. Therefore, Khung Phayom Tambon Council was raised to Tambon Administration Organization. When political reform was carried out in 1996 and TAO was assigned to supervise responsibilities from various state agencies, the supervision of child development centers was transferred from the Department of Community Development to TAO as well.

It is recommended that a study on the role of TAO toward child development work should be conducted, focusing on TAOs that have concretely been operating on child development in an attempt to compare factors affecting the operation so that clear operational approaches could be obtained. Moreover, a comparative investigation on the operations of other centers should be carried out, which would be beneficial to defining child development policies and guidelines in other areas.